

Xəbər
Bakıda
21 günün
gəlini
yoxa
çıxdı
yazısı səh.14-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 11-13 avqust 2018-ci il Şənbə № 171 (7060) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Azərbaycanda hərbi peşəyə maraq artıb

Hərbi ekspert:
"Ali məktəblərdə hərbi kafedraları bərpa etməyin zamanı çatıb..."

yazısı səh.9-da

"Ramanada ölümə bitən "razborka" - "Kalaşnikov"la atəş, həbslər...

yazısı səh.6-da

Qarabağ üçün diplomatik həmlə zamanı - vasitəçilər hərəkətə keçəcəkmi?

yazısı səh.11-də

Bu gün azərbaycanlı zəvvarlar Həccə yola düşürlər

yazısı səh.3-da

Ankara və Vaşinqtonun "arasına girən" rahib - Bronson kimdir?

yazısı səh.12-də

Əli Məsimli:

"Dövlət maliyyə nəzarətinə dair vahid konsepsiya işlənməlidir"

yazısı səh.10-da

Bakı zooparkında bir gün - əməkdaşımızın heyvanat bağçasından qeydləri

yazısı səh.13-də

"Türkiyə Suriya ilə barışır" iddiası ilə bağlı politoloqdan maraqlı şərh

yazısı səh.12-də

Tanınmış ekoloq:

"Global istiləşmə deyilən şey böyük dövlətlərin çirkin oyunudur"

yazısı səh.14-də

İranda azyaşlı azərbaycanlılar həbs edildi

yazısı səh.12-də

Parking problemi: dünyada və bizdə, qiymətlər, əcaib şərtlər və daha nələr...

yazısı səh.15-də

ABS-IN "DOLLAR SSENARİSİ" İŞƏ DÜŞÜB - ÜÇ NƏHƏNG ÖLKƏNİ ÇÖKDÜRMƏK PLANI

Birləşmiş Ştatların Rusiya və İrandan sonra Türkiyəyə qarşı iqtisadi sanksiyalara start verməsi türk lirasini kəskin ucuzlaşdırıb; Vaşinqton ən təsirli silahını işə salıb; iqtisadi böhran sosial-siyasi kəşməklərə gətirib çıxara bilər

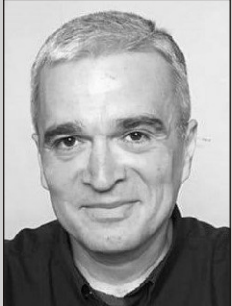

yazısı səh.5-də

Kremlin əks-inqilab planı - "Paşinyanın vaxtına az qalıb..."

Ermənistanın qərbyönlü iqtidarı Rusiyaya qarşı özünü müdafiə rejiminə keçir; hökumət iclasları təhlükəsizliklə bağlı media üçün bağlı elan edildi; Moskva və İrəvan həlledici toqquşma ərəfəsində...

yazısı səh.8-də

İlqar Məmmədovun məhkəməsi baş tutmadı - ittihamçı prosesə gəlmədi

yazısı səh.3-də

Elman Məmmədov: "Sərkisyan adı it dəftərində olmayan bir gədə idi"

yazısı səh.7-də

Hacı Şahin: "Uşaqlara dini biliklər 7 yaşdan sonra öyrədilməlidir"

yazısı səh.14-də

Medvedyev: "ABŞ bizə iqtisadi müharibə elan edib"

"Rusiyaya yönəlik sanksiyaların güclənməsini iqtisadi müharibənin elan olunması kimi dəyərləndirmək olar". Musavat.com "Ria Novosti"yə istinadən xəbər verir ki, bu barədə Rusiya baş naziri Dmitri Medvedyev bəyan edib.

"Gələcək sanksiyalar haqqında gedən söz-söhbəti mən şərh etmək istəmirəm. Lakin yalnız bir şeyi söyləyə bilərəm: əgər hansısa bankın fəaliyyətinin və ya bu və digər valyutadan istifadə edilməsinin qadağan olunması baş versə, bu, birbaşa iqtisadi müharibənin elanı anlamına gələcək. Belə bir müharibəyə isə həm iqtisadi, həm də siyasi, yeri gəldikdə isə başqa metodlarla cavab verilməlidir. Bizim amerikalı dostlarımız bunu başa düşməlidir", - baş nazir qeyd edib.

"Ölkəmiz onsuz da 100 ildən çoxdur ki, daimi sanksiya təzyiqi altında öz mövcudluğunu qoruyub. İndi bütün bunlar nə üçün edilir? Əsas məqsəd Rusiyaya beynəlxalq arenada iri rəqiblər sırasından vurub çıxarmaqdır", - baş nazir sonda sözlərinə əlavə edib.

Azərbaycanda polis bu qızı axtarır

Gəncə şəhərində 16 yaşlı qız itkin düşüb. Bu barədə musavat.com-a DİN-in mətbuat xidmətinin Gəncə regional qrupundan bildirilib. Məlumatla görə, Gəncə şəhər sakini, 2002-ci il təvəllüdü Rəsmiyyə Kərimova avqustun 3-ü yaşadığı evdən çıxaraq bir daha geri qayıtmayıb.

Onun əlamətləri belədir: boyu 168 sm, arıq bədən quruluşlu, uzun qara saçlara malik, gözələrinin rəngi qara. Rəsmiyyə Kərimova evdən çıxarkən eynində tünd yaşıl rəngli don, ayağında sarı rəngli yay ayaqqabısı və qara rəngli çanta olub.

Şəkilə gördüyünüz şəxsi tanıyanlardan və barəsində məlumat olanlardan DİN-in "102 Zəng Mərkəzi" Xidmətinə, həmçinin 022-256-07-53, 022-266-33-75 şəhər və (055) 331-24-24, (050)314-14-91 mobil nömrələrinə zəng vuraraq məlumat vermələri xahiş olunur.

Paşinyan İrana gedir

İranın Ermonistandakı sədri Seyid Kazım Səcdadi Ermənistan Təhlükəsizlik Şurasının rəhbəri Armen Qriqoryanla görüşüb. Axar.az xəbər verir ki, bu barədə məlumatı Qriqoryan öz facebook səhifəsində yayıb.

O, görüş zamanı İranda iqtisadi münasibətləri yüksək səviyyədə bərpa edəcəklərinə və bunun Ermənistanın təhlükəsizliyi məsələsində də rol oynayacağına inandığını bildirib. İran səfiri isə görüş zamanı Ermənistan baş naziri Nikol Paşinyanın yaxın zamanlarda İrana səfərinin planlaşdırıldığını və bunun iki ölkə arasında müxtəlif sferalarda əlaqələrin güclənməsinə zəmin yaradacağını deyib.

Qəzet, jurnal və kitab əldə etməyin ən rahat yolu!

Siz sifariş edirsiniz, biz istədiyiniz ünvana çatdırırıq!

Xaricdə və Azərbaycanda nəşr olunan bütün qəzet və jurnallara abunə olmaq, həmçinin Rusiyada və Azərbaycanda nəşr olunan kitabları daha sərfəli qiymətə və daha qısa vaxt ərzində əldə etmək üçün sadəcə zəng etməyiniz kifayətdir.

Telefon: (012) 434 93 01

Azərbaycanda qanunsuz tikintilərlə mübarizə güclənir

Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi və Baş Prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsi arasında Əməkdaşlıq Memorandumu imzalanıb. İmzalanma mərasimində çıxış edən Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin sədri Samir Nuriyev deyib ki, son illər ərzində respublikanın bütün regionlarında, xüsusilə Bakıda həyata keçirilən irimiqyaslı infrastruktur layihələri, tikinti və quruculuq işləri nəticəsində şəhərlər gün-gündən abadlaşır.

O qeyd edib ki, şəhərlərin inkişafı, müasir tələblərə cavab verən infrastrukturun yaradılması, vətəndaşların yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması istiqamətində son illər ərzində uğurla reallaşdırılmış çoxsaylı layihələrlə yanaşı, bəzi hallarda bu sahədə bir sıra nöqsanlara və qanun pozuntularına da yol verilib, şəhərsalma, tikinti norma və standartlar gözənilməyib. İki qurum arasında imzalanmış Əməkdaşlıq Memorandumunun əhəmiyyətinə toxunan S.Nuriyev təşkil olunacaq sıx əməkdaşlıq nəticəsində şəhərsalma nəzarəti və qanunsuz tikintilərlə mübarizə sahəsində prezident İlham Əliyev tərəfin-

dən verilən tapşırıqların icrasına ciddi töhfə verəcəyini vurğulayıb. O qeyd edib ki, bu əməkdaşlıq çərçivəsində təşkil olunacaq birgə fəaliyyət ölkə ərazisində şəhərsalma, tikinti və memarlıq sahələrində müvafiq qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsinə, habelə bu istiqamətdə bəzi vəzifəli, hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən qanunvericiliyin tələblərinin pozulmasının qarşısının alınmasına yönələcək.

Baş Prokuror yanında Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsinin rəisi Kamran Əliyev çıxışında dövlət başçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkədə reallaşdırılan iqtisadi və institusional islahatların şəffaflığın və hesablılığın təmin edilməsi, korrupsiya hallarının qarşısının alınmasında əhəmiyyətini qeyd edərək, korrupsiyaya qarşı mübarizədə qurumlararası əməkdaşlığın əhəmiyyətini vurğulayıb. O bildiri ki, hazırkı sənədin imzalanması həm tərəflər arasında korrupsiyaya qarşı birgə mübarizənin aparılması, həm də digər fəaliyyət istiqamətləri üzrə mühüm rola malikdir.

K.Əliyev tikinti və şəhərsalma sahəsində qanunçuluğun təmin edilməsi, dövlət və cəmiyyətin maraqlarının qorunmasının prioritet məsələ olduğunu vurğulayaraq, Korrupsiyaya qarşı Mübarizə Baş İdarəsi tərəfindən bu sahədə aparılan araşdırmalar, yol verilən korrupsiya hüquqpozumları, onların qarşısının alınması istiqamətində görülən işlər və qarşıda duran vəzifələrlə bağlı geniş təqdimatla çıxış edib.

Daha sonra Əməkdaşlıq Memorandumu imzalanıb.

Adam öldürməyə cəhd və polisə müqavimət - Yasamaldakı qanlı davaya görə 16 il cəza tələbi

Yasamalda tanışını küreyindən bıçaqlayaraq öldürməyə cəhdə və polisə müqavimət göstərməkdə ittiham edilən şəxsin məhkəməsi keçirilib. Musavat.com xəbər verir ki, Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə Ələkbər Əhmədovun cinayət işi üzrə məhkəmə iclası baş tutub.

Hakim Zeynal Ağayevin sədrliyi ilə keçirilən məhkəmə iclasında dövlət ittihamçısı çıxış edib. Prokuror Ələkbər Əhmədovun 16 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilməsini istəyib. Məhkəmə iclası avqustun 17-də davam etdiriləcək

İttihama görə, Ələkbər Əhmədov aralarında yaranmış mübahisə zamanı Cavad Bağırzadəni bıçaqlayıb. Daha sonra isə onu saxlamağa gələn polis əməkdaşlarına müqavimət göstərərək və bıçaqla özünə xəsarətlər yetirib. Ələkbər Əhmədov özünü elan etmiş ittihamla təqsirli bilmir. Heç kimi bıçaqlamadığını deyib. Bildirir ki, günahı olmadığı halda polis-lər onu saxlamağa istəyəndə özünə xəsarət yetirib, polislərə isə müqavimət göstərməyib.

Məhkəmədə zərərçəkmiş şəxs Cavad Bağırzadə də iştirak edib. O, sərbəst ifadəsində bildirib ki, Ələkbər Əhmədovu çoxdan tanıyır və heç vaxt problemi olmayıb. Deyib ki, hadisə öten il Ramazan ayında baş verib. Cavad Bağırzadə suallara cavabında deyib ki, onu vuran şəxsi tanımır və görməyib. O bildirib ki, Ələkbər Əhmədov onu vurmayıb.

Prokuror zərərçəkmişin yalan danışdığını, istintaq orqanını və məhkəməni aldatdığını bildirib: "Kamera görüntüləri də var. Zərərçəkmiş şəxs indi məhkəmədə hadisəni xatırlamadığını deyir. Daha sonra isə istintaq orqanını aldatmağa çalışıb. O, Ələkbər Əhmədovu görmədiyini deyir".

Məhkəmədə Cavad Bağırzadənin istintaqa verdiyi ifadələr elan edilib. Məlum olub ki, C.Баğırзadə ifadələrində əvvəlcə Ələkbəri tanıdığını, sonra isə tanımadığını deyib. Daha sonrakı ifadələrində isə onu bıçaqlayan şəxsin Ələkbər olduğunu deyib.

Qeyd edək ki, Ələkbər Əhmədov Cinayət Məcəlləsinin 29.120.2.2-ci (xuliqanlıq niyyəti ilə adam öldürməyə cəhd) və 315-ci (polis nümayəndəsinə müqavimət göstərmə) maddələri ilə ittiham edilir.

Həccə gedən zəvvarlara şad xəbər

Səudiyyə Ərəbistanının Həcc Məsələləri Nazirliyi ilk dəfə olaraq Məkkə və Mədinədə zəvvarların azyaşlı uşaqlarına qulluq edilməsi üçün xidmət istifadəyə verib. Axar.az xəbər verir ki, nazirliyin məlumatına görə, uşaqlar üçün təhlükəsiz təhsil və əyləncə mühitinin yaradılması, habelə onların həcc günlərində böyük insan axınından qorunması məqsədilə azyaşlı uşağa qulluq üzrə ixtisaslaşmış personalın nəzarəti altında olacaqlar.

Qeyd olunur ki, bu il ziyarət mövsümündə uşaqları Hicri təqvim ilə zilhiccə ayının 7-dən 13-dək qəbul edəcəklər. Uşaq otaqları və bağçalığında işləyən tərbiyəçilər balacalarla beş dildə - ərəbcə, ingiliscə, fransızca, malayca və türkcə ünsiyyət quracaqlar.

Tələsik yemək yeyənlərin diqqətinə: təhlükə var

Yemək yeyəndə hər tikəni yaxşı çeynəmək lazımdır. Bu sadə qayda bizi bir çox pozulmalardan qoruya bilər. Araşdırmalar göstərir ki, tələsik yemək bəzi xəstəliklərin riskini artırır. Musavat.com sağlamlıq məqalələrində sizə bu xəstəliklərin siyahısını təqdim edir:

Litva alimləri araşdırma zamanı aşkar ediblər ki, tələsik yeyən insanlarda 2-ci tip şəkərli diabetin riski bir neçə dəfə artır. Tez-tez yemək yeyən insanlar adətən lazım olandan daha çox yeyir ki, bu da çəkənin artmasına səbəb olur. Artıq çəki və piylənmə şəkərli diabetin əsas səbəblərindən biri sayılır. Digər tərəfdən, tez-tez yemək yeyəndə qanda şəkərin səviyyəsi kəskin qalxır ki, bu insulin rezistentliyinə səbəb ola bilər.

Tez-tez yemək yeyən insanlarda metabolik sindromun riski artmış olur. Metabolik sindrom ürək-damar xəstəliklərinin və insultun əsas səbəbi sayılır. Metabolik sindrom yüksək arterial təzyiqli, yüksək xolesterolun və piylənmə ilə xarakterizə olunur.

ABŞ-da aparılmış eksperiment zamanı artıq çəkisi olan bir qrup insana yeməyi asta-asta yemək, yaxşı çeynəmək tapşırılıb. Bu zaman iştirakçılar həmişəki kimi qidalanırdı və heç bir pəhriz saxlamırdı. 1 aydan sonra məlum olub ki, eksperiment iştirakçıları 3-5 kq artıq çəkiddən xilas olublar. Beləliklə, tez-tez yemək artıq çəkiyə də səbəb olur.

Pis xirdalanmış və çeynənməmiş qida mədəyə düşdükdə mədə gərgin rejimdə işləməyə başlayır ki, bu da mədə xəstəliklərinin inkişafına, refləks xəstəliyinə səbəb ola bilər. Refleks xəstəliyi zamanı mədə sirişi mədədən qida borusuna atılır (normada bu, baş vermir). Bu da qida borusunun divarlarını yandırır, orada xoraların əmələ gəlməsinə səbəb olur. Belə xoralar vaxt keçdikcə xərçəngə çevrilə bilər.

REAL Partiyasının həbsdəki sədri İlqar Məmmədovun avqustun 10-da Şəki Apelyasiya Məhkəməsində keçirilməli olan məhkəmə prosesi baş tutmayıb. Məhkəmə qeyri-müəyyən vaxta təxirə salımb. Nə qədər qəribə görünsə də, əsas səbəb kimi dövlət ittihamçısının məhkəmə prosesinə gəlməməsi göstərilib.

REAL-ın idarə heyətinin üzvü Natiq Cəfərli "Yeni Müsavat"a açıqlamasında prosesin baş tutmamasına təəssüfləndiklərini bildirdi: "İttiham tərəfinin məhkəməyə gəlməməsi səbəbindən prosesin təxirə salınması təəssüf doğurur. Heç kim məni inandıra bilməz ki, həmin ittihamçı özü-öz qərarı, yaxud hər hansı bir işi çıxdığına görə məhkəməyə gəlmədi. Belə bir şeyin olması ehtimalı belə ağılıma gəlmir. Məhkəmənin qeyri-müəyyən vaxta təxirə salınması bizdə əvvəlcədən formalaşan düşüncəmiz - pis göstəricilər üzrə işin getdiyini göstərir. Qeyri-müəyyənlik İlqar Məmmədovda, onun ailəsi və yaxınlarında kifayət qədər əsəb gərginliyi də yaradır. Növbəti məhkəmə prosesinin nə vaxt olacağı ümumiyyətlə məlum deyil. Bu, üç gündən də, üç aydan da sonra ola bilər. Qeyri-müəyyənlik önümüzdə görmək, gələcəkdə ata biləcəyimiz addımları hesablaşmaq üçün kifayət qədər ciddi problemlər yaradır. Bu qərar da düşünürük ki, bacardıqları

İlqar Məmmədovun məhkəməsi baş tutmadı - ittihamçı prosesə gəlmədi

Natiq Cəfərli: "Proses nə qədər çox uzanırsa, İlqar Məmmədov da o qədər həbsdə qalmış olur"

İlqar Məmmədov

qədər İlqar Məmmədovu həbsdə saxlamaq üçündür. Yeni proses nə qədər çox uzanırsa, İlqar Məmmədov da o qədər həbsdə qalmış olur".

N. Cəfərli məhkəmədə iştirak üçün Şəkiyə gedə bilmədiyini də qeyd etdi: "Prosesə gedə bilmədim. Buna səbəb də ailə məsələləri ilə bağlı bezi işlərim var idi. Am-

ma saniyəbəsanıyyə proses barədə məlumatım var idi. Prosesdə iştirak üçün Bakıdan yüzə yaxın REAL üzvü, təəssübkeşləri, vətəndaş cəmiyyətinin aktiv insanları getmişdi. Xeyli sayda jurnalist də olub. Müxtəlif səfirliklərin, beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri də Şəkiyə gediblər. İnsanlar zəlin qarşısına

qədər keçiblər. Məhkəmənin başlamalı olduğu müddətdən 10-15 dəqiqə keçəndən sonra elan ediblər ki, proses qeyri-müəyyən vaxta təxirə salınıb. İlqar Məmmədov məhkəməyə gətirilməyib".

İ. Məmmədovun vəkili Fuad Ağayev dedi ki, məhkəmənin təxirə salınmasının əsl səbəbləri onlar üçün müəmmaldır: "Məsələyə hələ ki heç bir qiymət vermək istəmirəm. Çünki tam məlumata malik deyiləm. Amma dövlət ittihamçısının gəlməməsi səbəbi mənə çox qeyri-ciddi gəlir".

Xatırladaq ki, İlqar Məmmədov 23-24 yanvar 2013-cü il tarixində İsmayilli şəhərində baş vermiş iğtişaşlarla əlaqədar həbs edilib. O, kütləvi iğtişaşlarda, polisə müqavimət göstərərək ittiham olunaraq 7 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

"Bankların yetərincə valyuta ehtiyatı var"

Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası vətəndaşlara müraciət etdi

Son günlərdə bir sıra bankların nağd dollar alışıma məhdudiyət tətbiq etməyə başlamasına dair məlumatlar yayılır. Xüsusilə sosial şəbəkələrdə gedən müzakirələrdə bankların qonşu ölkələrdə milli valyutanın kəskin dəyərsizləşməsi ilə əlaqədar ölkədən dollar axımının qarşısını almaq üçün bu addımı atdıqları qeyd olunur.

Azərbaycan Banklar Assosiasiyası (ABA) İctimai Birliyinin sədri Zakir Nuriyev banklarda ABŞ dollarının satışına limit qoyulmasına münasibət bildirib. O, "Report"a açıqlamasında bunları deyib: "Limitin tətbiqi ilk növbədə valyuta bazarında möhtəklik hallarının qarşısını almaq məqsədi daşıyır. Bəzi işbazlar kütləvi şəkildə dollar alıb, sonra onu baha satış çıxarırlar, bazarda gərginlik yaradırlar. Yeni hansı sərəfi vətəndaş nəyə görə birdən-birə 100 min dollar almaldır ki? Buna görə də dolların nağd şəkildə satışına limit qoyulub. Nağdsız satışda isə limit yoxdur. İstənilən qədər məbləği hesaba qoymaq, kartla ödəniş etmək olar. Bu tədbirlərin məqsədi həm də odur ki, nağd hesablaşmalar məhdudlaşdırılsın, nağdsız hesablaşmalar stimullaşdırılsın. Dövrüyyədə şəffafliq təmin olunsun".

Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasından Z. Nuriyevin açıqlaması ilə bağlı "Yeni Müsavat"a bildirilib ki, hazırda Azərbaycan banklarında yetərincə dollar ehtiyatı var: "Vəziyyət Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatası tərəfindən ciddi nəzarətdə saxlanılır. Bankların kifayət qədər valyuta ehtiyatı var ki, müştərilərin istədiyi qədər valyuta satışını həyata keçirib, ehtiyacları tam olaraq qarşılasınlar. Yeni heç bir bank valyuta satışına limit tətbiq etmir. Hər bir vətəndaş yaxınlaşıb banklardan istədiyi qədər valyuta ala bilər. Hər hansı neqativ halla üzleşən vətəndaşlardan xahiş edirik, dərhal Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasına məlumat versinlər".

□ **DÜNYA,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan Xəzərdə döyüş təliminə başladı

Dövlət Sərhəd Xidməti (DSX) Xəzər dənizində taktiki döyüş təliminə start verib. DSX-dən musavat.com-a verilən məlumata görə, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 11 sentyabr 2013-cü il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq olunmuş "Azərbaycan Respublikasının dəniz təhlükəsizliyi strategiyası"na əsasən dəniz sərhədlərinin etibarlı mühafizəsi, Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub bölməsində təhdidlərə qarşı effektiv mübarizənin təmin edilməsi, döyüş hazırlığının daima yüksək səviyyədə saxlanılması istiqamətində tədbirlər davam etdirilir.

Bu tədbirlər sırasında Dövlət Sərhəd Xidmətinin Sahil Mühafizəsi və Çevik Hərəkət Qüvvələri tərəfindən birgə keçirilən taktiki döyüş təlimləri xüsusi yer tutur. Avqustun

Azərbaycanda 3 milyon tona yaxın taxıl istehsal olunub

Azərbaycanda taxıl biçini davam edir. 9 avqust 2018-ci il tarixinə olan məlumata əsasən, respublikada 1010.3 min hektar sahədə taxıl biçini aparılıb.

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsindən "Yeni Müsavat"a verilən məlumata görə, biçilən sahələrin 674.2 min hektarı buğda, 336.2 min hektarı arpa sahəsidir. Buğdanın məhsuldarlığı 30.2 s/ha, arpanın məhsuldarlığı 27.9 s/ha təşkil edib. İndiyədək arpa biçini 99.8 faiz, buğda biçini 99.4 faiz yerinə yetirilib.

Biçin başlandıqdan ümumi taxıl istehsalı 2 milyon 977 033 ton təşkil edib.

□ **DÜNYA,**
"Yeni Müsavat"

10-da Dövlət Sərhəd Xidmətinin silahlı birləşmələri tərəfindən "Xəzər dənizinin Azərbaycan Respublikasına mənsub bölməsində təhlükəsizliyin təmin edilməsi" mövzusunda taktiki döyüş təliminə start verilib.

Xəzər dənizində Azərbaycan Respublikasının dövlət maraqlarının qorunması imkanlarının təkmilləşdirilməsi məqsədilə keçirilən təlimin əsas hədəfləri aşağıdakılardır:

Xəzər dənizində neft-qaz ehtiyatlarının hasilatı və daşınması infrastrukturunun, sualtı boru kəmərlərinin mühafizəsinin təşkili;

dənizdə və sahilə təxribat qruplarının axtarışı və zərərsizləşdirilməsi;

sualtı müşahidə sistemləri vasitəsilə hədəflərin aşkarlanması, sualtı təxribat qruplarının axtarışı və zərərsizləşdirilməsi; gəmi və helikopterlərlə sərhəd axtarışının aparılması; raket-artilleriya qurğularından atışların keçirilməsi;

Xəzər dənizi hövzəsindən qanunsuz məqsədlərlə istifadə hallarının, o cümlədən narkotik vasitələrin və digər qaçaqmalın, qeyri-legal miqrasiya cəhdlərinin qarşısının alınması.

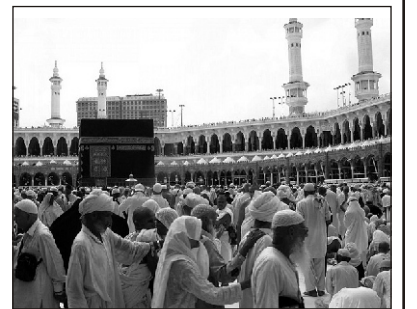
Təlimdən əvvəl DSX Çevik Hərəkət Qüvvələrinin bazasında təlimə cəlb olunan helikopterlərə, pilotsuz uçuş aparatlarına, komanda-qərargah maşınlarına və xüsusi nəqliyyat vasitələrinə, çevik bölmələrin şəxsi heyətinə, DSX Sahil Mühafizəsinin sahil bazasında sərhəd gözetçi gəmilərinə, dənizçi şəxsi heyətə, döyüş texnikasına, xüsusi dalğıc avadanlıqlarına, rabitə ləvazimatlarına, kinoloji bölmələrə sıra baxışları keçirilib, onların təlimə hazırlıq səviyyəsi yoxlanılıb.

Sıra baxışları yekunlaşdırdıqdan sonra təlimə cəlb olunan sərhəd gözetçi gəmiləri, uçuş vasitələri, digər xüsusi texnika və şəxsi heyət tərkibindən təlim üzrə tapşırıqların icrasına başlanılıb.

Bu gün azərbaycanlı zəvvarlar Həccə yola düşürlər

Bu gündən azərbaycanlı zəvvarların Həcc ziyarəti başlayacaq. Belə ki, bu il zəvvarlarımız Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMİ) təşkilatçılığı ilə avqustun 11-15-i yola düşəcək, sentyabrın 1-5-i isə geri dönəcəklər. Bəs bu il nə qədər zəvvar Həcc ziyarətinə yola düşəcək? Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin Həcc şöbəsindən modern.az saytına verilən məlumata görə, Həcc ziyarəti üçün Azərbaycanca ayrılan kvota dolub: "Bu il Həcc ziyarətinə 1440 nəfər gedəcək".

Qeyd edək ki, bu il Həcc ziyarətində xüsusi dəyişikliklər edilib. Belə ki, əvvəlki illərdən fərqli olaraq bu dəfə iki növlü səfər xidməti deyil, bir növlü xidmət olacaq. Həcc ziyarətinin xərcinə gəldikdə isə bu rəqəm ötən ildə olduğu kimi 4150 dollar olub. Azərbaycandan təkrar Həcc ziyarətinə gedəcək zəvvarlar ötən il olduğu kimi, əlavə 535 dollar ödəyib. Yaxın Şərqdə baş verən məlum münaqişələr üzündən bu ziyarət yalnız təyyarə reysləri ilə təşkil olunacaq.

Qeyd edək ki, bu il Həcc ziyarətində xüsusi dəyişikliklər edilib. Belə ki, əvvəlki illərdən fərqli olaraq bu dəfə iki növlü səfər xidməti deyil, bir növlü xidmət olacaq. Həcc ziyarətinin xərcinə gəldikdə isə bu rəqəm ötən ildə olduğu kimi 4150 dollar olub. Azərbaycandan təkrar Həcc ziyarətinə gedəcək zəvvarlar ötən il olduğu kimi, əlavə 535 dollar ödəyib. Yaxın Şərqdə baş verən məlum münaqişələr üzündən bu ziyarət yalnız təyyarə reysləri ilə təşkil olunacaq.

"Əbu Bəkr" məscidinin imam camaatı Hacı Qamət Süleymanov sayta açıqlamasında deyib ki, Həccə nə qədər çox adam getse, bir o qədər yaxşıdır: "Bizim kimin hansı niyyətlə gətirdiyi maraqlandırmamalıdır. Hər halda, adam Həccə gedirsə, bunun üçün pul sərf edirsə, bu, yaxşı haldır. Həcc ziyarəti ağır ibadətdir, müəyyən səbir, fiziki güc istəyir. Əgər insan bunları edirsə, artıq təqdirəlayiqdir. Digər tərəfdən, Həcc elə ibadətdir ki, insanın necə olmasından asılı olmayaraq ona yaxşı cəhətdən təsir edir. İnsanın islah olmağı üçün önəmli rol oynayır. Bu baxımdan Həccə gedənlərin sayının artmasına sevinmək lazımdır".

Hacı Qamət Süleymanov bir neçə dəfə Həcc ziyarətinə gəndərdən də söz açıb: "Zəvvarların sayının artmasını İslama marağın göstəricisi kimi də qiymətləndirmək olar. İslam dini həmişə diqqət mərkəzində olub. Sadəcə, biz kommunizm dövründə yaşamışdıq və o zaman hər şey qadağan idi. Təbii, çox adam Həccə gətmək istəyər. Lakin maddi cəhətdən hər kəs bunu bacara bilmir. Dəfələrlə Həccə gedənlərə isə heç nə deyə bilmərik. İmkanları var, gedirlər, lap yaxşı".

Qeyd edək ki, bu il Həcc ziyarətində xüsusi dəyişikliklər edilib. Belə ki, əvvəlki illərdən fərqli olaraq bu dəfə iki növlü səfər xidməti deyil, bir növlü xidmət olacaq. Həcc ziyarətinin xərcinə gəldikdə isə bu rəqəm ötən ildə olduğu kimi 4150 dollar olub. Azərbaycandan təkrar Həcc ziyarətinə gedəcək zəvvarlar ötən il olduğu kimi, əlavə 535 dollar ödəyib. Yaxın Şərqdə baş verən məlum münaqişələr üzündən bu ziyarət yalnız təyyarə reysləri ilə təşkil olunacaq.

ABŞ-in embarqosu var. Əlində təsbeh kimi fırladır. Kimə gəldi, yelləyir, vurur. Və bir çox dövlətləri özündən incik salır. Məsələn, Almaniya, Şimali Koreya, Çin, İran, Türkiyə və s. önəmli dünya dövlətləri ABŞ-in "embarqo təsbehinin muncuqları" sırasında yer alır.

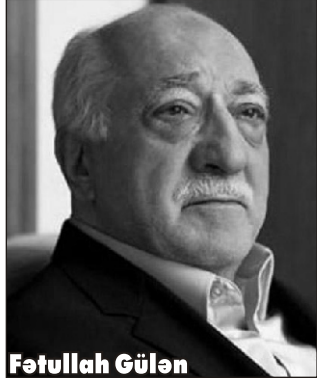
Belə anlaşılır ki, Ağ Ev üçün dost, müttəfiq və s. bu kimi faktorlar qətiyyətlə əhəmiyyət daşıyır. ABŞ-in beynəlxalq maraqları var və kim o maraqlara uymasa, problem yaratsa, dərhal "embarqo təsbehinin muncuqları"nın sırasına əlavə olunur.

Məsələnin daha bir maraqlı tərəfi var. Ağ Ev ABŞ-dan başqa heç bir dövlətin maraqlarına, mənafeələrinə əhəmiyyət vermir. Hər hansı qərar qəbul edərkən hansısa dövlətin mənafeələrini tapdalaya biləcəyini qətiyyətlə önəmsəmir. Bu bərdə həttə düşünməyə belə, zaman xərcləmir. Sadəcə, öz qərarını verir, atacağı addımı atır, digər dünya dövlətlərindən də həmin qərara və addımlara uyulmasını tələb edir.

ABŞ-in daha bir qəribə vərdişi də var. Ağ Ev hər hansı bir dövlətdən nəse istəyəndə vermək istəyib-istəmədiyini də soruşmur. Sadəcə, istəyir... Ağ Evin istədiyi verilsə, həmin dövlətə növbəti istəyinə qədər toxunmur. Amma gələcək perspektivdə tələblər artır, üstəlik, aşığillayıcı məzmun alır.

ABŞ-in istəyi geri çevrildiyi təqdirdə, buna cəsarət edən dövlət "hədəf taxtası"na çıxarılır, siyasi-iqtisadi hücumlara məruz qalır. Və bu hücum prosesi hədəf dövlətin diz çökdü-

ABŞ və Türkiyə arasında "hoca böhranı": qarşıdurma təhlükəli situasiya yaradıb

Fətullah Gülen

Rahib Bronson

rülməsinə qədər davam etdirilir.

Yeni ABŞ hazırda beynəlxalq siyasət məkanında "vor zakon" rolunu oynayır. Hər kəsdən istədiyini almağa çalışır, "racon kəşir", heç kimə də heç nə vermir. Bu isə dünyada global narazılıq və gərginlik yaradır.

Hər hansı dövlətin dost və ya müttəfiq statusu isə ABŞ üçün anlıq dəyişən amildir. Dünyanın dost, müttəfiq olan dövlət bu gün çox asanlıqla düşməne çevrilib, hədəfə alına bilər. Düşmənsə, ABŞ-in maraqlarına həssas yanaşmaqla dərhal dost və müttəfiqlərin sırasında

qatılmaq şansına sahibdir.

Bütün bunlar ABŞ-Türkiyə münasibətlərində də özünü qabarıq şəkildə göstərir. Bu iki dövlət onilliklər ərzində strateji müttəfiq olmalarıyla fəxr ediblər. Təbii ki, bu fəxarətin əsas qaynağı rəsmi Ankaranın həmişə ABŞ-in maraqlarına həssas yanaşmasına bağlı olub.

Ancaq son illərdə bu iki dövlətin strateji müttəfiqliyində çox ciddi məzmun və keyfiyyət dəyişikliyi olub. Belə ki, Türkiyə güclənib, beynəlxalq siyasi iradə mərkəzlərindən birinə çevrilmək iddiasını qabardıb.

Təbii ki, ABŞ-in maraqlarına da əvvəlki kimi həssas deyil. Ən azından, rəsmi Ankara son illərdə Türkiyənin dövlət mənafeələrini ABŞ-in beynəlxalq maraqlarından daha ön planda tutmağa başlayıb.

Nəticədə ortalıqda nə dostluq qalıb, nə də strateji müttəfiqlik... Əvəzində, hələlik beynəlxalq rəqabət görünüşü daşıyan səhnəarxası düşmənçilik ön plana keçməyə başlayıb.

Həttə Ağ Ev rəsmi Ankaraya qəzəbli olduğunu da gizlətmir. Çünki Türkiyə artıq Ağ Evdən gələn ənənəvi təlimatlara əhəmiyyət vermir, öz maraqlarını reallaşdırmağa çalışır. Türkiyə ABŞ-in embarqolarına məruz qalan Rusiya, Çin və İrlanda tərəfdaşlığı davam etdirir.

Bu səbəbdən də qəzəbli Ağ Ev Türkiyəni cəzalandırmağa çalışır. Əvvəlcə 15 iyul çevrilişinə cəhd göstərildi. Hər halda, Türkiyənin rəsmi dairələri 15 iyul dövlət çevrilişinə cəhdin lideri Pensilvaniyada olan FETÖ tə-

rəfindən törəldiyinin sübuta yetirildiyini iddia edirlər. Və rəsmi Ankara FETÖ liderinin ("hoca"nın) Türkiyəyə təhvil verilməsini Ağ Evdən israrla tələb edir.

Ancaq təbii ki, Ağ Ev Türkiyənin bu tələbini yerinə yetirmək niyyətində olmadığını qətiyyətlə gizlətmir. Nəticədə keçmiş müttəfiqlər və yeni rəqiblər arasındakı münasibətlər maksimum həddə qədər gərginləşib.

Üstəlik, ABŞ-in da Türkiyədən analoji tələbi var. Belə ki, Ağ Ev də rəsmi Ankaradan öz "hoca"sını (rahibini) tələb edir. Türkiyə xüsusi xidmət xidmətləri 15 iyul dövlət çevrilişinə cəhdə bir müddət sonra İzmirdəki Yevangelist kilsəsinin rahibi Bronsonu həbs ediblər. Ona qarşı Türkiyəyə qarşı casusluq və 15 iyul dövlət çevrilişinə cəhdə iştirak etmək ittihamı irəli sürülüb. Və rəsmi Ankara amerikalı "hoca"ni məhkəmə qarşısına çıxartmaq niyyətini qətiyyətlə gizlətmir.

Amma rəsmi Ankara amerikalı "hoca"ni ABŞ-a təhvil ver-

məklə bağlı tələblərə də qapıların tam qapatmır. Əksinə, bu tələbin yerinə yetirilməsi üçün öz şərtini irəli sürür. Belə ki, rəsmi Ankaranın ABŞ-in tələbi-
ne reaksiyası çox sadədir: "Ver "hoca"ni, al "hoca"ni (rahibi)..."

Halbuki Ağ Ev bu variantı yaxına belə buraxmaq istəmir. Belə ki, ABŞ-in tələbi konkretir və heç bir şərt qəbul etmir: "Sizinki bizdə qalacaq, bizimkini isə dərhal təhvil verin".

Təbii ki, rəsmi Ankara Ağ Evin bu mövqeyini yaxına buraxmır. Öz şərti yerinə yetirilməyincə, Ağ Evin tələbinin də cavabsız qalacağını qabardır.

Nəticə isə göz qabağındadır. ABŞ və Türkiyə arasında "hoca böhranı" yaşanır.

Ağ Ev artıq Türkiyəyə qarşı ciddi embarqolar tətbiq etməyə başlayıb. Hələlik bu embarqoların rəsmi hissəsi Türkiyə hökumətinin 2 nazirini hədəfə alıb. Eyni zamanda rəsmi Ankaranın Rusiyadan S-400 raketləri almaq qərarı bəhanə gətirilərək, Türkiyəyə F-32 döyüş təyyarələrinin satışına veto qoyulub.

Ancaq qeyri-rəsmi embarqolar da var. Və bu embarqolar əsasən Türkiyə iqtisadiyyatını hədəfə alıb. Yeni Ağ Ev Türkiyəyə qarşı qeyri-rəsmi olaraq, iqtisadi savaş açıb. Türkiyənin iqtisadi cəhətdən çıxılmaz vəziyyətə salınmasına cəhd göstərilir.

Hələlik geri çəkilməyə, inadkar mövqə nümayiş etdirən Ərdöğan hakimiyyətinin cavab reaksiyasının necə olacağı isə böyük maraq doğurur. Yəqin ki, yaxın günlərdə bu qarşıdurma ilə bağlı bir çox məqamlar aydınlaşmağa başlayacaq.

□ Elçin XALİDBƏYLİ,
Musavat.com

Nazirlik plastik qablarla bağlı mübarizəni gücləndirir

ETSN rəsmisi: "Gözləmərdik ki, əhali bu işə belə tez qoşulsun..."

Bir müddətdir ki, dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində plastik qablardan, torbalardan imtina adı altında sosial aksiyalar keçirilir. Bildirilir ki, plastik qabın hazırlanmasında istifadə olunan bəzi maddələr insan orqanizmi üçün təhlükə yarada bilər. Eyni zamanda qeyd olunur ki, plastik qablar və torbalar insanlar tərəfindən ətrafa atılır. Nəticədə ətraf mühitin də çirklənməsi baş verir.

Azərbaycanda da Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi insanlara çağırışlar edib, plastik qabların ətraf mühit üçün zərərli barəsində maarifləndirici məlumatlar paylaşırlar. Nazirlik eyni zamanda ölkənin iri şəhərlərində yerləşən parklara xüsusi konteynerlər qoyub. Butulka şəklində olan həmin konteynerlər plastik tullantıların atılması üçün nəzərdə tutulub.

Məsələ ilə bağlı nazirlikdən qəzetimizə bildirilib ki, ETSN hələ iyun ayında Bakı, Sumqayıt və Gəncə şəhərlərində icra hakimiyyətlərinə plastik tullantıların yığılması məqsədilə xüsusi konteynerlərin yerləşdirilməsi üçün yerlərin ayrılmasına dair məktublara göndərilib.

Bəs ötən 2 ay ərzində görülən işlər hansı səviyyədedir?

"Yeni Müsavat"a danışan Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin sektor müdiri Mehman Nəbiyev bildirdi ki, layihə gözlənilməyincə də uğurlu alındı: "Həttə gözləmərdik ki, əhali

bu işlərə belə tez qoşulsun. Artıq Bakıda, Şabranda, Mingəçevirdə, Sumqayıtda bu kimi konteynerlər qoyulub. Əsasən insanların daha çox toplandığı, istirahət etdiyi yerlərdə bu cür konteynerlərin qoyulmasına çalışılır. Əvvəlcə düşünürdük ki, insanlar bu konteynerlərə başqa tullantıları da atırlar. Ancaq müşahidə edirik ki, heç də belə deyil. İnsanlar yalnız plastik tullantıları qoyulan qablara atırlar. Gün ərzində elə olur ki, bir neçə dəfə konteynerlər dolur, boşaldılır. Bakıda Hüseyn Cavid parkında, "Elmlər Akademiyası" metro stansiyasının yaxınlığındakı parkda, Yasamal parkında, Botanika bağında bu cür qablardan qoyulub. Digər rayonlarda da bu konteynerlərin qoyulmasını davam etdəcəyik. Son günlərdə Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilən tədbirlərin təhlili göstərir ki, ictimaiyyət bu işlərdə yaxından iştirak etmək istəyir.

Plastik qablaşdırma tullantı-

ların ətraf mühitə mənfi təsirinə azaldılması məqsədilə Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər təşviqat və təbliğat xarakterli olub, mövcud problemin həllində yardımçı olmaq və bu işlərdə ictimaiyyətin, özəl qurumların və aidiyyəti icraçı qurumların yaxından iştirakını təmin etmək məqsədi daşıyır. Məlumdur ki, bərk məişət tullantılarının idarə olunmasında Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi nəzarət funksiyasını həyata keçirir, bu tullantıların toplanması, çeşidlənməsi və təkrar emal müəssisələri tərəfindən qəbul üçün hazır vəziyyətə gətirilməsi məsələləri isə yerli icra hakimiyyəti orqanlarının səlahiyyətlərinə aiddir. Bu sahədə ixtisaslaşmış təkrar emal müəssisələri də konteynerlərdə toplanan plastik tullantıların idarə olunmasını həyata keçirirlər".

M. Nəbiyev bu kimi layihələrə davam edəcəklərini dedi: "Plastik qablaşdırma tullantılarının ətraf mühitə mənfi təsirinə azaldılması məqsədilə kütləvi informasiya vasitələrində aparılan maarifləndirmə tədbirləri ilə yanaşı, "Yaşıl fikirlər sağlamlıq gələcəyə doğru" devizi al-

tında iri ticarət mərkəzlərində ekoqantaların paylanması aksiyası ilə əhəlinin polietilen torbalardan istifadənin azaldılmasında iştirakı təşviq olunmuşdur. Qarşıdan gələn Xəzər həftəsi çərçivəsində plastik tullantıların azaldılmasında ictimaiyyətin rolunun artırılması məqsədilə məktəblərin və tələbələrə iştirakı ilə Xəzər sahilində təmizlik aksiyalarının keçirilməsi planlaşdırılır. Plastik tullantıların ətraf mühitə təsirinə azaldılmasının və 12 avqust "Xəzər günü" ərəfəsində əhəlinin bu istiqamətdə maarifləndirilməsi və təbliği məqsədilə Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin təşkilatlığı ilə Hüseyn Cavid parkında 07 avqust 2018-ci il tarixində fləşmob keçirilib. Sosial aksiyada Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi ilə birlikdə Təhsil Nazirliyi Respublika Uşaq-Gənclər İnkişaf Mərkəzinin, Yasamal Rayon İcra Hakimiyyətinin, "AzEko" MMC-nin, "EkoSfera" İctimai Birliyinin, "EcoBaku"nun nümayəndələri və ictimaiyyət təmsilçiləri, eyni zamanda xarici qonaqlar da iştirak edib. Ekoloji fləşmobun keçirilməsində məqsəd ətraf mühitə tullantıların atılmasının qarşısını

olan tənzimləmədir ki, prosesdə fasilə olmasın. Hansı ki, inkişaf etmiş ölkələrdə bu, belədir. Plastik qablarla bağlı problem dünya ölkələrində də müzakirə obyektidir. Bununla bağlı stratejiyalar, fəaliyyət planları qəbul edilir. Marketlərin torbaları ödəniş vermələri o deməkdir ki, insanlar bundan kütləvi şəkildə istifadə edib, hara gəldi atırlar. Bu günlərdə Türkiyədə də qərar qəbul edildi ki, 25-50 mikron ölçüdə olan torbaların ödənişsiz verilməsi növbəti ilin yanvar ayından etibarən qadağan olunur. Dünya ölkələrindəki təcrübələr göstərir ki, ödənişli olan zaman torbalara tələbat 90-95 faiz azalır".

□ Əli RAİS,
"Yeni Müsavat"

ABŞ-ın tətbiq etdiyi, yaxud etməyə hazırlaşdığı sanksiyalar Azərbaycanda 3 böyük qonşusunda ciddi iqtisadi təlatümlərə səbəb olub.

Belə ki, Moskva valyuta bazarında dünən ABŞ dollarının məzənnəsi 2016-cı ilin avqustundan sonra ilk dəfə 67 rubl səviyyəsini keçib. "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, 1 ABŞ dollarının məzənnəsi 41 qəpik yüksələrək 67,06 rubla çatıb.

Türkiyədə isə dollar ilk dəfə olaraq 6 lirəni keçib.

Rusiya Bankı (Mərkəzi Bank) ölkənin valyuta bazarının vəziyyəti ilə bağlı açıqlama verib. Qurumun bəyanatında bildirilir ki, son günlərdə rublun məzənnəsində volatilliyin müşahidə olunması global maliyyə bazarlarında dəyişiklik fonunda yeni potensial sanksiyalarla bağlı xəbərlərə maliyyə bazarının təbii reaksiya verməsi ilə bağlıdır: "Rusiya Bankı maliyyə sabitliyinə yaranacaq təhlükənin aradan qaldırılması üçün kifayət qədər resursa malikdir" (report).

Bu açıqlamaya rəğmən, yerli analitiklər Rusiya Mərkəzi Bankı qədər optimist deyillər. Belə ki, payızda başlanacağı gözlənilən daha sərt ABŞ sanksiyaları barədə məlumat açıqlandıqdan dərhal sonra əhali banklardakı dollar əmanətlərini geri çəkməyə başlayıb. Eyni zamanda apreləndən bəri getdikcə sürətlənən Rusiyadan kənara valyuta axını daha geniş xarakter alıb. Analitiklərin fikrincə, əlavə sanksiyalar reallaşarsa, Mərkəzi Bankın valyuta bazarında vəziyyəti sabitləşdirməyə gücü çatmayacaq.

Türkiyə də təxminən eyni problemlərlə üzləşməkdədir. Fərqli ondadır ki, Türkiyə Mərkəzi Bankı valyuta bazarını nəzarətdə saxlamaq üçün demək olar ki, heç bir rıçağa malik deyil. Ölkədə ticarət kəsiri sürətlə artır, dövlət borcları da həminin. ABŞ-ın təzyiqləri ilə xarici qurumlardan kredit almaq imkanlarının da məhdudlaşması qardaş ölkə iqtisadiyyatını çox çətin imtahan qarşısında qoya bilər.

İrana gəlincə, bu ölkədə ABŞ sanksiyaları üzündən iqtisadi problemlər sosial etirazlar səviyyəsinədək kəskinləşib.

Qeyd edək ki, Rusiya və Türkiyə Azərbaycanın qeyri-neft sektorunda ən böyük ticarət tərəfdaşlarıdır. Ölkəmizin idxalında bu iki ölkə mühüm yer tutur. İrandan da əlaqələr son illərdə xeyli gücləndirilib. Bundan əlavə, Azərbaycan Dövlət Neft Fondu vasitəsilə Rusiyanın VTB bankına 500 milyon dollar yatırılıb, Beynəlxalq Bank vasitəsilə İranda dəmiryol tikintisinə 500 milyon dollar kredit ayrılıb. SOCAR vasitəsilə Türkiyənin neft-kimya sənayesinə qoyulan sərmayələrin həcmi isə iyirmi milyard dollara yaxındır.

Qonşularda baş verən sosial-iqtisadi problemlərin Azərbaycana hansı təsirləri mümkündür?

Millət vəkili, Milli Məclisin İqtisadi və Sosial Siyasət Komitəsinin üzvü Vahid Əhmədov deyir ki, qeyri-neft sektorunda böyük ticarət tərəfdaşlarımız olan qonşu ölkələrdə baş verənlərin Azərbaycana təsiri qaçılmazdır: "Bu hadisələr bizi narahat etməyə bilməz. Çünki bunlar bizim yaxın və qonşu dövlətlərdir. Rusiya və Türkiyə ilə qarşılıqlı ticarət əlaqələrimiz hər biri üzrə 2 milyard dollara yaxındır. İrandan da əlaqələrimiz var. Bu hadisələrin səbəbi aydındır - ABŞ

ABŞ-ın dollar ssenarisi işə düşüb -

Üç nəhəng ölkəni çökdürmək planı

Birləşmiş Ştatların Rusiya və İrandan sonra Türkiyəyə qarşı iqtisadi sanksiyalara start verməsi türk lirasini kəskin ucuzlaşdırıb; Vaşinqton ən təsirli silahını işə salıb; iqtisadi böhran sosial-siyasi katalizmlərə gətirib çıxara bilər

sanksiyaları. Hesab edirəm ki, bu hadisələr davam etdiyi müddətdə Azərbaycana da təsirlər davam edəcək. Yəni bu ölkələrin ABŞ-la münasibətləri normallaşmadək".

Millət vəkili hesab edir ki, qonşu ölkələrdə baş verənlər ilə növbədə manatın məzənnəsinə təzyiqləri artırır: "Onlarda milli valyutaların dəyərindən düşməsi bizdə də manatın məzənnəsinə təsir edir. Lakin düşünürəm ki, hələlik Azərbaycanda manatın məzənnəsinə qoruyub saxlamaq üçün real şərtlər var. Bu şərtlərdən birincisi, neftin qiymətidir - bizim üçün əlverişli olan 70 dollar civarındadır. İkincisi, idxal-ixrac əməliyyatlarında müsbət saldonun olmasıdır - ixracımız ixracımızı üstələyir. Üçüncü şərt isə fiskal siyasətdə nəzarət mexanizmini gücləndirmək, şəffaflığı artırmaqdır".

V.Əhmədovun fikrincə, Türkiyə və Rusiyada milli valyutaların dəyərindən düşməsi Azərbaycandan bu ölkələrə xarici valyuta axınına gücləndirə bilər: "Bu ölkələrdə əmlak sürətlə ucuzlaşdırılır. Bizim insanlar oradan əmlak almaq üçün buradan dollar aparmaq istəyəcəklər. Eyni zamanda bu ölkələrdən idxal artıb. Bu isə müəyyən qədər kifayət qədər təcrübəsi var. Fikrimcə, hadisələr uzun müddət belə davam etsə, Azərbaycanın müəyyən qədər özünü təsirlərdən

qorumaq imkanları var. Lakin yaxın müddətli dövrdə - iki aydan, üç aydan sonra nələrin baş verəcəyini proqnozlaşdırmaq mümkün deyil".

İqtisadçı-alim, ADR Hərəkatının rəhbəri Qubad İbadoğlu isə diqqətli Rusiya və Türkiyəyə yarımlan investisiyalar cəlb edir: "Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun (ARDNF) cəmi investisiya portfelində rus rublu 1,1 faiz, türk lirası isə 1 faiz təşkil edir. Fondun vəsaitlərinin 47,1 faizi dollarla, 35,7 faizi avro ilə, 5,1 faizi isə ingilis funtu ilə saxlanılır. Bu valyutalar arasında avro və funt sterlinqin ABŞ dollarına nəzərən ucuzlaşması fonunda itkiləri dolların möhkəmlənməsindən qazanclar kompensasiya edir. Lakin son zamanlar türk lirasinin sürətlə dəyər itirməsi, rublun isə Amerikanın təhlükəsizliyinin Kremlin aqressiyasından müdafiəsi üzrə Akt" ("Defending American Security from Kremlin Aggression Act") adlanan sənədin mətni açıqlandıqdan sonra ABŞ dollarına nisbətə məzənnəsinin ucuzlaşması fondun valyuta səbətinin gəlirliliyini azaldır. Son günlər hər iki valyutanın ABŞ dollarına nisbətə dəyər itirməsi sürətlənib. Belə ki, bu günə olan məlumata görə artıq 6 lirə və ya 67 rubl 1 dollara dəyişdirilir. Nəzərə almaq lazımdır ki, bu son hədd deyil və bu proseslər Azərbaycanın idxalda 2 əsas ticarət tərəfdaşının iqtisadiyyatında baş verir. Odur ki, manata və bütövlükdə qeyri-neft sektoruna təz-

yiqlər daha da çoxalır".

Q.İbadoğlunun sözlərinə görə, ABŞ prezidentinin Konqressə təqdim etdiyi sanksiyaya məruz qalacaq şirkətlər arasında Azərbaycanın da sərmayəçisi olduğu VTB Bankın da olması diqqətdən kənar qala bilməz: "Məsələ burasındadır ki, ARDNF-nin bu bankda 500 milyon dollarlıq sərmayəsi var. Bundan əlavə, ARDNF Moskva şəhərinin biznes mərkəzi "Tverskaya 16" ünvanında yerləşən və satış dəyəri 133 milyon ABŞ dolları təşkil edən "Qalereya Aktyor" ofis-ticarət mərkəzinə də sahibdir və onu idarə edir. Rusiyanın maliyyə bazarlarında başlayan ucuzlaşma bu sərmayəni də dəyərindən salmaqla yanaşı, ondan əldə edilən gəlirləri dollar ifadəsində azaldır.

Onu da xatırladıq ki, Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin əsas sərmayələri Türkiyə iqtisadiyyatındadır. Hazırda liranın gündə bir neçə dəfə dəyər itirməsi, Türkiyə maliyyə bazarlarında gedən proseslər ARDNF-nin sərmayələrini də risk altına qoyub. Bununla yanaşı, hər iki ölkənin iqtisadiyyatında və banklarında olan Azərbaycan mənşəli şəxsi sərmayələr də təhlükə qarşısındadır".

İqtisadçı-alimin fikrincə, gec olsa da Rusiyadan və Türkiyədən sərmayələr geri çəkilməlidir: "Əks təqdirdə, bizim itkilərimiz daha çox olacaq və manatı da qoruya bilməyəcəyik".

Yeri gəlmişkən, Azərbaycan Mərkəzi Bankı Türkiyə və Rusi-

yanın milli valyutalarının dəyərindən düşməsi, bəzi yerli bankların ABŞ dollarının satış məzənnəsini artırməsi fonunda manatın məzənnəsinin gələcək perspektivi ilə bağlı "Report"a açıqlama verib.

Qurumun sözcüsü Namiq Əliyev sorğuya cavab olaraq bildirib ki, Azərbaycanın valyuta bazarındakı vəziyyətə - manatın məzənnəsinə təsir edən başlıca fundamental amil tədiyyə balansının durumudur: "Faiz dəhlizinin parametrlərinə dair avqustun 1-də açıqladığımız məlumatda da qeyd olunub ki, ölkənin tədiyyə balansının göstəricilərinin yaxşılaşması cari ildə də davam etməkdədir. Ticarət balansındakı irihəcmli müsbət saldo hesabına cari əməliyyatlar balansını profisitlidir. Ölkənin qeyri-neft sektoru üzrə ixrac potensialının artması və dünya bazarında neftin bahalaşması cari ildə ixracın sürətlə genişlənməsinə şərait yaradıb. Ticarət balansından əlavə xidmətlər balansında da müsbət proseslər davam edir. Turizm xidmətləri üzrə müsbət saldo qorunur. Bundan başqa, ölkəyə daxil olan pul baratlarının həcmində artım müşahidə edilir. Xarici valyuta daxilolmalarının artması şəraitində ölkənin həm nağd, həm də qeyri-nağd valyuta bazarında vəziyyət tarazlıdır. Bazarda aparılmış müşahidələrə görə, banklar xarici valyutanın alış-satış məzənnələrini rəsmi məzənnəyə yaxın səviyyədə müəyyən edirlər. Azərbaycan manatının ABŞ dollarına qarşı

məzənnəsi mövcud əlverişli makro-iqtisadi mühitdə sabit vəziyyətdədir.

Rusiya və Türkiyənin milli valyutalarının ucuzlaşmasına gəldikdə isə qeyd etmək istəyirəm ki, AMB tərəfdaş ölkələrin valyuta bazarlarındakı vəziyyəti daima izləyir. Ümumilikdə tərəfdaş ölkələr üzrə manatın çoxtərəfli məzənnəsinin dinamikası da göstərir ki, ilin ötən dövründə Azərbaycanın milli valyutasının qeyri-neft sektoru üzrə ümumi ticarət çəkili real effektiv məzənnəsi və nominal effektiv məzənnəsi 1,2 faiz möhkəmlənib. Bütün bunlar göstərir ki, bəzi banklar dolların satış məzənnəsini cüzi artırbsa, bu, yalnız psixoloji amillə izah oluna bilər".

Baş verənlərə Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan da reaksiya verib, "Biz Ekonomik Mübarizədə uduzmayacağıq" deyib. Musavat.com-un Türkiyə mətbuatına istinadən verdiyi xəbərlərə görə, bu sözləri o, Türkiyənin Bayburt bölgəsinə ziyarəti zamanı söyləyib. "Bunlara inan-

mayın. Onların dolları varsa, bizim də Allahımız var" - deyərək R.T.Ərdoğan qeyd edib.

Türkiyə prezidenti onu da vurğulayıb ki, hökumət intensiv şəkildə yeni dövrün hazırlıqlarını aparır: "Bir tərəfdən dünyanın dörd bir yanına gedirik-gəlirik. Ölkəmizi, inşallah, yeni dövrə daha fərqli hazırlamağın cəhdi içərisindəyik".

Sonda bir məqamı qeyd edək ki, ABŞ-ın Rusiya, İran və Türkiyəni çökdürmək, ən yaxşı halda zəiflətmək üçün iqtisadi hücum taktikası seçməsi təsadüf deyil. Hər üç ölkə uzunmüddətli dövlət əməliyyatlarıdır. Bu ölkələrin xalqları xarici təhlükə qarşısında öz iqtidarlarını açıq və birmənalı şəkildə dəstəkləyir. 2016-cı ilin iyulunda Türkiyədə hərbi çevrilişə cəhd zamanı bunun şahidi olduq. Türkiyə xalqı ssenarisi Amerikadan yazıldığı iddia edilən qiyam cəhdinə sərt təkpi verərək, Ərdoğanı, onun iqtidarını dəstəklədi. İqtisadi böhran isə millətlərin xarici təhlükəyə qarşı müqavimətini zəiflədir. Hətta xırda provokasiyalarla ölkələrdə sosial-siyasi katalizmlər yaradır. Görünür, ABŞ-ı idarə edən güclər bu həssas məqamı hesabladığı üçün regionun üç nəhəng dövlətinə qarşı növbəti iqtisadi hücumu start verib. Bu dəfə nə baş verəcək? Qərb, Birləşmiş Ştatlar istəyinə çatacaqmı? Sualın cavabı yaxın zamanlarda hər kəs üçün aydın olacaq.

□ **Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"**

Təzə gəlinləri evdən nə qaçırdır?

Samir SARI

2-3 ay əvvəl idi, yolum rast dümüsdü, "Elit" tərəfdə bir məhəllə dükandan xırda-para alış-veriş edirdim, bir də fikir verdim ki, satıcı mənim istədiyim şeyləri qablaşdıraraq-qablaşdırma telefonuna baxır və başını bulaya-bulaya söylənir.

Belə görünürdü ki, adama xoşagəlməz məzmunlu mesaj gəlib. Yaxınlaşanda məlum oldu ki, yox, onun başını bulaması və söylənməsi "İnstaqram" sosial şəbəkəsinə qoyulmuş bir informasiyaya, oxumuş adamlar demişkən, spontan reaksiyasıdır.

Satıcı 29-31 yaşlarında adam idi, dedim, əmoğlu, nə məsələdir, nə yazılıb. O, təəssüf və hiddət qarışıq bir sifət ifadəsi ilə dedi ki, məllim, yenə bir gəlin qoşulub qaçıb. ("Yenə" deməsindən belə anlaşılırdı ki, əmoğlu qoşulub qaçan gəlinlərin məsələsinə artıq xüsusi nəzarətə götürüb).

Hə, o xəbər. Günarotanın xəbəridi. Saytlar bu hadisəni eninə-uzununa çək-çevir etmiş, hər üzünü yazmışdılar.

Satıcı qardaş isə o xoşagəlməz hadisəyə dair öz rezümüsünü təqdim etdi, məsələyə sırf öz baxış bucağından yanaşdı: "Məllim, vallah, belə şeylərin hamısı, bax, (əlindəki telefona işarə ilə) bu internetin, mobil telefonun, "Feysbuk"un, "İnstaqram"ın zibilləridir".

O, fikrini bir az da inkişaf etdirdi. Belə çıxdı ki, kiməsə qoşulub qaçan gəlinin mobil telefonu olmasa, "Feysbuk"da profili olmasa, "İnstaqram"a şəkil qoymamış olsa, qoşulub qaçmayacaqmış.

"Əvvəllər niyə belə şeylər olurdu, məllim?", - satıcı qardaş çıxışının ən zərbəci sualını səsləndirdi və mən sakitcə dedim: "Əmoğlu, əvvəllər də belə şeylər olurdu, ölkənin bütün rayonlarında və kəndlərində bənzər hadisələr baş verirdi, sadəcə, biz ondan xəbər tutmurduq, yalnız öz kəndimizdə, uzağı, qonşu kəndlərdə olan hadisələri bilirdik. Çünki informasiya yaymaq üçün vasitələr, telefon, internet yox idi".

"Hə də. Mən də onu deyirəm, internet, telefon yox idi, hər şey yaxşıydı", - o dedi.

Əslində biz fərqli şeylərdən danışırıdık. Amma ta mübahisə yeri deyildi. Üstəlik, adam çıxışını davam etdirərək öz əsas probleminə danışmağa başlamışdı, deyirdi ki, bu üzdəndir, yaşı otuz keçib, amma subay qalıb: "Kimi alım? Kimə göz qoyuram, görürəm, telefonu var, araşdıranda görürsən ki, "Feysbuk"a da girir, "İnstaqram"a şəkil də qoyur".

Heç şübhə yox idi ki, bu düşüncə ilə o adam ya ömrünün axırına qədər subay qalacaq, ya da kiminsə qızını aldadıb, alıb, bədbəxt edəcək.

Budur, xəbər yayılıb ki, Bakıda 21 günün gəlini yoxa çıxıb. Gənc xanım hara gedib, başına nə iş gəlib, hələlik bilinmir. Qayınanası deyir, evdən bayıra çıxmırdı, özünəqapalıydı, ola bilər, azıb, yaxud kimsə başını aldadıb harasa aparıb.

Bax, bu yerdə sual çıxır, evdən bayıra çıxmayan gəlini kim alda bilər? Qayınanası da elə virtual yoldan çıxarmaya işarə edir.

İndi yuxarıda sözü gedən satıcı qardaş kimi adamların əlinə fürsət düşəcək, təzə gəlinin sirləşməsi yoxa çıxmasının sirlərini çözümlənəcək, əsl səbəbini tapacaqlar: "Hamısı internetin zibilləridir".

Qalxıb deyəndə ki, qardaşlar, bu ölkədə internetdən istifadə edən, "Feysbuk"a, "İnstaqram"a girən yüzminlərlə gəlin, milyonlarla qadın var, elə bu saat hamısı qoşulub qaçmır, ya da türkiyəli maqazinqilərin sözü olmasın, yasaq aşka yelkən açmır ki. Belələri mində, on mində bir ola, ya olmaya.

Yox, günah internetdədir, telefondadır, onlar olmasa, heç kim evdən qaçmaz. Düşüncə budur. Heç kəs gəlinləri evdən qaçırdan səbəblərdən danışmır. Sən qızını sevmədiyi, hörmət etmədiyi birinə, eşşəyin yekəsinə verərsən, o da 1-2 aydan, yarım ildən sonra qadını təpiyinin altına salanda, o qadın bir dəfə dözəcək, iki dəfə təhəmmül edəcək, üçüncüdə, əlbəttə, qaçacaq.

"Yox, internet olmayan vaxtlarda niyə qaçmırdılar" deyəcəklərsə, yenə deyək. İnternet olmayan vaxtlarda ər evində zülmə-zillətə məruz qalan qadınlar ya özlərini asırdılar, ya yandırıldılar, ya da sirkə turşusu içirdilər. Bunlara cəsarət etməyənlər it on iki ay gözlərinin altı göyərmiş halda yaşayırdılar. İnternet olmadığınca görə bu durumdan heç kəs xəbər tutmurdu.

Amma indi elə deyil, durum fərqlidir. Əsas fərq də odur ki, indi evdən qaçan, özünü öldürən, vəhşicəsinə döyülən qadınlardan xəbərimiz olur. Olur da, nə edirik, ayrı məsələdir.

Sabunçu rayonu, Ramana qəsəbəsində məcburi köçkünlərin "Şuşa şəhərciyi"nin ərazisindəki "Naxçıvan" kafesində silahlı insident olub. Nəticədə bir nəfər ölüb, bir nəfər isə yaralanıb.

Azərbaycana qayıdıb. H.Abbasquliyevin kriminal avtoritet olması haqda da məlumatlar var. Onunla yanaşı, cinayətin digər iştirakçıları da məlum olub. 1986-cı il təvəllüdü Babək və 1984-cü il təvəllüdü Çingiz İsa oğlu Xudiyev qardaşdır. Ci-

zamlı şəkildə tərk etdilər. Yeni silahları, hərbi hissələri qanuni şəkildə təhvil verib getmədilər. Bilərəkdən, kortəbii surətdə, silahları səpələyərək ölkəni tərk etdilər. Həmin illərdə müəyyən qisim insanların əlinə silah keçdi. Bundan başqa, Ermənistan-

bir şeydir ki, uzun müddət bir ailədə, bir əldə qalanda, yazılmamış qanundur, mütləq qaydada, haradasa, kiməsə qarşı istifadə edilməli, açılmalıdır. Tarixən belədir. Elə silah sahibləri də var ki, könüllü surətdə silahları təhvil verməkdən çəkinir, si-

Ramanada ölümle bitən "razborka" - "Kalashnikov"la atəş, həbslər...

Restoranda qətl törədən Hikmət Abbasquliyev bir müddət əvvəl Rusiyada həbsdən azad olunubmuş; cinayətdə iştirak edən qardaşlar axtarılır

Daxili İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətindən AzərTAC-a bildiriblər ki, polis və prokurorluq orqanlarının əməkdaşları tərəfindən peşəkarlıqla həyata keçirilən təxirəsalınmaz istintaq hərəkətləri və əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində qətlin üstü "isti izlər"lə açılıb. Qətl törətməkdə şübhəli bilinən şəxsin həmin qəsəbə sakini, əvvəllər məhkum olunmuş Hikmət Abbasquliyev olması müəyyən edilib. Görülmüş tədbirlər nəticəsində H.Abbasquliyev saxlanılıb. H.Abbasquliyevdən nömrəsi silinmiş "AKMS" markalı silah, 17 patron və 1 patron darağı maddi sübut kimi götürülüb. Faktla əlaqədar Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələri ilə cinayət işi başlanılıb. Hadisənin digər iştirakçıları da müəyyənənlib. Onların tutularaq cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmaları istiqamətində zəruri istintaq-əməliyyat tədbirləri davam etdirilir.

"Yeni Müsavat"a daxil olan məlumatda deyilir ki, hadisə gecə 10-da baş verib. "Kalashnikov"la silahlanmış H.Abbasquliyev kafeyə daxil olaraq atəş açıb. Nəticədə 1985-ci il təvəllüdü Namiq Məhərrəm oğlu Allahverdiyev və 1984-cü il təvəllüdü Elxan Kərimov ağır yaralanıblar. Hər iki yaralı 3 sayılı şəhər kliniki xəstəxanasına çatdırılıblar. N.Allahverdiyev orada ölüb, E.Kərimovun isə vəziyyəti qənaətbəxşdir. İlk araşdırmalar zamanı bəlli olub ki, N.Allahverdiyev əvvəllər Cinayət Məcəlləsinin 127-ci (qəsdən sağlamlığa az ağır zərər vurma) maddəsi ilə məhkumluq həyatı yaşayıb. Qətl törətməkdə şübhəli bilinərək saxlanılan N.Allahverdiyev də Ramana qəsəbəsinin sakinidir. O da əvvəllər məhkum olunmuş şəxsdir. Əvvəllər Cinayət Məcəlləsinin 226-cı (radioaktiv materiallarla qanunsuz davranma), 204-cü (saxta pul və ya qiymətli kağızlar hazırlama, əldə etmə və ya satma) və 234-cü (qanunsuz olaraq narkotik vasitələri, psixotrop maddələri və ya onların prekursorlarını hazırlama, istehsal etmə, əldə etmə, saxlama, daşıma, göndərmə və ya satma) maddələri ilə məhkum olunub. H.Abbasquliyev bir müddət əvvəl Rusiyada həbsdən azad olunub. O, Rusiyada Federasiyası Cinayət Məcəlləsinin 105-ci - qəsdən adam öldürmə maddəsi ilə də həbsdə olub. Azad edildikdən sonra

nayyətə iştirak edən digər şəxslərin isə Qadir və Oqtay adlı qardaşlar olduğu müəyyən edilib. Hazırda onların şəxsiyyəti dəqiqləşdirilir. Hadisənin digər iştirakçıları müəyyən edilib və onların da tutularaq cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmələri istiqamətində zəruri istintaq-əməliyyat tədbirləri davam etdirilir.

Maraqlıdır ki, son günlər polis xüsusilə paytaxt Bakıda silahlı şəxslərə qarşı uğurlu əməliyyatlar aparıb. Belə bir vaxtda Ramanada silahlı insidentin baş verməsi ilə bağlı sabiq polis rəisi Mahmud Hacıyevin fikirlərini öyrəndik.

Mahmud Hacıyev "əhalinin silahı haradan əldə etməsi" sualına maraqlı cavab verib: "SSRİ dağılandıqdan sonra sovet qoşunları Azərbaycanı qeyri-ni-

la müharibə şəraitində olmağımız sərhəd bölgələrində yerləşən rayonlarımızın əhalisinin silahlanmasına səbəb olmuşdu. O dövrlər Müdafiə Nazirliyi yox idi, müstəqil özünümüdafiə batalyonları vardı. İnsanlar özlərini müdafiə etmək üçün ən müxtəlif ünvanlardan silahlar əldə etmişdilər. Atəşkəs əldə ediləndən sonra həmin rayonların sakinləri Bakı şəhərinə və digər rayonlara köç etdilər. Aydın məsələdir ki, sərhəd bölgəsindən ölkənin içərilərinə gələn əhali özü ilə silahlarını da gətirib. Zaman-zaman, son 25 ildə vətəndaşlardan xeyli silah-sursat götürülüb. İnsanlar da baxır ki, silah ona o qədər də lazım deyil. Ötən dövrdə silahları könüllü surətdə təhvil verənlər də olub. Həmin silahlarla cinayət törəndilər də olub. Odlu silah belə

lahı harasa tullayır. Elə şəxslər var ki, silahı tullayır və anonim zəng etməklə silahın yerini hüquq-mühafizə orqanlarına deyir. Və yaxud silahı tullayıb bu haqda məlumat verməyənlər də var. Belə silahları da sahe müvəkkilləri, əməliyyatçılar aşkarlayıb rəsmiləşdirirlər".

Sabiq polis rəisi bildirib ki, əvvəlki illərə nisbətən əhalidə silahların sayı azalıb: "Statistik məlumatlar yayılanda belə təəssürat yaranır ki, əhaliyə silah-sursat çoxdur. Faktiki isə ötən 10 ilə müqayisədə hazırda əhalidə silah-sursat daha azdır. Ramanada baş verən hadisəyə oxşar hadisələr baş verəndə əllərdə silahların çoxluğu haqda təəssürat yaranarsa da, faktiki, vəziyyət başqadır".

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV, "Yeni Müsavat"**

Milli Məclisin Təhlükəsizlik və müdafiə məsələləri daimi komissiyasının üzvü, Xocalı icra hakimiyyətinin sabiq başçısı Elman Məmmədov "Yeni Müsavat"a geniş müsahibə verib. Onunla yay tətilindən tutmuş, Qarabağ məsələsinin həlli yollarına qədər bir sıra aktual və vacib mövzuları müzakirə etdik.

- Elman müəllim, yay tətilini harada keçirirsiniz?

- Bakının küləyində... (gülür) Mən heç yere getməmişəm, həmişə Azərbaycanda oluram. Azərbaycan hər yerdən yaxşıdır.

- Daha çox harada istirahət etmək sizə xoş olur?

- Rayonlara da çıxıram. Bizim icra hakimiyyəti, idarələr, camaatımızın xeyli hissəsi Goranboy rayonu ərazisindədir, orada çox oluram. Ağdama, Bərdəyə, digər ətraf rayonlara gedirəm, sonra Bakıya dönürəm.

- Deməli, daha çox Qarabağ keçir sizi, eləmi?

- Bəli. Burada elə yerlər var ki... Durub baxanda Xocalı ilə Ağdam, Bərdə, Tərtər üzündə olan dağları görürsən. Dağların o üzü Dağlıq Qarabağ, bəri üzü bu biri rayonlarımızdır. Biz gəldiyimiz, keçdiyimiz dağlardır oralar. Goranboy rayonunun mərkəzindən 30 km Murov dağına tərəf gəlsən, burada Aşağı Ağcakənd, Yuxarı Ağcakənddir. Sonra bizim Məşəli kəndi gəlir. Buradan baxırsan Murova... Buradan aşağı, Ağcakəndin böyründə, 6 km o tərəfə bir aşırım var. Oranı aşırırsan, məşhur "Gülüstən müqaviləsi" imzalanan Gülüstən kəndi, Gülüstən qalasındır. Oradan da o tərəfə artıq Ağdərə rayonu ərazisidir, Dağlıq Qarabağdır. Doğma yerlərdir, həsrətə durub baxırsın.

- Heç olurmu təmas xəttini keçib o tərəfə getmək istəyirsiniz?

- Təbii ki, bu bizim ömürlük arzumuzdur. Nə qədər ki, nəfəsimiz gedib-gəlir, canımızda can var, o arzu ilə yaşayırıq. Həmişə Allahdan ümidlə arzu edirik ki, yəqin yaxın vaxtlarda o dağları, o səddi aşib, doğulduğumuz yerlərə gedəcəyik. Bu gün bunun üçün real şərait yaranıb. Yəni Azərbaycan dövlətinin, ordusunun gücü var. Mən cəbhəboyu ərazilərdə hara getsəm - Cocuq Mərcanlıdan tutmuş, Xocavənd rayonunun bir hissəsinə, Ağdama qədər - baxıram, görüşlər keçirirəm və fəxr edirəm. Fəxr edirəm ki, bu gün bizim belə güclü, qüdrətli, hazırlıq ordumuz var. Bu ordu, inşallah, düşmənin dizini yerə qoyacaq, onu darımağın edəcək və biz doğma yurdlarımıza qayıdacağıq. O ümidlə yaşayırıq.

- Elman müəllim, Qarabağ hadisələri başlamazdan öncə, dinc dövrdə yayda harada dincəliyiniz?

- Mən yay tətilində heç vaxt heç yere getməmişəm. Çünki bizim o yerlər həm dağ, həm aran idi. Kəsəsi, cənnət idi. Onda bizim dağlarımız, yaylaqlarımız, Şuşamız, hər yer istirahət guşəsiydi, cənnət idi, harasa getməyə nə ehtiyac var idi?

Əksinə, başqa yerlərdən Qarabağa istirahətə gəlirdilər. Həm də yay dövrü kənd təsərrüfatı işlərinin çox qızgın vaxtı olur. Biz də torpağa bağlı, zəhmətkeş insanlar idik. Kənd təsərrüfatı ilə həm dövlət səviyyəsində, həm də şəxsi təsərrüfatında məşğul olurduq. Eyni zamanda da Azərbaycanın bütün aran rayonlarından, hətta sovetlər dövründə Rusiyanın ən ucqar yerlərindən Şuşaya istio

ona görə düşməndir ki, bu vandaizmi, bu talançılığı, düşmənciliyi edir. Bunun qarşısını almaq üçün bəyanat vermək, etiraz etmək faydasızdır! Yeganə yolu var, o da Azərbaycan ordusunun gücünə istinad etməkdir! Azərbaycan əsgərinin hücumu ilə düşməni torpaqlarımızdan çıxara bilərik. Ondan sonra orada Azərbaycan əvvəlkindən min dəfə üstün sanatoriyalar da tikəcək, yollar da çəkəcək, şə

arazilərin qaytarılması zərurətindən danışdı. Ancaq bundan sonra işğal ərazisində "etiraz mitinqləri" başlandı. Erməniləri kifayət qədər yaxşı tanıyırsınız, bu vəziyyət sizə nə deyir?

- Ola bilər ki, mən səhv edirəm, ancaq şəxsi fikrimi deyirəm. Artıq dünya erməniləri - təkcə Dağlıq Qarabağda, yaxud Ermənistanda yaşayan ermənilərdən söhbət getmir, er

Heç Paşinyan da onlardan geri qalan deyil. Hələ Paşinyan onları nə vəziyyətə, nə günə salacaq, Allah bilir. Bu günlərdə Dağlıq Qarabağ separatçıları ilə Ermənistan arasında müəyyən fikir ayrılıqları var. Nəyin üstündə? Onlar Köçəryanın, Sərkisyanın komandasında olan tör-töküntülər, cinayətkarlardır. Paşinyan ki, başlayıb o komandanı izləməyə, onlar haqqında ölçülər götür-

- Məndə olan dəqiq məlumatı sizə deyim. Xocalı soyqırımını və Azərbaycanın digər ərazilərinin işğalı zamanı ermənilərin dinc əhaliyə, Azərbaycan xalqına, dövlətinə qarşı törətdikləri bütün cinayətlərlə bağlı kifayət qədər istintaq aparılıb, lazımı sənədlər, materiallar var. Bu materialların xeyli hissəsi də beynəlxalq qurumlara göndərilib. Yəni onlar haqqında saysız-hesabsız cinayət eməllərini özündə əks

"Sərkisyan adı it dəftərində olmayan bir gədə idi"

Elman Məmmədov: "İşğala son qoymaq üçün Azərbaycan əsgəri sözünü deməlidir, başqa çıxış yolu yoxdur"

"Onda bizim dağlarımız, yaylaqlarımız, Şuşamız, hər yer istirahət guşəsi idi, cənnət idi..."

rahətə gəlirdilər. Şuşadan da yuxarıda Laçın, Kəlbəcər dağları, Azərbaycanın qədim, doğma yurdları, Ermənistanın verilməyən torpaqlar, yaylaqlar hamısı istirahət yerləriydi.

- Vaxtaşırı Qarabağın bu günü ilə bağlı fotolar, videolar yayılır. Son materialdan görünür ki, ermənilər Xocavəndin istirahət məkanlarında yay düşərgələri təşkil ediblər. Bu kadrlara baxanda yəqin ki, sizin də ürəyiniz ağrıyır...

- Təbii. Biz həmişə öz aramızdakı söhbətlərimizdə də bu haqda danışırıq. Bilirsiniz, bu gün o torpaqlar üzərində Azərbaycanın nəzarəti yoxdur, düşməni işğalı altındadır. Deyirlər ki, düşməni işğal altındakı ərazilərimizdə yanğın törətdi, sularımızı zəhərlədi, yeraltı-yerüstü səravətlərimizi talayıb apardı, müqəddəs yerlərimizi, qəbiristanlığımızı, ziyarətgahlarımızı dağıtdı... Əziz qardaşım, düşməni elə

rait də yaradacaq, özünün müqəddəs yerlərinə, təbii sərvətlərinə də sahib çıxacaq. Ancaq nə qədər ki, ərazilər işğal altındadır, bizim tələblərimizə qarşı gözü kor, qulağı kar, dili lal olan beynəlxalq qurumlara müraciət edirik ki, yandırmağa dağıtmağa qoymayın! Görürük ki, onlar da 30 ildir heç nə etmirlər və heç nəyin də qarşısını almırlar. Dəsək ki, qarşısını ala bilmirlər, yanlış olar. Sadəcə, almırlar. Sanki bunlar işğalçı ilə əlbirdirlər, həmfikiridirlər. Bütün bunlara son qoymaq üçün Azərbaycan dövləti və ordusu çox güclü olmalıdır. Şükür ki, bu gün ordumuz güclüdür və daha da güclənir. Düşməni işğalına son qoymaq üçün Azərbaycan əsgəri sözünü deməlidir, başqa çıxış yolu yoxdur!

- Bir neçə gün əvvəl Levon Ter-Petrosyanın tərəfdarlarından biri Dağlıq Qarabağ ətrafındakı rayonların işğal olduğunu etiraf etdi və

mənilər ABŞ, Rusiya, Avropada yaşayan, müxtəlif sahələrdə çalışan liderləri, siyasətçiləri, oliqarxları, elm adamları və sair, ağılı başında olub, nisbətən ədalətli söz demək imkanı olan ermənilər artıq erməni cəmiyyətinə səslənirlər ki, biz Azərbaycan torpaqlarını işğal etmişik, bunu etiraf etməliyik. Deyirlər ki, Ermənistan normal yaşamaq istəyirsə, bu işğalçılıq siyasətindən əl çəkməli, o torpaqlardan çıxmalıdır! Əks təqdirdə, Ermənistan bundan da pis günə düşəcək. Bunu ermənilər deyir və belə fikirlər artıq uzun müddətdir ki, Ermənistan daxilindəki müxtəlif təşkilatlar tərəfindən də üstüörtülü, yaxud açıq formada səsləndirilir. Bu, o deməkdir ki, ermənilər artıq Dağlıq Qarabağ probleminin əsirinə, köləsinə çevrildiklərini başa düşüblər və bunun əziyyətini çəkirlər.

- Amma erməni lobbisinin və böyük güclərin əsirinə çevrilməmiş Ermənistan hakimiyyətinin heç vaxt Qarabağla bağlı güzəştə getməyəcəyi də məlumdur...

- Yazıqlar olsun o dövlətin halına ki, 20 ildən artıq müddətdə onu Qarabağda vəzifə cəhətdən bəlkə də 200-cü yerdə duran və Qarabağda Azərbaycan xalqına qarşı hərbi cinayətlər törətmiş gədelər idarə etdilər. Məsələn, Robert Köçəryan Qarabağda kim idi? Qarabağ İpek Kombinatının partiya təşkilatının katibi və cinayətkar. Serj Sərkisyan kim idi: bir kom-somol, sıradan, adı it dəftərində olmayan bir gədə. Ermənistanda siyasi hakimiyyəti müxtəlif dövlətlərdə olan havadamlar vasitəsilə zəbt etdilər. Hərbi xuntanı qurdular və görürsünüz, indi nələrin üstü açıdır. Onlar təkcə Azərbaycan xalqına və dövlətinə qarşı yox, öz millətinə və dövlətinə qarşı da saysız-hesabsız cinayətlər törədiblər. İndi onun vaxtı çatmayıb ki, bu millət fikirləşsin ki, onları nə qədər təsadüfi adamlar, cinayətkarlar idarə edəcək?

məyə, onların "kürkünü birə düşüb". Paşinyanın məqsədi Qarabağdakı separatçı quruma da öz kadrlarını yerləşdirməkdir. Yəni gələcək mövqeyini möhkəmləndirmək istəyir. Çox güman ki, bu, alınmayacaq, parçalanma qaçılmaz olacaq. Nəticədə ermənilər bundan da artıq zəifləməyə döçər olacaqlar, gedişat bunu göstərir.

- Robert Köçəryan həbs olunub və Paşinyan onunla bağlı qərarında qəti görünür. Qarabağ klanının digər rəhbəri, başının üstündə qara buludlar dolayan Serj Sərkisyan isə Qarabağa, anasının yanına gəldiyini iddia edir. Sərkisyanın əslində revanş əldə etməkdən ötrü separatçı bölgəyə suğmuşunu demək olarmı?

- Hələ ki Ermənistanda parlament seçkilərinə hazırlıq dövrüdür. Bu gün parlamentdə Sərkisyan-Köçəryan tərəfdarları çoxdur. Ermənistan dövlətinin bütün qurumlarında bunların tərəfdarları var. Orduda onların özləri kimi cinayətkar komandirlər çoxdur. Separatçı qurum bütövlükdə bunların nəzarəti altındadır. Çünki bunlar o "köynək"dən çıxıblar, oradan gediblər. Elə Sərkisyanın Qarabağa gelişində də məqsəd odur. O, artıq tərəfdarları arasında iş aparır, hazırlıq görür. Paşinyan qarşı hansısa əks tədbirlər hazırlamaq məsələsi də var. Onu uğursuzluqlara döçər etmək üçün təbii ki, erməni biciklilərindən istifadə olunacaq. Paşinyan da bunların tərəfdarlarını azaldıb zəiflətmək üçün tədbirlər görür. Bax, bu, erməni cəmiyyətində ciddi qarşıdurmaya və parçalanmaya səbəb olacaq.

- Azərbaycan bu situasiyada Ermənistanda da həbs olunub, yaxud həbs olunması üçün proses aparılan Köçəryan-Sərkisyan cütünü ilə bağlı hansı addımlar ata bilər? Söhbət Xocalı soyqırımını ilə bağlı onların, nəhayət, ədalət məhkəməsi qarşısında dayanmasından gedir...

etdirən cinayət işləri var, hazır-dır. Sadəcə olaraq, burada Interpol kimi, insan hüquqları ilə məşğul olan Avropa İnsan Haqları Məhkəməsi kimi qurumların Azərbaycanın təqdim etdiyi işləri icraata götürməsi məsələsi var. Burada da Azərbaycana problemlər yaradırlar. Ancaq Azərbaycanda onlar haqqında kifayət qədər dəlil-sübutlar var. Məsələn, bir fakt deyim. Soyqırım zamanı Xocalıda yaşayan, əsirlikdə olan, o hadisələrin şahidi olan 2 mindən çox Xocalı sakini-nin ifadələri alınıb. O ifadələrin 70-80 faizində Sərkisyan, Köçəryan, Ohanyan, Babayan və digərlərinin birbaşa işgəncələrdə, ölüm hadisələrində iştirakları bizim sakinlər tərəfindən təsdiq olunub.

- Artıq adıçəkilən iki nəfər prezident deyil, hətta Ermənistan tərəfindən cəzalandırılırlar. Deməli, əvvəlki dövrlərdən fərqli olaraq indi onların immuniteti olmadığı üçün Xocalı soyqırımına görə cəzalandırılmaları üçün münbit şərait yaranıb, razılaşırırsınız?

- Bəli. Əvvəl bunlar ölkənin prezidenti statusundaydılar və onlara dəymirdilər. İndi ki, prezident deyillər. İndi nə mane olur həmin aidiyyəti beynəlxalq qurumlara ki, onları məsuliyyətə cəlb eləmir? Bu da müəmmaldır.

- Ermənilər özləri də narahatdır ki, avqust-sentyabr aylarında müharibə başlaya bilər. Xüsusilə də Ermənistanda baş verənlər, Qarabağ klanına qarşı tədbirlər erməni cəmiyyətini parçalayır. Siz də o fikirdəsiniz ki, Qarabağ torpaqlarının hərbi yolla azad edilməsi üçün fursət yetişib?

- Azərbaycan özünün apardığı siyasətlə son dövrlərdə erməni cəmiyyətini gərginlikdə, təşvişdə, vahimədə saxlamağı bacarıb, bu, faktır. Təbii ki, bunlar bizim səlahiyyətlər səviyyəsində olan məsələlər deyil. Yəqin dövlət rəhbərliyində, bu işlə məşğul olan Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə müəyyən fikirlər, gedişatlar var. Artıq o məsələlər bizim üçün əlçatan deyil, biz deyə bilmərik. Ancaq biz vətəndaş olaraq gözləyirik ki, bəli, Ermənistanın zəifləməsində, Rusiya ilə münasibətlərinin nisbətən korlanmasından istifadə edərək müəyyən tədbirlər görməliyik. Lakin yenə deyirəm, qərar rəhbərlik tərəfindən verilir.

□ **Elsad PAŞASOY,**
Yeni Müsavat"

İşıqların sönməsi haqda pyes

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

"Məncə, tibb inkişaf edir. Gəncliyimdə həkimə gedəndə həmişə soyunmaq lazım gəlirdi. İndi dilimi göstərmək bəs edir".

(Faina Ranevskaya)

Azərbaycandan nə qədər uzağa qaçsan çempion olmaq ehtimalın artır. Türkiyə bayrağı altında qaçış üzrə Avropa çempionu olan yerlimiz Ramil Quliyev bunu növbəti dəfə isbat elədi. O cümlədən SO-CAR-ın ən böyük xarici investisiyalarından birinin Türkiyədə qoyulması, 7-8 milyard dollarlıq "Star" neftayırma zavodunun tikintisini alqışlamaq lazımdır. Şəkillərinə baxırsan, heç bizim özümüzdə o boyda neftayırma zavodu tikməmişik. Təki bizim neftin xeyrini görənələr elə türk qardaşlarımız olsun. Hərçənd, biz Türkiyəni özümüzdən heç ayırmırıq, ora da bizim dövlətdir. Yəni bəlkə Ramil bəy bir az da uzaq ölkəyə qaçsa, indiyə olimpiya çempionu olmuşdu.

Nəticə çıxartmaq, təbii, heç zaman gec deyildir. Işıq qəzasından sonra camaat şikayətlənir, deyirlər guya işıq pulu çox gəlməyə başlamışdır. Halbuki işıq idarəsinin sayğacları bir-bir fırladıb çox pul yazması, ya da bunu məsafədən ümumi formada eləməsi texniki baxımdan mən biləni mümkünsüzdür. Deməli, ya camaat qəzadan sonra görməmişliyə düşüb çox işıq işlətməyə başlayıbdır, ya da indiki işıq nəse bahalı işıqdır. Axı deyirlər bunu biz ruslardan alırıq, hələlik Mingəçevir tam işə düşməyibdir (hətta versiya var, ümumiyyətlə ora işləmir, bağlayıblar, sökəcəklər. Nə biləsən. Bu yaxında xarici ekspertlərin qəza haqda araşdırmasının başa çatdığı da deyildi, ancaq yekun rəy camaata açılmadı). Rusun işığı isə həmişə, tarix boyunca bizə baha başa gəlir. Bir qramlıq yaxşılıq edəndə, bir tonluq pislik ediblər. Başımızı yarıb, etəyimizə qoz töküblər. Sözləşmə, dünən Rusiya XİN-in Xəzər statusu haqda gülcüncə açıqlamasını oxuduq. Deyir, belə qərara gəlmişik, Xəzər nə dəniz, nə göl sayılınsın, nəse başqa şey olsun. Bunların imperiya ambisiyaları, şovinizmi o qədər güclüdür ki, bütün dünyanın müəyyən elədiyi coğrafi anlayışları da tanımaq istəmir. Putin bir səhər səhv böyrü üstə oyanıb, göydəkinin Günəş yox, Medvedevin ördəyi olduğunu bəyan eləsə, bütün rus xalqı alqışlayacaqdır, deyəcəklər, bəli, çar sağ olsun, göydən bizə işıq salan Ördəkdir.

Tovuz rayonunda bir kafe yiyəsinin göstərdilər, qardaşımız meşədə balaca su arxının üstündə mini-SES düzəldib ərazini işıqlandırır. Deyir, bütün respublikanın işığı söndəndə mənim ərazimdə lampışkalar par-par yanır. Əhsən. Necə uzaq-görəndir. Bizə belə təşəbbüskar insanlar lazımdır. Birimiz elektrik stansiyası, başqamız maşın, üçüncü vertolyot, dördüncü metro qatırı, beşinci də nəse bir şey düzəltmə hökumətə güc düşməz. Yalnız məmur, deputat, reis-filan düzəltməyə cəhd eləməyə, bunları biz bacarmırıq, bunlar üçün xüsusi qabiliyyət, Allah vergisi, istedad lazımdır, o da ancaq hökumətdə olur. Nə isə, siyasətə qarışmayın. Qayıdaq qaranlığa.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvləri də işıq terroru hadisəsini öz bədii əsərlərində əks etdirməyə, bundan müəyyən ədəbi nəticələr çıxartmağa hazır olduqlarını göstərmişlər. Məsələn, Fikrət Qoca kəskin tənqidi şeir yazmışdır: "Yenə işıqlar söndüb, Hamilə qadın liftdədir". Anar müəllim "Sən yanmasan, mən yanmasam, necə çıxar Pırvərdiyev ortalığa" poemasında əmək qəhrəmanlarının obrazını yaratmışdır. Ən maraqlı əsərlərdən birini isə Elçin müəllim yazıb. Hazırda onu baş nazirin müavini qoymayıblar, bu da qələmi itiləməyə, asudə vaxtdan səmərəli istifadəyə gətiribdir. Baş nazirin müavini olmadığı qısa müddətdə Elçin müəllim "Pulun hökmü", "Bağda ərik mövsümü", "Mahmud və Müavin" kimi olduqca maraqlı əsərlər yazmış, hətta yaradıcılıq baxımından təkadül sənətkarlarımızdan Anar müəllimi bir növ azca qabaqlamışdır. Onun ən maraqlı pyesi isə "Ədəbiyyat qəzeti"ndə çıxıb. Bu əsərdə Elçin müəllim işıqların sönməyini maraqlı formada tənqid edibdir. "Şeytan əməli" adlı pyesin qəhrəmanları kişi və onun arvadıdır. Bunlar səhər çarpayıda oyanırlar, ancaq görürlər hər yan qaranlıqdır. Ora-bura zəng vururlar, məlum olur hər yanda gün çıxıb, işıqdır, yalnız bunlar qaranlıqda qalıbdır. Arvad fəlsəfi sualları ilə kişinin beynini xarab edir: "Şeytani yaratmaq Allahın nəyinə görə idi?" Təsəvvür elə. Camaat yeməyə çörək tapmır, sən Sokrattan danışırısan - təxminən bu cür vəziyyətdir. Təbii ki, kişi bu suallara dözməyib ölür, arvad da buna baxıb ölür. Elçin müəllim qəhrəmanları soyqırma uğradandan sonra pərdəni salır. Mingəçevir İES-də qəzanın nəticələrini araşdıran komissiya rəyini gözləmədən Elçin müəllimin belə əsər yazması, bir növ, Azərbaycanda vəziyyətin qaranlıq olmasına işarə vurmaması mənə yazıçının ədəbi qəhrəmanlığından xəbər verir. Sovet vaxtı Süleyman Rüstəmin Vyetnada, Rəsul Rzanın Mozambikdə, Qabilin Nəsiminin soyulmasına aid əsərləri də əslində bu cür üsyan ruhlu idi, dolayısı ilə sovet-rus-bolşevik-JEK işğalına etiraz ədəbiyyatı örnəklərindən sayılırdı. Belə versiya var ki, Rəsul Rza əslində "Lenin" poemasını Məhəmməd Əmin Rəsulzadəyə həsr edibdir. Ancaq bu başqa temadır.

Ermənistanda ABŞ-ın dirijorluğu ilə reallaşdığı şübhə doğurmayan 8 may inqilabı hələ ki əsas hədəfinə çatmayıb. Bu, rəsmən elan olunmasa da, Ermənistanı Rusiyanın təsir zonasından uzaqlaşdırmaqdan ibarətdir. Lakin zaman keçdikcə Kremlin orbitindən uzaqlaşmağın asan olmadığı daha qabarıq şəkildə üzə çıxır. Çünki Rusiya və onun rəhbərliyi yeni erməni hökumətinin kursundan artıq duyulmuşdur.

Deyilən hədəfə doğru yolda Ermənistanda Rusiyaya bağlı köhnə siyasi-iqtisadi sistemin dağıdılması isə əsas şərtidir. Bu yöndə yeni baş nazir Nikol Paşinyan bırı sıra addımlar atsa da, qalmaqalı həbslər həyata keçirsə də, Rusiyanın getdikcə artan nəzarətli prosesə ciddi şəkildə mane olmağa başlayıb. Eks-prezident, özündə Rusiya ilə bağlı mühüm sirlər daşıyan Robert Köçeryanın həbsinə Rusiya XİN başçısı Sergey Lavrov çərçivəsində verilən reaksiya buna sübutdur. Yada salaq ki, Lavrov həbslə bağlı Paşinyana incə şəkildə xəbərdarlıq edib, sabiq prezidentlərin təqib edilməyəcəyi barədə Paşinyanın verdiyi vədə xilaf çıxdığını ona xatırladı.

Bu azmış kimi, Paşinyan Putinin layihəsi olan KTMT-nin baş katibi, erməni general Yuri Xaçaturova qarşı cinayət işə açıdır. Paralel surətdə isə Rusiyanın qaz nəhəngi "Qazprom"un Ermənistanadakı törəmə şirkətini sıxışdırır. "Qazprom-Ermənistan"da korrupsiya ilə mübarizə çərçivəsində yoxlamalar, hətta həbslər planlaşdırılır. Bütövlükdə Rusiyaya bağlı erməni oliqarxların təqibi, sıxışdırılması davam edir və getdikcə güclənir.

Bütün bunlar şəksiz ki, Moskvanın xoşuna gəlmir, onun "ayağını tapdamaq" Ermənistanda Rusiyanın iqtisadi maraqlarına etinasızlıq kimi qəbul edilir.

*****

Şübhə yox ki, erməni baş nazir nə etdiyinin fərqindədir. Onun da fərqindədir ki, Moskva onun sədaqət andlarına rəğmən, daha ona inanmır, Serj Sarkisyan, Robert Köçeryan qədər ona etimad bəsləmir, daha dəqiqi, Paşinyana qarşı qəzəblidir. Bu da o anlamadır ki, bundan sonra Moskvadan istənilən sürprizi gözləməyə dəyər. Bura əlbəttə ki, təhlükəsizliklə bağlı təhdidlər də daxildir.

Təsədüfi deyil ki, artıq Ermənistanda jurnalistlərin hökumət iclasına girişi qadağan edilib. Baş nazirin mətbuat katibi Arman Yeqoyan deyib ki, hökumət bununla əvvəlki təhlükəsizlik rejiminə qayıdır. O, bu rejimin qanunla yox, təhlükəsizlik xidmətinin qərarı ilə müəyyən edildiyini söyləyib. Lakin Yeqoyan niyə məhz qadağanın indi tətbiq edildiyini açıqlamaqdan imtina edib.

Ancaq səbəb elə də qa-

Kremlin əks-inqilab planı - "Paşinyanın vaxtına az qalıb..."

Ermənistanın qərbyönlü iqtidarı Rusiyaya qarşı özünü müdafiə rejiminə keçir; hökumət iclasları təhlükəsizliklə bağlı media üçün bağlı elan edildi; Moskva və İrəvan həlledici toqquşma ərəfəsində...

ranlıq deyil. Məsələ ondadır ki, Paşinyan köhnə rejimin odioz simalarını həbsə atmaqla, zəngin "Qarabağ klani"ni təqib etməklə, təkə daxildə özünə qarşı təhlükəli müxalifət formalaşdırmaqla məşğul deyil, eyni zamanda qanunçuluq və korrupsiya ilə mübarizə adı ilə aparıldığı həbslər, atdığı bu qəbildən addımlarla Rusiyanın, Putini ciddi şəkildə qəzəbləndirib.

*****

Qisası, Paşinyan istər daxildən, istərsə də xaricdən özünə qarşı, şəxsi təhlükəsizlik planında ciddi təhdidlər hiss etməkdə, gözləməkdə tam haqlıdır. Üstəlik, Ermənistan siyasi terrorun istifadə olunduğu kriminal bir məkandır - erməni baş nazir bunun da fərqində olmamızı deyil. Ən azından, 1999-cu ilin oktyabrında parlamentin gülləbaran edilməsi faktı var. Paşinyan komandası hesab edir ki, o vaxt baş nazir Vazgen Sarkisyanın və parlamentin spikeri Karen Demirçyanın da qətlə yetirildiyi və üstü tam açılmayan həmin terror olayının izi məhz Moskvaya aparır.

Nikol Paşinyanın təhlükəsizlik planında vəziyyətini qəlizləşdirən daha bir faktor var. Gəlin, bunu Gürcüstandakı "qızılqül inqilabı"nın müəllifi, eks-prezident Mixail Saakaş-

vilinin dilindən eşidək. "Novaya qazeta"ya müsahibəsində gürcü siyasətçi deyib: "Düşünürəm ki, payızda Paşinyana qarşı etiraz dalğası olacaq. Onu devirməyə çalışacaq. Bu məndə heç bir şübhə yaratmır. Moskvadakı oliqarxlar Paşinyana qarşı böyük pullar verəcəklər ki, Ermənistanın daxilində mütəşəkkil cinayətkarlığı gücləndirsinlər. Onun çox az vaxtı qalıb. Problem odur ki, Paşinyan köhnə hüquq-mühafizə sistemini dağıtmadan həbslər aparır. Köhnə hüquq-mühafizə sistemi onun qərarlarını sabotaj etməyə çalışacaq. Paşinyan hər şeyi doğru edir, amma sistemi dəyişməz. Bu köhnə sistem zamanı gələndə onun əmrlərini icra etməkdən imtina edib özünə qarşı işləyəcək".

*****

"Yeni Müsavat" xatırladı ki, Ermənistanın Təhlükəsizlik Şurasının katibi, yəni ölkənin təhlükəsizlik sferasına məsul olan şəxs - Armen Qriqoryan da Qərbin adamı sayılır. Heç də istisna deyil ki, Paşinyanın təhlükəsizliyinin qeydində Qərbin, məxsusən ABŞ-ın xüsusi servisi də qalacaq və yəqin ki, qalır. Ancaq nəzərə alsaq ki, Rusiyanın satellit Ermənistanında dayaqları hələ ki çox güclüdür, yekun qərar yəqin ki, Moskvadan asılı olacaq.

Söz yox ki, hazırkı şərtlərdə Nikol Paşinyana uğursuz qəsd onun reytinginə işləyər və cəmiyyətdə Rusiyaya qarşı aqressiv ovqatı daha da gücləndirər. Böyük ehtimalla, Moskva Paşinyanın imicinin laxladığı vaxt bu üsula əl ata bilər. İmicin laxlaması isə o vaxt baş verə bilər ki, erməni baş nazir öz xalqına verdiyi əsas vədi tuta bilməsin. Yəni əhalinin güzəranı yaxşılaşmasın, daha bəteri, ölkədə baha-lıq başlasın. Rusiya Ermənistanı satdığı təbii qazın qiymətini qaldırmaqla buna əslində asanca nail ola bilər. Yəqin ilkin mərhələdə Rusiya Paşinyan iqtidana qarşı məhz "dinc" vasitələrdən və rıçaqlardan istifadəyə üstünlük verəcək.

İndilikdə isə belə görünür, tərəflər - qərbyönlü Paşinyan komandası Moskvanın Ermənistanı qüvvələri ilə birgə Rusiya ilə son, həlledici döyüşə, toqquşmaya hazırlaşır. Siyasi müşahidəçilərə görə, təxminən payıza təsadüf edəcək bu qarşıdurmanın nəticəsindən çox şey asılı olacaq. Kremlin "məxməri əks-inqilab" ssenarisinə qarşı Paşinyanın aktiv müdafiə rejiminə keçməsi onu xilas edəcəkmidi?

Çox qalmayıb.

□ **Siyasət şöbəsi, "Yeni Müsavat"**

Son illərdə Azərbaycanda hərbi təhsil almağa üz tutanların sayının durmadan artdığı müşahidə olunur. Təkcə ölkə daxilində deyil, xaricində də təhsil almağa meyl edən gənclərimiz getdikcə çoxalır. Hərbi təhsil alanlara dövlət qayğısı isə kifayət qədər yüksəkdir. Bunu onlara yaradılan şəraitdən görmək mümkündür.

Hərbi ekspert Üzeyir Cəfərov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında Azərbaycanın müstəqillik qazandıqdan sonra hərbi təhsil üçün hər şeyi etdiyini söylədi: "Son illərdə hərbi təhsilə verilən önəm daha da artıb. Şəxsi düşüncəyə görə, hərbi məktəblərin sayını bir qədər təkmilləşdirmək lazımdır. Naxçıvan Hərbi Liseyi həm burada, həm də Naxçıvanda var. Sovet dövründə Ali Ümumqoşun Komandirləri Məktəbi idi. Sonradan Azərbaycan Ali Məktəbi oldu. İndi də Heydər Əliyev adına Azərbaycan Ali Məktəbidir. Bütün qoşun növlərinin artıq ali məktəbləri var. Hərbi kadrlarımızın demək olar tam əksəriyyəti Azərbaycanda hazırlanıb. Türkiyə, Rusiya, Ukrayna, Pakistan kimi ölkələrdə də azərbaycanlılar hərbi təhsil alırlar. Hətta Bakıda Qazaxıstan, Orta Asiyadan kursantlar təhsil alırlar ki, bu, hərbi təhsilimizin yüksək göstəricilərindən biridir. Azərbaycan gəncləri son illər hərbi təhsilə olduqca yüksək maraq göstərir. Hər bir dövlətin güc strukturları, ordusu var. Zabitlərə hər zaman böyük ehtiyac var və bundan sonra da olacaq. Çox yaxşı olardı ki, Nazirlər Kabineti güc strukturları bir araya gəlib, ali məktəblərdə hərbi kafedraların müasir vəziyyətdə fəaliyyətini bərpa et-

Azərbaycanda hərbi peşəyə maraq artıb

Üzeyir Cəfərov: "Ali məktəblərdə hərbi kafedraları bərpa etmək zamanı çatıb"

sin. Düşünürəm ki, bu, olduqca vacibdir. Müdafiə Nazirliyinin özəmsiz rəhbərliyinin uğurlu olmayan qərarı ilə hərbi kafed-

məlidir. Dövlətin qazancı olur ki, ilkin mərhələdə o insanlar həmin biliklərə malik olurlar. Hərbi xidmətə gəldikdə isə komandirlərin əlavə gücünə ehtiyac olmur, onlara yenidən vaxt və vəsait sərf olunmur. Dövlət maliyyə vəsaitlərinə qənaət etməklə bunları həyata keçirə bilərlər. Bu günləri kursantlarımız oxuyur, kifayət qədər nəzəri biliklərə malik olurlar. Çox istədim ki, Azərbaycan kursantları dünyanın aparıcı hərbi məktəblərində təhsil alsınlar. Hər birimiz üçün qürurverici haldır ki, bir azərbaycanlı Amerika Hərbi Dəniz Qüvvələrində çox yüksək vəzifələrdən birinə irəli çəkilib. Bu yaxınlarda həmin şəxs barədə sizin qəzetdə də yazı getmişdi. Düzdür, o şəxs milliyyətə azərbaycanlı olsa da,

Amerika vətəndaşıdır. Amma hər bir azərbaycanlı dünyanın hansı yerində yaşamasından asılı olmayaraq bizim üçün qürur mənbəyidir. Yaxınlarda Qazaxıstan nümayəndələri ilə görüşüm oldu və həmin vaxt xəbər tutdum ki, Qazaxıstan Hərbi Hava Qüvvələrində aparıcı vəzifələrdən birini general-mayor olan azərbaycanlı tutur. Getdikcə ənənə böyüyür. SSRİ zamanı bütün kosmik məkanın kosmonavtlarını qəbul edib, onları uçuşa göndərən şəxs general leytenant Kərim Kərimov idi. Bu şəxsi hamımız yax-

lənək olmaz. Dünyanın hərbi elm sahələrində çalışan, yaxud vaxtı ilə çalışmış təcrübəli pedaqoqlar var. Onları dövlət edib, bilik və bacarıqlarından faydalanmaq lazımdır. Doğrudur, savadlı və bilikli generallarımızın sayı kifayət qədər çoxdur. Onlar bütün sahələr üzrə işlərə cəlb olunmalıdır. Savadlı generallarımız var ki, ordudan tərxis olunandan sonra sanki unudulurlar. Bunun qətiyyətlə tələfi deyiləm. Dəfələrlə təkliflər etmişəm ki, güc strukturlarından bütün sahələr üzrə ehtiyata buraxıl-

şı xatırlayırıq".

Ekspert onu da qeyd etdi ki, Azərbaycanda hərbi ənənələr hər zaman olub: "Bu ənənəni yaşatmaq və təkmilləşdirmək lazımdır. Hər bir ölkə güclü iqtisadiyyatı ilə yanaşı, həm də güclü hərbi qüvvəyə malikdir. Azərbaycanda bəzi güc strukturlarında açılan məktəblər, açıq, tərəfdarı deyiləm. Məktəblərin olması dövlətin büdcəsi üçün o qədər də ağır vəsait deyil, amma hər bir güc strukturu özünü üçün akademiya açması, mənə, o qədər də məqbul deyil. Hərbi məktəblərdən ifrat dərəcədə çox hərbi akademiya var. Bir sözlə, hərbi təhsil bu gün normal vəziyyətdədir. Sadəcə, onu müasirləşdirmək lazımdır. Təkcə Azərbaycanla kifayət-

miş şəxslərdən gənc kadrlar təcrübə toplayana qədər istifadə etmək lazımdır. Çünki onlar uzun illər təcrübə toplayıblar. Onlar ölkə üçün kadr potensialıdır. Başqa ölkələrdə olduğu kimi, ordudan tərxis olunan kadrlar üçün kurslar təşkil olunmalıdır ki, onlar həmin cəmiyyətə adaptasiya olsunlar, həm də bilik və bacarıqlarını tətbiq etmək üçün imkanları olsun. Bu sistemin tətbiq olunduğu ölkələrdə özünü doğrultduğunun şahidi olmaqda yox. Nəzərə almaq lazımdır ki, ordu spesifik bir qurumdur. Orada bütün çətinliklərə dözmüş bir insan çox rahat şəkildə cəmiyyətin idarə olunmasında iştirak edə bilərlər".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

"Paşinyan Ermənistanın Saakaşvilisi ola bilməyəcək"

Arzu Nağıyev: "Onun dövləti idarə edə biləcəyi sual altındadır"

Gürücünün keçmiş prezidenti Mixail Saakaşvilinin Ermənistan baş naziri Paşinyanla bağlı dedikləri işğalçı ölkədə birmənalı qarşılanmayıb. Qeyd edək ki, Saakaşvili Paşinyana bəzi məsləhətlərini verib və onun sözləri Ermənistan mətbuatında qalmaqala və geniş müzakirələrə səbəb olub.

M.Saakaşvili "Exo Moskvi" radiosunda çıxışı zamanı Putinin Ermənistanı Paşinyana elə-belə verməyəcəyi və payızda ona qarşı mitinqlər təşkil ediləcəyi xəbərdarlığını edib. O, Ermənistan baş nazirinə bunun olmaması üçün ilk olaraq sistemi dəyişdirməli olduğunu bildirib. Saakaşvilinin sözlərinə görə, Paşinyanın əmrləri hələ də hüquq-mühafizə orqanlarının köhnə rəhbərləri tərəfindən icra olunur. Və onların baş nazirə qarşı üsyan etməyəcəyinə heç kim zəmanət verə bilməz.

O, öz bəyanatında Rusiya prezidenti Vladimir Putinin Paşinyandan qurtulmaq haqda planlarından da danışdı.

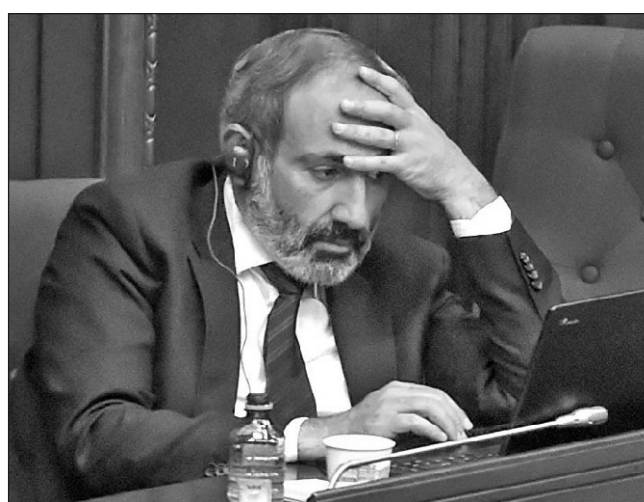
Eks-prezidentin sözlərinə görə, Putin payızda Paşinyanın qarşısına oliqarxlardan ibarət bir ordu yığacaq və mitinqlər təşkil edəcək. "Mən tamamilə əminəm ki, Rusiya prezidenti yaxın zamanlarda Paşinyanı baş nazir postundan devirməyə hazırlaşır" - Saakaşvili son-da bəyan edib.

Modern.az xəbər verir ki, Saakaşvilinin bəyanatları Er-

mənistan mətbuatını iki cəbhəyə bölüb. Bir cəbhə bu bəyanatları ciddi yanaşmağı və ehtiyat tədbirləri görməyi məsləhət verir. Digər cəbhə isə Saakaşvilinin bu bəyanatlarını qınayır və onu Rusiya-Ermənistan münasibətlərinə zərbə vurmaqda ittiham edib. Onlar eks-prezidentin Putinlə keçmiş haqq-hesablarına diqqət çəkirlər və onu iki ölkə arasındakı münasibətləri anlamadığı halda qeyri-obyektiv fikir yürütməkdə günahlandırırırlar. Həmçinin bu qrup bildirir ki, Rusiya Ermənistandakı inqilaba qarşı olsaydı, onun elə "beşikdə" boğardı.

Görünən budur ki, Ermənistanın yeni hökuməti həbslər həyata keçirsə də, bəzi korruptsiya cinayətkar ünsürləri cəzalandırsa da, ümumilikdə sistem dəyişikliyinə nail ola bilmir. Bunun bir səbəbi də sistemin arxasında Rusiya amilinin dayanmasıdır.

Politoloq Arzu Nağıyev qəzetimizə dedi ki, Paşinyanın hakimiyyətə gəlməsindən artıq 3 ay ötür və avqustun 17-də

bununla bağlı mitinq-hesabat gözlənilir: "Bu üç ayda Ermənistan vətəndaşı nə əldə etdi? Məlumdur ki, vətəndaşlar onun Sərkisyanı devirdiyinə sevinirdilər. Lakin söz verdiyi kimi, Ermənistanı Avroasiya İqtisadi Birliyindən çıxarmadı, bazaları ləğv etmədi, sadəcə olaraq, bunlarla bağlı imitasiyalar etdi. Paşinyan hakimiyyətin dəyişilə biləcəyini göstərdi. Ölkə elə bir günə düşmüşdü ki, Sərkisyanla bağlı hər bir proses lənətlənirdi və Paşinyan bundan ancaq təşəkkürlər alırdı. Buna baxmayaraq, ölkədən miqrant axını davam edir, bunun əsasında

tək iqtisadi deyil, həm də inamsızlıq durur. Türkiyə ilə münasibətlər gərgin olaraq qalır, xarici diaspora Sərkisyanı aralansa da, Paşinyanla da yaxınlaşmadı. Kilsəyə qarşı olan nifrət daha da artdı. Təbii ki, üç ay az müddətdir, təsəvvür edin ki, parlamentdə çoxluq təşkil edən partiya bu gün müxalifətdədir. Yeni absurd bir vəziyyətdir. Belə bir vəziyyətdə Paşinyanın dövləti idarə edə biləcəyi sual altındadır. Çünki Qarabağ klani sona qədər məhv edilməyib, Moskva ilə münasibətlər tam aydınlıq gəlməyib. Müəyyən qədər Rusiya ilə əlaqəsi olan korruptsi-

oner memurlara qarşı aparılan mübarizə, 102 sayılı hərbi baza və sərhədçilərlə bağlı baş verənlər Rusiyaya xoş gəlmədi.

Ölkədə amnisiya və ya əfv prosesi başlasa da, effekt vermədi. Müəyyən istefalar oldu. Lakin proses tam şəkildə aparılmadı, Robert Köçeryanın və Xaçaturovun həbsi məsələsi Paşinyana qarşı rəğbət və ya nifrət arasında bölündü. Paşinyan Ter-Petrosyanın tapşırıqlarına əsasən 2008-ci ildə baş verən ölüm hadisələrinə yenidən qayıtdı. Bununla yanaşı, ölkədə Qərbə meyillilik artmaqdadır, Qarabağ məsələsinin həll olunmamasının səbəbi Rusiyada görünür, Paşinyan ciddi cəhdlə Trampı gözdən keçirir. Bundan başqa, yaranmış vəziyyətdə İranla da əlaqələr vacibdir. Buna görə də hazırda İrana qarşı ABŞ tərəfindən tətbiq olunan sanksiyalar bu münasibətlərə də mənfi təsir edər, hətta deyərdim ki, Ermənistanın onsuz da çökən iqtisadiyyatını tam şəkildə iflic edə bilər. Bu, ilk növbədə İran - Ermənistan qaz kəməri vasitəsilə alınan qazın kəsilməsi ola bilər. Əgər Ermənistan ABŞ sanksiyalarının əleyhinə olaraq həmin qazı alsaydı və əvəzinə müqavilədə olduğu kimi elektrik enerjisi

verərsə, bunu ABŞ heç cürə qəbul etməyəcək. Təbii ki, buna görə də Ermənistan bu risklərdən çəkinmək üçün Paşinyanın İran rəhbərliyi ilə görüşməsinə təşkil edir. Yeni bütün bunlar göstərir ki, parlament seçkilərinə Paşinyan tək Sərkisyanı devirməklə gədə bilməyəcək, onu ciddi sınaqlar gözləyir".

Yeri gəlmişkən, N.Paşinyan XİN başçısı Sergey Lavrovun İrəvana xəbərdarlığına, nəhayət, ehtiyatlı reaksiya verib. **Lakin onun reaksiyası daha çox qorxunun əlaməti kimi yozula bilər. N.Paşinyan deyib ki, indi Ermənistanda yeni situasiya mövcuddur və biz hamımız buna uyğunlaşmalıyıq, o cümlədən də rusiyalı həmkarlarımız. S.Lavrov İrəvanda həyata keçirilən həbslərə reaksiyasında demişdi:** "Ermənistanın baş verənlər ölkənin yeni rəhbərliyinin sələflərinin təqib edilməyəcəyinə dair vədlərinə ziddir". Rusiyalı diplomat vəziyyətdən narahatlığını da ifadə etmişdi. N.Paşinyan "hər şey qaydasındadır" deməklə canını qurtarmağa çalışıb. Çünki o, Saakaşvilinin dediklərini ciddiyyə almamış deyil və Rusiyalı qəzəbləndirməsindən qorxulmadığını deyir. Elə avqustun 10-dan etibarən ölkə ərazisində əhali ilə görüşlərə başlaması da bundan xəbər verir. Paşinyan hakimiyyətinin 90 günlükündə belə çox narahatdır. Parlament seçkilərinə isə hələ 9 ay qalıb...

□ **E. PAŞASOY,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycanda dövlət maliyyə nəzarətinin gücləndirilməsi, daha təkmil mexanizmlərin yaradılması uzun illərdə müzakirə olunur. Milli Məclisin İqtisadi və sosial siyasət komitəsinin üzvü Əli Məsimli ilə söhbətimiz bu sahədə mövcud durumu dəyərləndirməyə, ölkədə daha təkmil maliyyə nəzarəti sisteminin qurulması yollarına həsr olunub.

- Azərbaycanca dövlət maliyyə nəzarətinin mövcud vəziyyətini necə qiymətləndirirsiniz?

- Dövlət maliyyə nəzarəti-dövlət idarəetmə və tənzimləmə sisteminin çox mühüm tərkib hissələrindən biri olmaqla dövlət vəsaitindən öz təyinatına görə və səmərəli istifadə olunmasının təmin edilməsində mühüm yer tutur. Dövlət maliyyə nəzarəti həm dövlət büdcəsini vahid tam kimi, həm də dövlətin maliyyə-iqtisadi sisteminin ayrı-ayrı subyektlərinin fəaliyyətini əhatə edir. Maliyyə-büdcə nəzarəti əsasən bilavasitə büdcə prosesi çərçivəsində müxtəlif cür nəzarət tədbirlərindən - büdcə təsnifatının gəlir və xərc mədələrinin əsaslılığının qiymətləndirilməsi, bütün səviyyələrdən olan büdcələrin icrasının vaxta müvafiqliyinin və təminatının yoxlanılması, büdcədən kənar dövlət fondlarının xərclənməsinə nəzarət və sairədən ibarət olur. Maliyyə-təsərrüfat nəzarəti isə öz ifadəsini təsərrüfat subyektlərinin maliyyə-təsərrüfat əməliyyatlarının yoxlanılmasında və təftişində, ayrılmış dövlət vəsaitlərinin təşkilatlar tərəfindən istifadəsinin səmərəliliyinin, dövlət əmlakının idarə edilməsinin qanuniliyinin və rasionallığının qiymətləndirilməsində və sairədə tapır.

Dövlət maliyyə nəzarəti dedikdə hər şeydən əvvəl Hesablama Palatasının fəaliyyəti ilə bağlı nəzarət başa düşülsə də, əslində konstitusiyamızda təsbit edilmiş hakimiyyətin bölünməsi prinsipinə uyğun olaraq, dövlət maliyyə nəzarəti daha çox Hesablama Palatası vasitəsilə parlament nəzarəti, icra hakimiyyətinin strukturuna daxil olan nəzarət qurumları, Mərkəzi Bankın, indi isə daha çox Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının, Vergilər Nazirliyi və sair bu kimi qurumların, eləcə də inzibati və hüquq-mühafizə orqanları vasitəsilə nəzarəti əhatə edir.

Dövlət maliyyə nəzarəti dövlətlə əlaqəsinin xarakterinə görə dövlətdaxili maliyyə-iqtisadi münasibətlərə yönəlmiş nəzarəti, eləcə də təsərrüfat subyektlərini, o cümlədən dövlətin xarici kontragentlərlə maliyyə-iqtisadi münasibətlərini (ixrac-idxal əməliyyatları, tranzit ticarət, xarici borc, xarici dövlətlərin və təşkilatların borcu, xarici vergi, kredit və ticarət əlaqələri, digər beynəlxalq fəaliyyət) nəzərdə tutan nəzarəti əhatə edir. Məsələyə bu cür geniş kontekstdən yanaşdıqda iki mühüm nəticəyə gəlmək olar: əvvəla, son illər dövlət maliyyə nəzarətinin gücləndirilməsi istiqamətində bir sıra zəruri işlər görüldü. İkincisi isə

bütün bunlara baxmayaraq, hələlik dövlət maliyyə nəzarətinin əhatə dərəcəsi, eləcə də gücləndirilməsi və əldə olunan real nəticələri qənaətbəxş hesab etmək olmaz.

- Dövlət maliyyə nəzarətinin təkmilləşdirilməsinə ehtiyac varmı? Varsa, hansı istiqamətlərdə tədbirlərin görülməsini zəruri sayırsınız?

- Təbii ki, böyük ehtiyac var. Maliyyə nəzarətinin key-

minin təşkili və həyata keçirilməsi üzrə əsas istiqamətlər öz əksini tapmalıdır. Bu konsepsiya dövlət maliyyə nəzarətinin hüquqi bazasının möhkəmləndirilməsi, təşkilati tədbirlərini və sairə üzrə əks etdirən təkmil bir sənəd olmalıdır.

Qısa şəkildə demək olar ki, həmin konsepsiyada maliyyə nəzarəti sisteminin təkmilləşdirilməsi ölkəmizdə həyata ke-

maraların toqquşmasının qarşısının alınması kimi məsələlərə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Maliyyə nəzarətinin effektivlik meyarları hazırlanmalı və tətbiq edilməlidir.

Müasir dövrdə beynəlxalq səviyyədə maliyyə nəzarətinin önə çıxmış elementlərindən biri kimi çirklili pulların leqallaşdırılması ilə mübarizə məsələsi mühüm aktualıq kəsb edir.

də müəyyən edildiyi kimi aparılmasını təhlil edir, aşkar edilmiş kənarlaşmaların aradan qaldırılması, habelə bütövlükdə büdcə prosesinin təkmilləşdirilməsi haqqında təkliflər hazırlayır və Milli Məclisə təqdim edir; dövlət büdcəsi vəsaitlərinin xəzinə hesabına daxil olmasının və istifadəsinin təsdiq olunmuş dövlət büdcəsində müəyyən edilmiş göstəricilərə

qarşı da effektiv mübarizə aparılmasını təhlil edir, aşkar edilmiş kənarlaşmaların aradan qaldırılması, habelə bütövlükdə büdcə prosesinin təkmilləşdirilməsi haqqında təkliflər hazırlayır və Milli Məclisə təqdim edir; dövlət büdcəsi vəsaitlərinin xəzinə hesabına daxil olmasının və istifadəsinin təsdiq olunmuş dövlət büdcəsində müəyyən edilmiş göstəricilərə

Bu il qəbul edilmiş yeni qanuna görə, Hesablama Palatasının fəaliyyət istiqamətləri kənar dövlət maliyyə nəzarəti tədbirlərini həyata keçirmək, icmal büdcənin, o cümlədən dövlət

"Dövlət maliyyə nəzarətinə dair vahid konsepsiya işlənməlidir"

Əli Məsimli: "Bəs nəzarət orqanlarının fəaliyyətinə necə nəzarət etməli?"

"Hələlik real nəticələri qənaətbəxş hesab etmək olmaz"

fiyyətinin artırılması, nəticəliliyinin yüksəldilməsi, bu sahədə şəffaflığın və aşkarlığın təmin edilməsi iqtisadi inkişafa və təhlükəsizliyə böyük təminat yaradır. Son dövrlərdə bu istiqamətdə ölkədə müəyyən tədbirlərin həyata keçirilməsinə baxmayaraq, bir sıra ciddi problemlər hələ də qalmaqdadır ki, bu da öz növbəsində maliyyə nəzarətinin təkmilləşdirilməsi obyektiv zərurətə və tələbatı çevirir. Fikrimizcə, bu məsələyə kompleks yanaşılmalı, çoxsahəli bir sistemi özündə ehtiva edən maliyyə nəzarətinin ayrı-ayrı istiqamətlərini təkmilləşdirməkdən öncə, ölkəmizdə maliyyə nəzarəti üzrə vahid konsepsiya işlənib hazırlanmalıdır. Həmin konsepsiyada dövlət maliyyə nəzarətinin mövcud vəziyyətini obyektiv təhlili, arzu olunan vəziyyəti, maliyyə nəzarəti siste-

çirilən maliyyə islahatlarının mühüm tərkib hissəsi kimi götürülməli, maliyyə nəzarətinin niyə və hansı istiqamətlərdə təkmilləşdirilməsinin yolları və iqtisadi mexanizmləri müəyyən edilməli, işlək mexanizmin aparıcı elementləri öz əksini tapmalıdır. Burada dövlət maliyyə nəzarətinin beynəlxalq praktikada özünü doğruldan üsullarının Azərbaycanda geniş tətbiqi, qanunvericilik bazasının beynəlxalq standartlara uyğun köklü şəkildə zənginləşdirilməsi və yeni qanunların qəbulu, maliyyə nəzarətinin həddləri, nəzarət dairəsinin genişləndirilməsi və nəzarət orqanları arasında koordinasiya işinin gücləndirilməsi və səmərəliliyinin artırılması, maliyyə nəzarəti orqanları ilə digər dövlət idarəetmə orqanlarının əlaqələrinin təkmilləşdirilməsi, maliyyə nəzarəti sahəsində

Həm ümumiyyətlə, həm də çirklili pulların yuyulmasının qarşısının alınması baxımdan həlli vacib olan məsələlərdə içərişində bir aktual sual açıq qalır: bəs nəzarət orqanlarının fəaliyyətinə necə nəzarət edilməli? Ona görə də nəzarət orqanlarının hesabatlılığının təkmilləşdirilməsi və məsuliyyətinin artırılması istiqamətində təsiri tədbirlər görülməlidir.

- Sizcə, "Dövlət maliyyə nəzarəti haqqında" Qanuna ehtiyac varmı?

- Bəli, var. Milli Məclisdə büdcə müzakirələri zamanı qaldırdığımız məsələlər içərişində "Dövlət maliyyə nəzarəti haqqında" model qanunun qəbulunun və ondan irəli gələn digər qanunların qəbulunun sürətləndirilməsi məsələsini deputat həmkarım Vahid Əhmədovla birlikdə demək olar ki, hər il qaldırırdıq. Aidiyyəti orqanlar tərəfindən bu qanunun hazırlanması istiqamətdə xeyli iş görüldü, bu sahədə yüksək təcrübəyə malik olan Avropa ölkələrinin təcrübəsi öyrənilib. Layihənin ilkin variantı da hazırlanıb. Bununla belə, Rəqabət Məcəlləsi kimi, "Dövlət Maliyyə nəzarəti haqqında" Qanunun qəbulu da ildən-ildə ötürülür. Bunun səbəbləri çox ola bilər, amma ehtimal ki, "Dövlət maliyyə nəzarəti haqqında" Qanunun indiyədək qəbul olunmamasının əsas səbəbi bu məsələyə münasibətdə maraqların toqquşmasıdır.

- Hesablama Palatası öz işinin öhdəsindən nə qədər gələ bilər? Bu quruma hansı əlavə səlahiyyətlər verilməlidir ki, effektiv maliyyə nəzarətini həyata keçirə bilsin?

- Qanunvericiliyə əsasən, Hesablama Palatası büdcə prosesində iştirak edir, dövlət büdcəsinin və büdcədən kənar dövlət təsisatlarının büdcələrini layihələrinə, dövlət büdcəsinin icrası bərədə illik hesabata və müvafiq qanun layihələrinə rəy verir; dövlət büdcəsindən maliyyələşdirmələrin təsdiq olunmuş dövlət büdcəsin-

uyğunluğunu təhlil edir və Milli Məclisə məlumat verir. Hesablama Palatası yüksək professionalardan ibarət bir komanda şəklində dövlət büdcəsi və dövlət vəsaiti ilə bağlı kifayət qədər sanballı, elmi tutumlu və praktiki əhəmiyyətli sənədlər hazırlayır. Bununla belə, Hesablama Palatasının həyata keçirdiyi tədbirlərin əhatə dairəsi getdikcə genişlənsə də, hələlik nəticəlilik arzuolunan səviyyədə deyil. Hesablama Palatasının fəaliyyəti nəticəsində 2017-ci ildə büdcəyə qaytarılan vəsaitlərin hamısı dövlət büdcəsi xərclərinin 0.1 faizi ətrafındadır ki, bu da simvolik bir rəqəm deməkdir. Hesablama Palatası ötən il vəzifəli şəxslərə qarşı intizam tədbirləri həyata keçirib və nöqsanlara yol verən 258 şəxsə qarşı müxtəlif intizam tədbirləri həyata keçirilib, onlardan 9 nəfər işdən azad edilib. Bununla belə, Azərbaycanda nəzarət mexanizmi paradoksludur: vəzifəli şəxslərə qarşı sət, mənurlara qarşı isə yumşaq və ya yola vermə xarakteri daşıyır. Vətəndaş əyvanında əlavə bir kərpic qoyanda, dövlət orqanları çox operativ surətdə onun başının üstünü alır, ya nəşə alır, ya da cəzalandırır. Lakin dövlət hakimiyyət orqanlarında baş verən pozuntulara daha çox yolavermə prinsipi ilə yanaşılır. Dövlət vəsaitindən istifadədə istrafçılıq və talançılıq baş alıb gedir, bəzən bir obyektin tikilməsinə iki-üç dəfə artıq vəsait ayrılır. Büdcədən ayrılan vəsaitin bir hissəsi öz təyinatına görə istifadə olunmur, mənimsənilir. Yalnız məmur işdən çıxarılandıqdan sonra məlum olur ki, milyon manatlarla ölçülən dövlət vəsaiti talanıb, dağıdılıb, mənimsənilib və sair. Bu işdə hər şeyi Hesablama Palatasının üstünə atmaq düzdün yanaşma deyil. Fikrimizcə, Hesablama Palatası və digər nəzarət qurumları dövlət vəsaitlərinin talanmasının qarşısının alınması və korrupsiya hallarına

büdcəsi və büdcədən kənar dövlət fondlarının büdcələrinin layihələrinə və icrasına dair rəy vermək, həyata keçirdiyi kənar dövlət maliyyə nəzarəti tədbirlərinin nəticələri əsasında maliyyə intizamının gücləndirilməsi, maliyyə nəzarəti üsullarının təkmilləşdirilməsi və maliyyə nəzarəti fəaliyyəti işinin planlaşdırılması məqsədilə mütəmadi təhlillər aparmaq, maliyyə idarəetməsinin və dövlət maliyyə nəzarətinin həyata keçirilməsinin təkmilləşdirilməsi, həmçinin dövlət vəsaitlərindən səmərəli və məqsədyönlü istifadə ilə bağlı tövsiyələr vermək kimi müəyyənləşib. Yeni qanunda Palatanın statusu dəqiqləşdirilib, təşkilati və funksional müstəqilliyinin təminatındakı maneələr aradan qaldırılıb, maliyyə-büdcə nəzarətinin əhatəliyi artırılıb, məlumat bazasına çıxış imkanları genişləndirilib, nəzarət fəaliyyətinin əhatə dairəsinə aydınlıq gətirilib, həyata keçirilən nəzarət fəaliyyəti üzrə dövlət əmlakı, dövlət orqanları ilə bağlı məsələlər dəqiqləşdirilib, audit sahəsindəki fəaliyyəti beynəlxalq standartlara və günün tələblərinə uyğunlaşdırılıb, dövlət vəsaitlərinin və dövlət əmlakının idarəedilməsi ilə bağlı nəzarət funksiyasının əhatəliyi artırılıb. Hesablama Palatasının yeni qanunda nəzərdə tutulan hüquq və vəzifələri, eləcə də məsuliyyəti dairəsində digər məsələlər qurumlarla da effektiv kombinasiya şəklində fəaliyyətinə imkan yaradılsa, indikindən qat-qat effektiv maliyyə nəzarətini həyata keçirə, auditlər vasitəsilə qabaqlayıcı təsirini gücləndirə, dövlət vəsaitinin talanmasının və israfçılıqla işlədilməsinin qarşısını xeyli dərəcədə ala, dövlət büdcəsinə indiki kimi on milyonlarla yox, yüz milyon manatlarla ölçülən vəsaitin qaytarılmasını, büdcə vəsaitindən öz təyinatına uyğun səmərəli istifadəni təmin edə bilər.

□ Dünya SAKIT, "Yeni Müsavat"

Münaqişə zonasında hərbi əməliyyatlar üçün əlverişli sayılan yaz-yay mövsümü davam edir. Lakin bir çox hərbi ekspertlərə görə, mövsüm amili Qarabağ məsələsi üçün həlledici olmaya da bilər. Yeni nəticəsiz sülh danışıqları indiki kimi uzanmaqda davam edərsə, istənilən an atəşkəs geniş miqyasda pozula bilər. Nəçə ki, 2016-cı ilin aprelində belə bir insident yaşandı və Azərbaycan ordusu qısa zamanda müəyyən əraziləri azad edərək irəlilədi.

Həmin insident ilk növbədə işğalçı Ermənistanla və ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədrinə bəlkə də sonuncu mesaj idi ki, Dağlıq Qarabağ itilafının həllində, nəhayət, dönüş zamanı çatıb, Azərbaycan ərazilərinin heç olmasa, bir qismi qeyd-şərtsiz azad edilməlidir.

Təəssüf ki, həmin mesaj lazımcına dəyərləndirilmədi. Konfliktin həllini sürətləndirmək üçün vasitəçilərin, xüsusən də Rusiyanın diplomatik həmləsinin şahidi olmadıq. Ermənistan isə bundan istifadə edib status-kvonu uzatdı və uzatmaqda davam edir. Demək ki, havadan bant qoxusu bundan sonra da əskik olmayacaq.

****
"Cənubi Qafqazda vəziyyət çox mürəkkəbdir və yaxın gələcəkdə Qarabağda silahı qarşıdurma baş verə bilər". Bu iddia ilə tanınmış rusiyalı hərbi ekspert Pavel Felqenhauer çıxış edib (teleqraf.com). Onun sözlərinə görə, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin Gürcüstanə təsir edəcəyi qaçılmazdır. "Çünki Gürcüstan Rusiyanın

Serj Sərkisyan seçimlə üz-üzə: ya savaşa, ya da həbs

"Ermənistanın eks-prezidenti Serj Sərkisyan İtaliyada 10 gün dincəldikdən sonra anasına baş çəkmək bəhanəsi ilə Dağlıq Qarabağa gəlib". Bu sözləri Ermənistanın keçmiş prezidenti Serj Sərkisyanın Dağlıq Qarabağa səfərini şərh edən politoloq Elxan Şahinoğlu deyib.

O qeyd edib ki, Sərkisyanın qarşısında indi iki yolu var: "O ya həbs təhlükəsi qarşısında uzun müddət Ermənistanla qayıtmayaraq Dağlıq Qarabağda qalacaq, ya da Ermənistanın baş prokurorunun tələbi ilə Robert Köçəryan kimi İrəvana qayıdıb sorğu-sual edildikdən sonra həbsxanaya yollanacaq. Sərkisyan birinci variantla üstünlük versə, onda baş nazir Nikol Paşinyana qarşı açıq savaşa başlamalı olacaq. Ancaq bu variantla Qarabağdakı separatçıların hazırkı idarəçiləri razılaşmayacaq. Çünki Qarabağ separatçıları Sərkisyanı qorusa və İrəvana təhvil verməyə, Paşinyan da Qarabağ separatçılarını qorumayacağı ilə onları hədələyə bilər. Ona görə də separatçılar üçün müsbət qərar o olar ki, Serj Sərkisyan anasının yanında çox qalmayaraq İrəvana yollansın".

Qeyd edək ki, Ermənistanın keçmiş prezidenti Serj Sərkisyan İtaliyadan Ermənistanla qayıdıb.

Sərkisyanın İrəvandan birbaşa Azərbaycanın işğal altından olan Xankəndi şəhərinə gəldiyi və artıq 3 gündür Xankəndidə olduğu bildirilir.

Qarabağ üçün diplomatik həmlə zamanı - vasitəçilər nə vaxt hərəkətə keçəcəkdir?

Həmsədrələrin nizamlaşdırma prosesini öz axarına buraxması müharibə riskini günbəgün artırır - kritik dönmə; **ekspert:** "Qarabağ müharibə üçün əsas poliqon rolunu oynayacaq..."

quru yolla Ermənistanla ünsiyyət qura biləcəyi yeganə ölkədir".

Hərbi ekspert Rusiyanın Ermənistanla münasibətlərinin gərgin olduğuna da diqqət çəkib: "Moskva və İrəvan arasındakı münasibətlər gərgindir. Buna görə də baş nazir Dmitri Medvedyev açıq formada dedi ki, NATO-nun Gürcüstan və Ermənistanla doğru irəliləməsi müharibəyə səbəb ola bilər. Hesab edirəm ki, o, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə nəzərdə tutub. Şübhəsiz ki, bu vəziyyətdə Qarabağ müharibə üçün əsas poliqon rolunu oynayacaq".

Rusiyalı hərbi ekspertin müharibə xəbərdarlığı əslində yeni deyil. Digər rusiyalı analitik Qriqori Trofimçuk da iki gün öncə erməni nəsrinə müsahibəsində Qarabağda müharibənin "buzunun əriməyə" başladığı haqda xəbərdarlıq edib. Onun fikrincə, artıq hərbi cəhətdə xeyli güclənmiş Azərbaycanın cəmiyyəti də 2016-cı ilin 4 günlük əməliyyatlarından sonra müharibə istəyir.

****

Əslində müharibə Azərbaycan xalqının hədəfi deyil. Çünki biz nə bu tərəfdən, nə də düşmən tərəfdən canlı itkilərin olmasını, gənc hərblərin həlak olmasını istəmirik. Hədəf torpaqlarımızın azad edilməsi və 25 illik işğal rejiminə son qoyulmasıdır. Bu isə sülh yolu ilə, danışıqlarla da mümkündür. Əfşus ki, Dağlıq Qarabağ mövzusunda absurd, sərəmsən bəyanatlar və tələblər səsləndirən Ermənistanın yeni, "qərbyönlü" hakimiyyəti də ədalətli sülh anlaşmasından qaçır, sülhə hazır deyil. Bütövlükdə erməni cəmiyyəti hələ də Qarabağla bağlı özündən razı şəkildə yanlış eforiya içindədir. Bu isə sövq-təbii, böyük sülhün yeganə alter-

nativini - müharibəni yaxınlaşdırır, onu qaçılmaz edir.

"Mən inanmıram ki, Ermənistanla hansısa ciddi mövqeyə malik insanlar işğal altındakı torpaqların azad olunması ilə bağlı çağırış etsin. Onların mövqeyi bundan ibarətdir ki, biz bu torpaqları qaytarırıq, çünki "vətənimizin bir parçasıdır". Yeni onların mövqeyi sərtləşib". Bunu "Yeni Müsavat"a açıqlamasında sabiq xarici işlər naziri Tofiq Zülfüqarov deyib. Keçmiş diplomata görə, artıq erməni cəmiyyətində belə bir fikir formalaşmışdır ki, bu torpaqları saxlamaqla müharibə yolunu seçiblər. "Yeni ermənilər başa düşürlər ki, Azərbaycan heç bir halda müharibəsiz bu əraziləri ermənilərə verən deyil və müharibə yolu ilə torpaqlarını qaytara bilərlər. Qabaqlar elə düşünürdülər ki, danışıqların hansısa mərhələsində Azərbaycan ərazilərinin bir qisminin qaytarılmasına razı ola bilər. Əvəzində isə Dağlıq Qarabağa "müstəqillik" statusunun verilməsinə razılaşar. Amma indi onlar başa düşürlər ki, müharibə təhlükəsi çox ciddidir", - deyə o, əlavə edib.

****

Göründüyü kimi, müharibə riski çox yüksəkdir və günbəgün artır. Bu isə ilk növbədə ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrələrinin təcili şəkildə hərəkətə keçməsinə diktə edir. Aydın məsələdir ki, Azərbaycan və Ermənistan XİN başçıları arasında ara-sıra görüşlər təşkil etməklə müharibə təhlükəsini azaltmaq mümkün olmayacaq. Müharibə təhlükəsi yalnız Azərbaycan torpaqlarının heç olmasa, ilk mərhələdə bir qisminin azad edildiyi halda mümkün ola bilər.

Bundan ötrü isə real, ciddi sülh danışıqları lazımdır. İşğalçı Ermənistan öz xoşu ilə buna getmək niyyətində deyil. Xüsusən də Ermənistanla hakimiyyətə yeni qüvvələrin gəlişindən sonra İrəvanın erkən seçki bəhanəsi ilə vaxtı daha da uzatmağa çalışdığı ortadadır. Demək, işğalçı ölkəni yalnız xarici təzyiqlə hesabına sülh masasına oturtmaq olar. Bunu da ya həmsədr dövlətlər, xüsusən də Rusiya etməlidir, ya da Azərbaycan ordusu.

****
Bu arada Rusiyada hakimiyyətə yaxın "Nezavisimaya qazeta" dünənki redaksiya məqaləsində Ermənistanla gücətlə silah satışı və əvəzində İrəvanın indiki rəhbərliyinin NATO, Qərblə yaxınlaşmaq saylarına həsr olunmuş yazı dərc edilib (virtualaz.org). Məqalədə silahların Ermənistanla daha kreditlə yox, nağd pula təklif edilə biləcəyi-nə ehyam vurulur.

"Kreditlə silah təchizatı adı məsələdir. Hərbi-texniki əməkdaşlığa cəlb edilmiş ölkələrin praktiki olaraq hamısı bu üsulla istifadə edir. Səbəblər isə müxtəlif ola bilər, amma hamısı siyasidir: məhz bu yolla silah istehsal edən ölkə onu satmaq üçün dövlət ixrac krediti ayırırsa, demək, krediti alan ölkə müttəfiq də olmasa da, ən azından çox yaxın partnyor, dost kimi nəzərdən keçirilir. Ermənistan da uzun illərdir Rusiya üçün məhz belə idi. İrəvan Moskvadan siyasi dəstək də alırdı, hərbi dəstək də. Kremlin Dağlıq Qarabağa dair mövqeyi də kifayət qədər aydın idi. Məhz buna görə də 2015-ci ildə Rusiya Ermənistanla 200 milyon dollar silah krediti ayıranda heç kim təəccüblənmədi. Ötən ay həmin kredit müqaviləsi çərçivəsində Ermənistanla silah təchizatı yekunlaşdı" - qəzet yazır.

Lakin nəşr qeyd edir ki, Ermənistanın indiki rəhbərliyi kredit hesabına müasir silahları Rusiyadan aldığı halda son vaxtlar Qərblə münasibətlərini möhkəmləndirməyə çalışır. Bu kontekstdə Nikol Paşinyanın NATO sammitində iştirak etməsi, Avropa İttifaqı ilə danışıqları xatırladılır. "Üstəlik, KİV-lər xəbər verir ki, erməni tərəfi Cənubi Qafqazda vahid qaz nəqli sistemində qoşula və Ermənistanın NATO-nun, ABŞ-ın strateji tərəfdaşı kimi nəzərdən keçirildiyi "yol xəritəsi"ni qəbul edə bilər" - məqalədə deyilir.

"Nezavisimaya qazeta" Ermənistanın indiki rəhbərliyinin günahları sırasında KTMT-nin baş katibi Yuri Xaçaturovu Rusiya ilə məsləhətləşmədən cinayət məsuliyyətinə cəlb etməsi, hətta barəsində ev dustaqlığı qərarı çıxarmasını (sonradan bu qərar dəyişdi, Xaçaturov Moskvaya qayıtdı) xatırladır. "Axı belə hərəkətlər KTMT-yə elə zərbə vurur ki, onu blokun üzvlərinə qarşı birbaşa təcavüzlə müqayisə etmək olar. Hələ bu yandan Ermənistan müdafiə naziri David Tonoyan jurnalistlərin qarşısında Rusiyadan alınan silahları tərifləyir, onların modernizə edildiyini və müasir silahlar olduğunu deyir. Və dərhal da əlavə edir ki, Ermənistanla Rusiya arasında hərbi müttəfiqlik müqaviləsinə yenidən baxıla, bəzi bəndlər oradan çıxarıla bilər. Bəlkə daha sadə davranmaq - müasir silahları kreditlə yox, hansı ki, tarixi təcrübəyə əsasən bu cür kreditlər axırda geri qayıtmır, nağd pula satmaq lazımdır? O zaman hər şey ədalətli olardı, qarşılıqlı inciklik yaranmazdı" - məqalədə vurğulanır.

Xatırladaq ki, bundan əvvəl "Kommersant" Rusiyanın Ermənistanla gücətlə silah kreditinin ikinci tranşını - 100 milyon dolları ayırıqdan imtina edə biləcəyini yazmışdı.

Ankara və Vaşinqton arasında gərginlik səngiyənə bənzəmir. Məlum olub ki, Vaşinqtona gedən Ankara heyətinin də danışıqları nəticəsiz bitib. Türkiyə mediasının məlumatına görə, danışıqlar zamanı Vaşinqton Türkiyə hökumətinə rahib Bronsonu azad etmək üçün gələn həftənin çərşənbə gününə qədər vaxt verib.

Britaniyanın "Financial Times" nəşrinin yazdığına görə, Vaşinqtonda yerləşən Yaxın Şərq Araşdırmaları İnstitutunun Türkiyə mütəxəssisi Soner Çağpatay bildirib ki, ABŞ dövlət katibinin müavini Con Sallivan türkiyəli heyətə rahib Bronsonu azad etmək üçün çərşənbə gününə qədər vaxt verildiyini bildirib. Ekspertlər ABŞ hökumətinin bu mövqeyini Ankaraya açıq xəbərdarlıq kimi qiymətləndirir.

Ancaq artıq rahib məsələsi Türkiyə iqtisadiyyatına ciddi zərbə vurmaqda davam edir. Son bir sutkada Türkiyə lirası dollarla müqayisədə daha 12 faiz ucuzlaşaraq 1 dollar 6,30 lirəyə yüksəlib. Avro isə 7 lirəni keçib. "Financial Times" nəşri artıq lirədəki ucuzlaşmanın Avropa Birliyi və Avropa Mərkəzi Bankını narahat etməyə başladığını yazıb. Ümumilikdə Türkiyə iqtisadiyyatında geriləmə tendensiyası son zamanlar daha da sürətlənib. Məsələn, son 18 ayda Türkiyədə 20 600 iş yeri bağlanıb. Yeni gündə orta hesabla 38 iş yeri bağlanır.

Ən ciddi problem isə təbii ki, maliyyə sahəsindədir. Daha dəqiqi, Türkiyənin milli valyutasının dollar və avro qarşısında sürətlə ucuzlaşmasıdır. Bir çox mütəxəssislərə görə, liranın dəyər itirməsi məhz Vaşinqton və Anka-

Ankara və Vaşinqtonun "arasına girən" rahib

Vaşinqtonun Türkiyə hökumətinə azad edilməsi üçün 5 gün vaxt verdiyi rahib Bronson kimdir?

ra arasında yaşanan rahib böhranı ilə əlaqədardır. Vaşinqton rahibə görə Ankaraya bəzi məhdudiyətlər tətbiq edib, hətta vitse-prezident Mayk Pens Ankaraya qarşı sanksiyaların ola biləcəyini qeyd edib. Artıq ilkin olaraq Türkiyənin iştirak etdiyi F-35 qırıcılarının alınması ilə bağlı müqavilənin icrası təxirə salınıb. Vaşinqtonun mövqeyindən belə anlaşılır ki, Ankara rahib Bronsonu geri ABŞ-a verməyəcəyi

təqdirdə Türkiyə hökumətinə daha sərt sanksiyalar gözləyə bilər.

Doğrudur, ABŞ və Türkiyə arasında son bir neçə ildə soyuqluq müşahidə olunub. Ancaq rahib Bronsonun mühakiməsi Türkiyə valyutasına ciddi təsir edib. ABŞ və Türkiyə arasında böhrana səbəb olan rahib kimdir?

Rahib Endryü Kreiq Bronson indi Vaşinqton və Anka-

arasında münaqişənin əsas səbəbkardır. Hansı ki, ABŞ prezidenti Tramp birbaşa Ərdoğanla zəng edərək geri qaytarılmasını tələb edib. ABŞ-in vitse-prezidenti isə Bronsona görə Ankaranı sanksiyalarla hədələyib. Türkiyə prezidenti Ərdoğan isə açıq şəkildə Bronsonun əvəzinə ABŞ-da yaşayan Fətullah Güleni tələb edib.

İzmirde yerləşən protestant Diriliş kilsəsinin keşişi rahib Endryü Kreiq Bronson 2016-cı il dekabrın 9-da həbs olunub. Türkiyə ədliyyəsi onu FETÖ üzvü olmaqda ittiham edir. Türkiyə mediasının iddialarına görə, rahib Bronsonun FETÖ üzvü olması ilə bağlı gizli və açıq şahidlər İzmirde ifadə veriblər. Təhlükəsizlik səbəbindən rahibin məhkəmə və istintaq prosesi gizli aparılır.

Rəsmi ittihama əsasən, Bronson "dövlətə məxsus, gizli saxlanması lazım olan məlumatları siyasi və hərbi casusluq məqsədi ilə əldə etmə, Türkiyə Böyük Millət Məclisini ləğv etməyə təşəbbüs, konstitusion

sistemi dəyişməyə təşəbbüs" cinayətində ittiham olunur. Bundan başqa, Bronson "Gəzi Parkı" hadisələri zamanı aksiyaları dəstəkləmək və təşkilatçılıqda ittiham olunur. İttiham olunduğu cinayətlərə görə rahib Bronson 35 ilə qədər həbs cəzası ala bilər.

Rahib isə istintaqa ifadəsində bu ittihamları rədd edib. Sadəcə, dini fəaliyyətlər həyata keçirdiyini, xristian kilsəsinə mənsub olduğunu, heç bir islamçı hərəkatı dəstəkləmədi və heç bir FETÖ üzvünü tanımadığını bildirib.

Qeyd edək ki, Bronson 2011-ci ildə kilsədə çıxış edərkən hücumu məruz qalaraq yaralanıb. O, 1968-ci ildə ABŞ-da anadan olub. ABŞ-da dini təhsil alıb, 23 ildən artıqdır ki, Türkiyədə yaşayır. İzmirde kilsədə dini fəaliyyətlə məşğul olur. Ancaq rahibin PKK üzvləri ilə görüşməsi ilə bağlı iddialar, "Gəzi Olayları"na qarışması və nəhayət, FETÖ ilə bağlantısının olduğu iddia edilir.

Yeri gəlmişkən, Fətullah

Gülen camaatının ən güclü olduğu yerlərdən biri İzmir olub. Bir zamanlar F.Gülen "Kommünizmə qarşı mübarizə Dərnəyi" adlı dini-siyasi təşkilatını da məhz İzmirde qurub və buradan tədricən Türkiyə, daha sonra isə bütün dünyaya yayılıb.

Bundan başqa, Türkiyə mediasında rahib Bronson işi ilə bağlı bir sıra maraqlı iddialar var. Hətta Bronsonun heyət yoldaşı ilə ABŞ-in hazırkı vitse-prezidenti, Tramp üzərində ciddi təsire malik olan Mayk Pensin heyət yoldaşının rəfiqə olduğu və bu səbəbdən də məsələnin Ağ Evin gündəmində saxlanıldığı iddia olunur. Bir başqa iddiaya görə isə Bronson və Pens eyni dini təriqəti təmsil edir və bu dini bağ səbəbindən Ağ Ev bu mövzuya həddən artıq həssas yanaşır.

Ancaq aydın məsələdir ki, rahibin mövzusu artıq həddən ziyadə böyüyüb və bir mənada Vaşinqton üçün şərəf məsələsinə çevrilib. ABŞ-ın Türkiyədən bəzi məhsulların idxalına vergini artırması lirə üçün əlavə zərbə olub.

Ankaranın iş qarşısında 5 günü var. Doğrudur, indi Ankara rahibi azad etməklə bir qədər vəziyyəti yumşaldı, lirədəki sərt eniş dayandıra bilər. Hətta iqtisadiyyatdakı vahiməli heyəcanı da azalda bilər. Lakin Ankara bununla faktiki surətdə siyasi olaraq heç nə əldə etməmiş olur və Vaşinqton qarşısında geri çəkilmir. Bu isə Ankara üçün bir qədər çətinlikdir. Çünki növbəti mərhələdə Ankara qarşısında digər tələblər də gələcək. Ona görə də indi Ankara üçün çox çətin mərhələdir. Daha ağıllı və az itki ilə vəziyyətdən çıxara biləcək müdrik qərara ehtiyac var.

□ **Kənan RÖVSƏNOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Türkiyə Suriya ilə barışır?

Politoloq: "Əsəd Rusiya vasitəsilə Ərdoğanla razılaşmaya getmək, onun istənilən şərtini qəbul etmək zorundadır..."

Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Mariya Zaxarova Suriya ilə Türkiyə arasında əlaqələrin normallaşması üçün müzakirələrin aparıldığını deyib. O, Moskvanın Ankara ilə Dəməşq arasında münasibətlərin normallaşması üçün addımlar atıldığını, bu məqsədlə hərbi rəsmilər və diplomatlar arasındakı danışıqlardan istifadə edildiyini bildirib:

"Regiondakı vəziyyətin həm siyasi, həm hərbi, həm də geosiyasi baxımdan çox çətin olduğunu yaxşı anlarıq. Rusiya yalnız ölkələrin bir-biriləri ilə təmas qurması üçün səy göstərmir, vəziyyətin ümumi mənada sabitləşdirilməsi üçün də addımlar atır" - Rusiya XİN rəsmisi bildirib.

Bəs gerçəkdən Türkiyə prezidenti Bəşər Əsədlə yaxınlaşır? Burada siyasi maraqlar nədən ibarətdir?

"Yeni Müsavat"a danışan **politoloq Nəzakət Məmmədova** bildirdi ki, əslində Astana prosesinin iştirakçıları olan Rusiya, Türkiyə və İran arasında ən əsas fikir ayrılığı Suriyanın gələcəyi, burada Bəşər Əsədin hakimiyyətdə qalmaq-qalmayacağı məsələsi olub: "İran Əsədin qalmasında ən çox ısrar edən tərəf olmuş, Rusiya İran qədər təkid etməsə də, indiki mərhələdə Əsədin getməsinə məqbul hesab etməmiş, Türkiyə isə onu za-

lim, diktator adlandıraraq hakimiyyətdən getməsinin vacibliyini vurğulamışdı. Bu üç ölkənin fikir ayrılığı məhz Əsədə görə olub. Lakin indiki mərhələdə Astana prosesi ölkələrinin hər üçü ABŞ tərəfindən getdikcə daha çox təzyiqlərə məruz qalır, sıxışdırılır, sanksiyalar hədəfinə çevrilə bilər. Yaranmış şərait bu ölkələri öz aralarındakı fikir ayrılığını arxa plana keçirib, daha çox həmrəy olmağa təhrik edir. Əsəd məsələsi artıq Türkiyə üçün də ikinci dərəcəli məsələlər sırasına keçib. Daha vacib məsələ ölkənin ərazi bütövlüyünü qoruyub-saxlamaq, terror qarşısını almaq, Rusiya ilə ittifaqı möhkəmləndirmək, İran məsələsində milli maraqlardan çıxış etmək və ABŞ sanksiyalarından mümkün qədər az zərər çəkməkdir".

Politoloqa görə, Türkiyə Suriyada ABŞ-la da işləməyə üstünlük verir və seçkilər öncəsi Menbiç razılaşması, Ame-

rikanın PYD/YPG-ya dəstək verməkdən imtina edərək Türkiyə ilə "yol xəritəsi" işləməsi Ankaranın uğuru sayıla bilər: "Görünən odur ki, ABŞ Yaxın Şərq planlarının bölgə ölkələri, habelə Rusiya tərəfindən müqavimətlə qarşılandığını görüb müəyyən qədər geri çəkilərək özünə yaxın kürd qruplaşmalarını "Gələcək Suriya" partiyasının çətrisi altında birləşdirməklə hərbi müstəvidən siyasi proseslər müstəvisinə transfer etməyə çalışır. Heç şübhəsiz ki, Putin dostu və mütəfiqi olan prezidentlərin, yeni Ərdoğan və Əsədin arasında barışıq nail olmaq istəyir. Bu mümkün-

dür. Ən əsası ona görə ki, Türkiyə bəyan edib ki, Suriyaya qarşı heç bir ərazi iddiası yoxdur. İstər "Fərat qalxanı", istər "Zeytun budağı" əməliyyatlarından sonra da Türkiyə bəyan edib ki, terrorçulardan təmizlədiyi Suriya ərazilərinin idarəetməsini Əsədə təhvil verməyə hazırdır".

Politoloq onu da qeyd edib ki, hazırda Suriya faktiki üç yerə bölünüb: "Ən böyük hissəyə Əsədin hökumət qoşunları, ikinci yerə kürdlər, üçüncü hissəyə isə Türkiyə nəzarət edir. Belə bir şəraitdə Əsəd Rusiya vasitəsilə Türkiyə ilə razılaşmaya getmək,

İranda şok: azyaşlı azərbaycanlılar həbs edildi

Günəy Azərbaycanın Savalan dağında onlarla azərbaycanlı milli-mədəni fəal İslam İnqilabı Keşikçilər Korpusunun (SEPAH) üzvləri tərəfindən saxlanılıb (axar.az). SEPAH-ın təhlükəsizlik bölümü öməkdəşləri tərəfindən tutulan fəallar naməlum istiqamətə aparılıb, onların harada saxlandığı məlum deyil.

Saxlanılanlardan bir neçəsinin - Cavad Şokri (Duman), Məhəmməd və Rəsul Qövmzadə, 9 yaşlı Elman və bacısı Ay-suda, Əhməd Nəsiri və iki azyaşlı qızı, Aydın Zakiri, Tohid Əmir Əmini və başqalarının kimliyi müəyyən edilib.

onun istənilən şərtini qəbul etmək məcburiyyətindədir. Bunlardan biri Suriyanın yenidən quruculuğu məsələsidir. Prezident Əsəd bəyan edib ki, ölkəsinin bərpası üçün 400 milyard dollar vəsait lazımdır. Ölkə ərazisi İŞİD terrorçularından təmizlənilib, YPG/PYD silahları ABŞ-a təhvil verib. Belə bir şəraitdə artıq ölkənin bərpası başlaya və burada Türkiyə fəal iştirak edə bilər. Məsələn, Əsəd bu məsələdə üstünlüyü türk şirkətlərinə verə bilər və iqtisadi maraqlar Ərdoğanın Əsədin hakimiyyətdə qalmasına razılıqına səbəb ola bilər. Türkiyə artıq Hələbin quruculuğunda öz köməyini təklif edib. Mühəribədən əvvəl burada 11

milyon əhali var idisə, indi yarımlı milyon adam qalıb. Əksəriyyəti Türkiyəyə qaçıb. Görünür, indiki zəif durumda olduğu şəraitdə Əsəd özü də Türkiyə ilə vuruşmaq istəmir, Ankara ilə razılaşmaya getməkdə maraqlıdır, yaxud Rusiya onu buna təhrik edir. Hər bir halda hazırda həm Putin, həm Ərdoğan, həm də Əsəd üçün əsas məqsəd amerikalılar və onların əlaqətli olan kürd qruplaşmalarının zəiflədilməsidir. Odur ki, onlar öz aralarında olan ziddiyyətləri bu məsələ ilə müqayisədə daha az əhəmiyyətli hesab edərkən, qarşı-qarşıya gəlmirlər".

□ **Əli RAİS,**
"Yeni Müsavat"

Hazırda yay mövsümünün ən qızgın çağını yaşayırıq. Təbii ki, insanlar üçün isti havada qalmaq, görmək çox çətindir. Bəs maraqlıdır, Bakı zooparkında heyvanlar bu cür istidə necə yaşayır, necə bəslənilir?

"Yeni Müsavat"ın əməkdaşları kimi bu suala cavab tapmaq üçün Bakı Zooloji Parkında olduq. İlk öncə məlumat verək ki, bu zooparkın əsası 1942-ci ildə, Bayıl qəsəbəsində kiçik bir canlı guşədə yaradılıb. Daha sonra isə ötən əsrin 80-ci illərində 1 hektar ərazidə fəaliyyət göstərmiş. Bu gün zooparkın ərazisi 4,25 hektardır. Zooparka giriş 2 yaşına qədər olan uşaqlar üçün pulsuz, 10 yaşa qədər 1 manat, böyüklər üçün isə 2 manat dəyərindədir. Təxminən saat 11 radələrində parka girib, burada olan şərait və durumla maraqlandıq. Səhər saatlarına baxmayaraq zooparkda artıq çoxlu sayda ziyarətçilər var idi. Onların arasında xarici turistlər, xüsusən də müxtəlif ərəb ölkələrindən gələnlər daha çox üstünlük təşkil edirdi.

Qeyd edək ki, ümumilikdə zooparkda 168 növə aid olan 1193 başdan çox heyvan, quş, sürünən və balıqlar daxildir, o cümlədən 47 növə aid 193 baş məmali heyvan, 70 növə aid 400 baş quş, 11 növə aid 34 baş sürünən, 2 növə aid 4 baş suda-quruda yaşayan, 38 növə aid 562 balıq saxlanılır. Həmçinin burada Afrika aslanı, Amur pələngi, yaquar, bəbir, qırmızı canavar, Arktika canavarı, Şotland ponisi, yallı qoyun, Avropa cüyürü, pavian qamadril, tirəndaz, adi iriburun yenot, uçan Misir iti, Nil timsahı, Afrika dəvəquşu, ara tutuquşuları, həmçinin Azərbaycan faunasına aid bütün növdə quşlar, adları "Qırmızı Kitaba"ya düşmüş ceyran, Dağıstan turu, nəcib maral, qırmızı canavar görmək olar.

Zooparkı gəzdikcə insana elə gəlir ki, heyvanlar dansşal qəfəsdə çox sıxılır, insanlardan küskündürlər. Bəzi heyvanlar istidən yuvalarından çıxmaq istəmirdilər. Doğrudur, ciddi bir natəmizliyə rast gəlməsək də, bir çox heyvanların, o cümlədən dəvə, ayıların qəfəsinə iy-qoxudan yaxınlaşmaq mümkün deyildi. Əksəriyyət qəfəslərin üzərində "yemləmək qadağandır" sözləri yazılmış lövhələr asılsa da, ziyarətçilər və uşaqlar bu qaydanı pozaraq əlindəki "çips" və ya şirniyyatları heyvanlara atır, onları yemləməyə cəhd göstərirdilər. **13 yaşlı Türkiyə vətəndaşı Kəbil bunu heyvanları sevdiyi üçün etdiyini dedi:**

"Bunu pis niyyətlə deyil, heyvanlara yazığım gəldiyi üçün və maraq xətrinə edirəm". Kəbil onu da qeyd etdi ki, bundan əvvəl Amerikada zooparkda olub və oradakı Bakının Zooloji Parkı ilə müqayisədə xeyli fərqlidir:

"Orada heyvanlara daha yaxşı baxırlar, yemləyirlər, qaldıqları ərazi xeyli genişdir. Burada isə sanki heyvanlara az diqqət edilir. Bakı zooparkının müsbət tərəfi ondan ibarətdir ki, şəhərin mərkəzində yerləşir, bu səbəbdən hər kəs tez-tez bura ziyarətə gələ bilər. Ən maraqlısı isə burada tapılmayan heyvanlar, quşlar var. Məsələn, şahinlər, çaqqallar, tülküklər var".

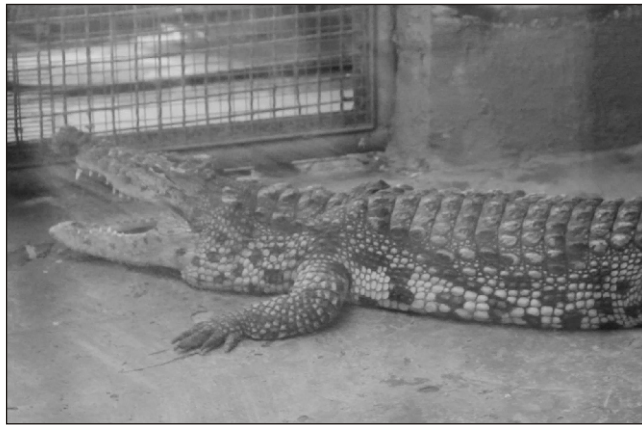
Ləman adlı ziyarətçi də kələm soyaq azyaşlı övladı ilə birgə keçdi və dovşanları yemləyirdilər. Gənc qadın övladının dünya görüşünün artması, heyvanları canlı görərkən, onları sevməsi üçün tətillərdə bura gəldiyini dedi:

"Ümumilikdə bura gözəldir.

Bakı zooparkında bir gün - reportaj

Paytaxta gələn turistlərin də tez-tez baş çəkdiyi heyvanat bağçasının "sakinləri" pis yaşamır: dəvə gündə 10 kq ot, şir 8 kq ət yeyir...

Daha çox quşları bəyənirəm. Uşaqlar isə daha çox tısbağaya, keçiye maraq göstərirlər".

Ziyarətçi zooparkla bağlı gileylərini də gizlətmədi:

"Çox istərdik ki, ərazi daha geniş olsun, heyvanlar da yazıqdır, onlar da rahat yerdə qalardı. Həmçinin görürük ki, heyvanlar quru torpağın üstündədir. Onu yaşillıqla əvəzləsələr daha yaxşı olardı".

Küveytdən olan Amin adlı turist ilk dəfədir ki, Bakı zooparkında olduğunu, buradakı heyvanların, quşların çox böyük maraq kəsb etdiyini bildirdi.

Bakı sakini, Altay adlı ziyarətçi də ailəsi ilə birgə tez-tez zooparka gəldiyini dedi:

"Bura uşaqlar üçün çox maraqlıdır. Yalnız heyvanlardan gələn iy uşaqlara pis təsir edir. Ümumilikdə isə hər şey yaxşıdır". Ziyarətçilərdən heyvanları qıclandırmağa çalışsalar da var

idi. Bir gənc oğlan əlinə ağac çubuğu alaraq gah ayını, şiri, gah da digər heyvan və quşları vurur, onları qıclandırır. Hətta zoopark işçisi "Əlindəki ağacı at, bu həm sənə, həm də bizə problem yarada bilər" desə də, gənc öz əməlinə davam etdirir, sanki bundan həzz alır.

"Bu insana layiq olmayan, yaraşmayan bir hərəkətdir. Hətta kənar adamlar da bunu görəndə deməlidir ki, heyvanları vurma, onları qıclandırmayın. Onlar dil bilmir, şüurlu deyil". Bu sözləri zooparkın direktoru Azər Hüseynov "Yeni Müsavat"a danışarkən bildirdi. Direktor heyvanların kənardan yemlənməsinin də doğru olmadığını dedi: "Əslində heyvanların kənardan yemlənməsinin qadağan olunması ilə bağlı lövhələr var. Bəlkə də dovşana kələm vermək olar. Lakin bəzən görürük ki, şir, pələngə konfet, şirniyyat atırlar. Axı

həmin heyvanlar bu cür qidalar yemir. Əvvəllər bu cür hallar çox olurdu. Lakin mətbuatda, mediada maarifləndirici işlər aparıldıqdan sonra bu cür hallar azalıb".

Fürsətdən istifadə edib zooparkın hazırkı durumu, heyvanların yaşayış şəraiti ilə maraqlandıq. Direktor ilk əvvəl zooparkdakı natəmizlik və xoşagəlməz qoxu ilə bağlı narazılıqlara cavab verdi: "Mən bununla razılışmıram. Gəlin mənə natəmiz qəfəs göstərin, sizinlə razılışım. Hər gün bütün qəfəslər təmizlənir. Əvvəlcə heyvan volyere çıxarılır, qaldığı yuva təmizlənir, daha sonra heyvan yuvaya salınır, volyer təmizlənir.

Qoxuya gəldikdə isə, bildiyiniz kimi, bir çox heyvanların, ələlxüsus da şirin, ayının, canavarın özünəməxsus qoxusu olur. İsti havada onlara bir qədər yaxın olduqda külək onların qoxusunu

ətrafa yayır.

Bir dəfə bir jurnalist buradan reportaj hazırlayarkən yazmışdı ki, zooparkda ayını, şiri çimirdirlər, qoxusu var. Bildirim ki, bütün heyvanların volyerində mini də olsa hovuz var. Heyvanlar yuyunmaq üçün və yaxud isti havada sərinlənmək üçün həmin hovuz girirlər. Eyni zamanda onu da qeyd etdim ki, pişikimilər nəslindən olanlar özləri özlərini təmizləyir. Yəni onlar yuyundurmağa ehtiyac qalmır".

Bəs görəsən, heyvanların yuvasını təmizləyən əməkdaşlar

larına riayət etmək lazımdır".

Azər Hüseynov bildirdi ki, bəzən valideynlər öz övladlarının həyatını təhlükəyə qoyaraq, onları heyvanlara çox yaxın buraxmağa çalışır: "Artıq bu cür hadisələr sifirə enib. Əvvəllər meyvunların uşaqların əllərini dişləməsi olayı yaşanırdı. Gördüyünüz kimi, indi hər bir meyvunun qəfəsinin önündə bərel var. Təsəvvür edin ki, əvvəllər valideynlər o bəreli keçib uşaqları önə keçirirdi və nəticədə uşaqlar meyvuna konfet və yaxud başqa qida vermək istəyəndə meyvun uşağın barmağını üzürdü. Bu cür hadisələr dəfələrlə olub. Lakin qeyd etdiyim kimi, son 5-6 ildə demək olar ki, belə hadisələrin sayı sifirə enib".

A.Hüseynov onu da bildirdi ki, zoopark 1995-ci ildən "Avrasiya Regional Zooparklar və Akvariumlar Assosiasiyası"nın üzvüdür. Beləliklə, xarici zooparklarla əməkdaşlıq edilir, heyvan növlərinin artırılması üçün mübadilələr aparılır: "Məsələn, ötən ilin sentyabr-oktyabr ayında Daşkənd zooparkından bizə erkək yallı qoyun gətirilib, hansı ki, bizdə bir dişli yallı qoyun var idi və tək idi. Həmçinin bizdə bir tək erkək lama var idi, Gürcüstandan bu yaxınlarda iki baş dişli lama gətirdik. Lama var idi, erkək idi. Dağıstan turu da bizdə bir tək dişli idi, Moskvadan bir erkək və bir dişli Dağıstan turu gətirdik. Artıq qəfəsdə iki baş bala da almışıq. Eyni zamanda Moskva zooparkından xalçaya bənzər ilan gətirmişik və sairə".

Direktor onu da əlavə etdi ki, bu il zooparkda doğulan heyvanlar da var. Bunlar dəvəquşu balası, uzunquyruq meyvun balaları, iki baş nəcib maral balası, bir baş ponin və dekorativ cırdan keçisi balalarıdır. Dekorativ cırdan keçinin əkiz balaları bir həftə bundan əvvəl doğulub və zooparkın ən gənc sakini hesab olunur. Ən qoca sakini isə 35 yaşlı dəvə və 30 yaşlı Amerika ayısıdır. Ən az yeyən canlı dalğavari tutuquşudur, o, gündə təxminən 5-10 qram qida qəbul edir. Ən çox yeyən isə dəvədir, gündə 10 kq ot yeyir. Şir isə gündə 8 kq-a qədər et qəbul edir.

İsti havada heyvanların qida menyusuna gəldikdə isə direktor bildirdi ki, adətən yay mövsümündə heyvanlara daha çox meyvə-tərəvəz verilir: "Bildiyiniz kimi, qış mövsümündə meyvə-tərəvəz bol olmadığı üçün, həmçinin havaların soyuq keçməsi və digər məsələlərlə bağlı heyvanlara əlavə vitamin verməli oluruq. Yayda isə bolluca meyvə-tərəvəz verilir".

Direktorla söhbətimizdən məlum oldu ki, orta hesabla gündə zooparka 100, şənbə-bazar günlərində isə 300-ə yaxın ziyarətçi gəlir. Son vaxtlarda isə ərəb ölkələrindən, Rusiyadan və digər ölkələrdən çoxsaylı turistlər də zooparka gəlib, heyvanlarla maraqlanırlar:

"Hazırda gördüyünüz kimi, zooparkın ətrafında tikinti işləri aparılır. Gələcəkdə zooparkın ərazisi genişləndiriləcək. Bununla da heyvanlar dansşal deyil, daha geniş qəfəslərdə yaşaya biləcək. Bundan sonra gələn ziyarətçilərin də sayının 2-3 dəfə artacağını düşünürük".

Direktor sonda bəzi ziyarətçilərdən gileyləndi:

"Gördüyünüz kimi, ətrafda zibillər var. Bunu ziyarətçilər edib. Halbuki zooparkda çoxlu sayda zibil qutuları var. Ziyarətçilər əlindəki zibilləri həmin qutulara atmaqdan, zooparkı çirkəndirirlər. Bu isə yolverilməzdir".

Xalidə GƏRAY, Elçin ƏKBƏROV, "Yeni Müsavat"

Yanında qadın, çantasında 40 min dollar və... - Adnan Oktarın ilginç qaçış hekayəsi

Adnan Oktar basqın xəbəri alandan sonra izinə düşən polislərdən qurtulmaq üçün İstanbulda bucaq-bucaq qaçıb. Musavat.com Türkiyə mediasına istinadən xəbər verir ki, Oktar bir saatlıq zaman çərçivəsində önce Beykoza, ardınca isə Samandraya, sonra da Sarıyerə keçib.

A.Oktarın Çengelköyde qaldığı villadan çıxıb, Sarıyerde yaxalandığı ana qədərki detallar əldə edilib. Oktarın polisdən qaçdığı bir saatlıq zaman dilimində çətin bir dönmə keçirdiyi, tez-tez yer dəyişirdiyi məlum olub. Basqının baş tutduğu səhərdən bir gün öncə, axşam saatlarında təşkilatın kanalı olan A9 TV-də yayımda olan Oktar sonra Çengelköydəki köşkünə keçib.

Səhər saat 05.30-da studiyanın yerləşdiyi villaya düzən-lənəcək basqından xəbər tutan kimi Oktar qaçmağa başlayıb. O, havadan, dənizdən və maşın yolundan onu təqib edən polisleri azdırmaq üçün hər yoldan istifadə edib.

Təşkilatın əsas üzvü, Oktarın da sağ əli olan Didem Ürərle birlikdə içində 40 min dollar olan pul dolu çantını götürüb, köşkün yanındakı meşəlik sahədən əsas yolda gözlənilən maşınla neqliyata qarışan A.Oktar Üsküdar 15. Noterin qarşısında bir müddət gözləyib. Daha sonra şəhərin Beykoz istiqamətinə yönəlib və burada da bir müddət maşınla gəzib. Oktar ikinci körpünün altında bir neçə telefon danışığı edib. İkinci körpüdən Seyrantəpəyə keçən Oktar burada da gəzəndən sonra Sarıyerə yönəlib. Sarıyerde bir binaya giren Oktar çıxandan qısa müddət sonra polis tərəfindən yaxalanıb.

□ SEVİNC,
"Yeni Müsavat"

Bakıda 21 günün gəlini yoxa çıxırdı

Paytaxtın Qaradağ rayonunda 18 yaşlı Səma Qafarova evdən yoxa çıxıb. Evləndiyindən 22 gün keçən Səmanın evdən hara getdiyi məlum deyil. Səma Qafarovanın anası onun Lökbatanda yaşadığı evdən avqust ayının 6-da yoxa çıxdığını iddia edir.

Anası və xalasının Xəzər TV-yə verdiyi məlumata görə, Səma Qafarova bu ilin iyul ayının 15-də öz istəyi ilə xalası oğlu ilə evlənib. Anası Zeynəb Qafarovanın dediyinə görə, aralarında heç bir narazılıq olmayıb. Səma Qafarova hər kəs işdə olan zaman itib.

Zeynəb Qafarovanın dediyinə görə, hər kəs işdə olduğuna görə qızı Səma bir qədər qorxduğunu bildirib. Səmanın anası bildirir ki, bütün qohumlar hamı hər yerdə Səmanı axtarırlar.

Onu da qeyd edək ki, hadisə ilə bağlı Qaradağ rayonunun 10-cu polis bölməsinə də müraciət olunub və araşdırma aparılır.

Elan

Bakı Mühəndislik Universitetinin tələbəsi Zeynalov Nihad Samir oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sosial şəbəkədə "Əhsən sənin ailənə!" başlığı ilə video paylaşılıb. Videoda hələ səlis danışmağı bacarmayan 3-4 yaşında balaca Zeynəbə İslami bilgiləri yoxlamaq üçün ona müxtəlif suallar verilir: "Rəbbin kimdir?", "Peyğəmbərimiz kimdir?", "İmamınız kimdir?" və s. Uşaq da çasmadan bir-bir hamısını cavablayır.

Suallar öncə normal təsir başlasa da, getdikcə qəribələşir: "Kərbəladə kimin başını kəsdilər?", "Kimin qollarını kəsdilər?" və s. Uşaq isə dayanmadan cavablayır.

Maraqlıdır, ümumiyyətlə, uşaqlara dini biliklər neçə yaşından öyrədilməlidir?

"Yeni Müsavat"a danışan uşaq psixoloqu Narinc Rüstəmov bildirir ki, insanın təməl dəyərlərindən biri də onun inanclarıdır: "İnanc istər cəmiyyətdə, istər sosial adaptasiya dönməsində, qayda-qanunlarda, insanlara münasibətində ən gözəl tənzimləyici sistemlərdən biridir. Müsəlman ölkəşüük və bizim dinimiz İslam dinidir. Valideynlər bu bərədə uşaqlarına məlumat verməlidirlər. Təbii ki, bunu qorxu, şiddət, dini bir cəza üsulu kimi təbliğ etmək doğru deyil. Söhbət tək dindən gəlmir. Novruz bayramı inancı, Şaxta baba inancı da var. Hər bir insanın inanmağa ehtiyacı var. İnanc insanın ən çətin anında, gərginliyində belə şüur altında ona güc verir. Valideynlər bəzən uşaqlara Allahı baba kimi də təqdim edirlər. Allahın cinsiyyəti bu şəkildə göstərilməməlidir. Yaxud "Allah səni daşa çevirər", "Allah səni cəzalandırır", "Özünü yaxşı aparmasan, Allah səni öldürər" və s. formada uşaqları Allahla qorxutmaq olmaz. Qorxu olan yerdə yalan ola-

"Uşaqlara dini biliklər 7 yaşdan sonra öyrədilməlidir"

Psixoloq və ilahiyyatçı azyaşlıların mənəvi dünyasına ehtiyatla girməyi tövsiyə edir...

nü işlətmək düzgün deyil. Onları ziyanlı bir şeydən dolayı yolla çəkəndirmək lazımdır. 7 yaşına qədər ona cəza və emrlər verilməməlidir. Uşağın şəxsiyyətinin təməli məhz bu 7 yaşa qədər formalaşır. Növbəti 7 il, yeni 7 yaşdan 14 yaşadək uşaq itaətə öyrəşməlidir. Uşağa ədəb qaydaları öyrədilməli, müəyyən məhdudiyyətlər qoyulmalıdır. Məhəbbətlə onu müəyyən işləri görməyə vadar etmək lazımdır ki, tənbel olmasın. Məhz bu ikinci 7 ildə uşağa ibtədai dini elmlər vermək lazımdır. Hədislərdə qeyd olunur, ata-ananın övlad qarşısında vəzifəsi ona yaxşı ad seçmək, Qurani Kərimi oxumağı öyrətmək, tərbiyə və təhsil verməkdir. 7 yaşdan sonra dini elmlər uşağı yoracaq şəkildə öyrədilməlidir. Uşaqlara faciələr haqqında da, şəhidlər haqqında da məlumat verilməlidir. Uşağın psixikasına mənfi təsir göstərəcək şəkildə deyil, şəhidlərin qəhrəmanlığı, fədakarlığı çatdırılmalıdır ki, onlar dəyərlər, vətən uğrunda canlarından keçiblər. Elə izah etmək lazımdır ki, uşağın mənəvi durumuna pis təsir etməsin".

□ Ləman MUSTAFAQIZI,
"Yeni Müsavat"

"Qlobal istiləşmə deyilən şey böyük dövlətlərin çirkin oyunudur"

Ekoloq Telman Zeynalov: "ABŞ, Rusiya, Çin, Kanada kimi böyük dövlətlərdə bunları süni yaratmaq üçün silah var"

Avqustun 9-da Türkiyədə təbii fəlakət nəticəsində dörd körpü uçub. Orduya yağan leysan yağışlar tikilinin daşlarını yuyub aparıb, kənd təsərrüfatına və yaşayış evlərinə xeyli ziyan dəyib.

Ötən ay leysan yağışlar Yaponiyanı da ağuşuna almışdı. Yağışların yaratdığı torpaq sürüşməsi nəticəsində 60-a yaxın insan ölmüş, 44 nəfər isə itkin düşmüşdü.

Dünyanın bir tərəfi leysan yağışlardan əziyyət çəkərkən

digəri tərəfi quraqlıqdan yanır. Maraqlıdır, təbiətdə nə baş verir? Bütün bunlar qlobal istiləşmənin nəticəsidir?

"Yeni Müsavat"a danışan ekoloq Telman Zeynalov bildirir ki, qlobal istiləşmə hadisəsi

Ekoloq hesab edir ki, bütün bunlar böyük dövlətlərin oyunudur: "Şimal küləyi əsəndə siklon onu hara qədər əyirsə, orada yağış, qar, dolu yağır. Antisiklon harada varsa, hava buludsuz olur, meşə yanğınları baş verir. Bunlar çox vaxt qışda baş verir. Ancaq son illərdə dalbadaş yayda baş verirsə, bu, onu göstərir ki, onu idarə edirlər. Süni yaradırlar. Həftələrlə uzadırlar. Normalda bir həftədən çox olmur. Ancaq indi bir aydan çoxdur ki, davam edir. Meşələri yandırırırlar, deyirlər, görsünüz, qlobal istiləşmə gedir. Ancaq qlobal istiləşmə getmir. Bu, çirkin siyasi-iqtisadi oyundur. ABŞ, Rusiya, Çin, Kanada kimi böyük dövlətlərdə bunları süni yaratmaq üçün silah var. Silah vasitəsi ilə tropopauzada küləkli idarə edirlər, gücləndirirlər".

□ Ləman MUSTAFAQIZI,
"Yeni Müsavat"

Bakıda sürücülərin ən böyük başağrısı heç şübhəsiz ki, park yerləri ilə bağlıdır. Şəhərin mərkəzində təcili işin var, maşınla yola çıxırsan, amma... Ya park yerləri doludur, ya da park yeri gedəcəyin yerdən xeyli uzaqdır. Uzaqlığı boş verin, insanı ən çox incidən park yerinin dolu olması və bəzən saatlarla maşınla şəhəri başdan-ayağa dolaşmaqdır. Üstəgəl, nəzərə alanda ki, paytaxtda park yerlərinin qiyməti heç də aşağı deyil. Bir saat üçün 1 manat, 2 saat üçün 3 manatın ödənilməsi park yerləri bəzən şəhərdəki bir neçə saatlıq xidmətin 5-6 manata başa gəlməsi ilə nəticələnir.

"Yeni Müsavat" Azərbaycan oxucusunu narahat edən bu mövzunu bir daha araşdırır. Dünya park yeri problemini necə həll edir? Cərimələr, park yeri üçün mövcud məkanın azlığı nələrə gətirib çıxarır? Ümumən bu problemdən çıxış yolu necədir?

Park yeri salmaq üçün yüz milyonlarla vəsait xərclənilir və... Əvəzini belə çıxırlar

Öncə ondan başlayaq ki, Honq Konqda Kouloon bölgəsindəki parking yerinin aylıq 1300 dollara kirayələndiyi məlum olub. "Business Insider"-in xəbərinə görə, ultra lüks yerlərin yerləşdiyi Ho Man Tin rezidansındakı parking sahəsi dünyanın ən bahalı maşın parking yeri sayılır. Dünyada yaşam maliyyəsinin ən yüksək olduğu yerlərin başında gələn Honq Konqda bezi lüks evlərin qiyməti 70 milyon dolları keçir.

Bir çox sürücülərin böyük dərddi olan avtopark xidmətlərinin məbləği Avropada pik həddə çatıb. Məsələn, aylıq avtopark xidmətləri Londunun şəhər mərkəzində orta hesabla 1,083, West Enddə isə 1,014 dollarla hesablanır.

Bu rəqəmlər siyahının 25-ci sırasında yer alan və hazırda iqtisadi böhran yaşayan Yunanistanın paytaxtı Afina ayda orta hesabla 388 dollar olan parking məbləğindən %161 daha yüksəkdir. Avropada ilk 25-iyə girən şəhərlər (aylıq ödəniş üzrə) aşağıdakı kimidir:

Sürix - 822\$; Roma - 744\$; Cenevrə - 705\$; Oslo - 612\$; Amsterdam - 587\$; Vyana - 575\$; Kopenhagen - 567\$; Stokholm - 546\$; Milan - 518\$; Birmingham - 496\$; Mançester - 429\$; Moskva - 421 \$.

Almaniya, Fransa və İspaniya Qərbi Avropa miqyasında məqbul parking qiymətlərini tətbiq edir. Şərqi Avropadakı bir çox ölkələrin parking qiymətləri isə 200 dollardan daha aşağıdır: Sofiya - 184\$; Varşava - 153\$; Tiran - 144\$; Zagreb və Bükreş - 144\$.

Orta Şərqdə isə Dubay və Abu Dabidə 4,08 dollarla ən uyğun parking qiymətlərinə sahib şəhərlər sayılır.

Amma nəzərə alaq ki, park yerlərinin özü də olduqca bahalıdır. Yeni şəhərdən asılı olaraq, haradasa park yeri salmaq böyük pullar hesabına başa gəlir. Məsələn, 2016-cı ildə Londonun South Kensington bölgəsində 650 min dollar kimi rekord bir qiymətə

yerləşir və pul parking avtomatlarına ödənilir. Ölkənin əksər şəhərlərində parking bələdiyyə və polis nəzarət edir.

Dünyanın ən bahalı dayanacaqlarının digər siyahısında isə müəyyən qədər fərqlər var. Bu siyahıdan isə məlum olur ki, lider London şəhəridir. Bu şəhərdə bir maşının bir ay-

imkan vermir. Dayanacaq-ın müxtəlif şərtləri, bonuslar burada mühüm rol oynayır. Avropanın bir çox ölkələrində maşını uzun müddət saxlamaq olmaz. Tutaq ki, Venada isə müəyyən qədər fərqlər var. Bu siyahıdan isə məlum olur ki, lider London şəhəridir. Bu şəhərdə bir maşının bir ay-

imkan vermir. Dayanacaq-ın müxtəlif şərtləri, bonuslar burada mühüm rol oynayır. Avropanın bir çox ölkələrində maşını uzun müddət saxlamaq olmaz. Tutaq ki, Venada isə müəyyən qədər fərqlər var. Bu siyahıdan isə məlum olur ki, lider London şəhəridir. Bu şəhərdə bir maşının bir ay-

imkan vermir. Dayanacaq-ın müxtəlif şərtləri, bonuslar burada mühüm rol oynayır. Avropanın bir çox ölkələrində maşını uzun müddət saxlamaq olmaz. Tutaq ki, Venada isə müəyyən qədər fərqlər var. Bu siyahıdan isə məlum olur ki, lider London şəhəridir. Bu şəhərdə bir maşının bir ay-

imkan vermir. Dayanacaq-ın müxtəlif şərtləri, bonuslar burada mühüm rol oynayır. Avropanın bir çox ölkələrində maşını uzun müddət saxlamaq olmaz. Tutaq ki, Venada isə müəyyən qədər fərqlər var. Bu siyahıdan isə məlum olur ki, lider London şəhəridir. Bu şəhərdə bir maşının bir ay-

Parking problemi - dünyada və bizdə, qiymətlər, əcaib şərtlər və daha nələr...

Maşın olmaq çarə deyil, gərək saxlamağa da yer tapasan...

park yeri satılmışdı. Nyu-Yorkda park yerlərinin kvadrat metri orta hesabla 15 min dollardır. Tokioda isə park yerinin bir kvadrat metrini 32 min dollara satın almaq olar. Honq Honqda isə bu rəqəm 40 min dollardır.

Adi hesablama: bir park yeri üçün milyon dollarlarla vəsait xərclənilir. Daha sonra həmin yerin gəlir gətirməsi üçün park yerinin saati üçün böyük məbləğ müəyyən edilir.

Avtomatik parking sistemi Avropa, Şimali Amerika, Cənubi-Şərqi Asiyada geniş tətbiq olunur. Ənənəvi dayanacaq yerlərində bir maşın üçün 27.5 kvadrat metr tələb olursaydı, avtomatik parking yerlərində 15 kvadrat metr tələb olunur. Avropadakı standartlara görə, əgər şəhərdəki maşın sürücülərinin 60 faizi üçün parking problemi yoxdursa, bu, şəhərin global problemləri kateqoriyasına daxil olmur.

Ayrı-ayrı ölkələrin təcrübəsinə diqqət yetirək. Finlandiyada ödənişli və havayı dayanacaq yerləri var. Ödənişli parkinglər əsasən yer altında

liq parking xərci 1000 dollar təşkil edir. İkinci yerdə Uest-End dayanır. Orada da ingilislər aylıq parking xidməti üçün 956 dollar ödəyirlər. 3-cü yeri Amsterdam paylaşır - aylıq 805 dollar. 4-cü yerdə Honkonqdur - aylıq 745 dollar. 5-ci yerdə Sidney dayanır - aylıq 657 dollar.

Osloda gündəlik parking qiyməti 90 dollardır

Manxettendə parkingin bir saati 1 dollardan 3 dollara qədərdir. Parking yerlərindəki avtomatlar hər zaman qəpik pulları qəbul edir, hətta kreditlə və ya aylıq kartlarla da ödəmək mümkündür. Nyu York polisi ildə qüsurlu parkingə görə 10 milyon dollar cərimə yazır.

Tokioda aylıq parking xidmətinin məbləği 744 dollar təşkil edir. Rayonundan asılı olaraq məbləğlər 300-500 dollar arasında "vurnuxur".

Dehlidə günlük parking qiyməti 1.5 dollardır. Ən bahalı parking qiymətləri Avstraliya və Cənubi Avropadadır. Osloda gündəlik parking qiyməti 90 dollar təşkil edir. Bununla yanaşı, quru rəqəmlər real mənzərəni təsvir etməyə

dər saxlamaq mümkündür. Bu, 2-3.50 avro təşkil edir.

Helsinkidə isə parking yerləri ilə bağlı yazılmış qanunlar var. Dayanacağın yeri mərkəzə yaxınlığına görə dəyərləndirilir. Parking yeri mərkəzə nə qədər yaxındırsa, o qədər bahalıdır. Helsinqforsun mərkəzində maşını cəmi bir saat parking yerinə qoymaq üçün 4 avro ödəmək lazımdır. Ondan bir qədər uzaqda, adın boz deyilən sahədə maşını 2 saatlığına parking etmək mümkündür. Amma saati 2 avro (ümumilikdə 4 avro) olmaq şərti ilə.

Mərkəzdən ən uzaq sayılan, yaşıl rəngli bölgədə isə maşınları 4 saatlığına, cəmi 1 avroya saxlamaq mümkündür. Bazar günləri bir çox parking yerləri pulsuzdur, bəziləri isə heç şənbə günləri də pul götürmür.

Bəs pulsuz dayanacaq harada var?

Tel-Əvivdə pullu dayanacaq-larla yanaşı, 29 pulsuz dayanacaq var. Amma bu şəhərdə pulu olanların da maşınlarına yer tapması çətin məsələdir. Bütün şəhər zonalar üzrə bölünüb: şəhər sakinləri öz

5-ə qədər maşınlarını istənilən dayanacaqda saxlaya bilərlər. Axşam 5-dən sonra xüsusi ayrılmış dayanacaq onların xidməti istifadəsinə verilir.

Parisdə pulsuz dayanacaq tapmaq qəliz məsələdir. Amma avqust ayında bütün yeraltı dayanacaq sürücülərdən pul almır. Başqa vaxt isə səhər saat 9-dan axşam 7-yə qədər bütün dayanacaq pullu sayılır. Parking qiyməti isə saati 1.20-dən 3.60 avrodur. Amma Parisdə ən qəliz məsələ dayanacaq pulunun ödənmə formasıdır. Burada parking pulunu nə nəğd, nə bank kartları ilə ödəmək mümkündür. Bunun üçün xüsusi parking kartı olan "Paris Carte" almaq lazımdır. Onu bütün köşklərdən tapmaq mümkündür. Qiyməti isə 15 avrodan 40 avroya qədərdir. Kartın qiyməti isə günlərin sayından asılıdır.

Yerüstü dayanacaq-larla yanaşı, Parisdə yeraltı dayanacaq da var. Orada da maşını 1 saat saxlamağın xərci 2.5 avrodan 4 avroya qədərdir. Amma Parisin elə yerləri də var ki, orda sutkalıq dayanacaq məbləği 15-48 avro arasındadır.

Parisdə ən sərfəli dayanacaq seçimi gündəlik ödəmə sistemi ilə fəaliyyət göstərənlərdir. Orada 24 saatlıq parking qiyməti 9 avro təşkil edir. Paris qeydiyyatı olan, yerli sakinlər üçün isə dayanacaq tarifləri su qiymətinədir. Onlar 1 aylıq parking kartını 4 avro ödəməklə əldə edirlər. Amma bu halda da maşınlarını ancaq evlərinin yanında saxlaya bilərlər.

Almaniyanın paytaxtında dayanacaq-larla yanaşı, 29 pulsuz dayanacaq var. Amma bu şəhərdə pulu olanların da maşınlarına yer tapması çətin məsələdir. Bütün şəhər zonalar üzrə bölünüb: şəhər sakinləri öz

bunu ancaq şəhər qeydiyyatında olan şəxslər ala bilərlər. Qiyməti isə kifayət qədər sərfəli - 2 illik kart cəmi 20 avroya.

Londonda pulsuz dayanacaq məsələsi rayonlara müvafiq olaraq müəyyənləşib. Məsələn, Sitide axşam saat 19.00-dan səhər saat 8.00-ə qədər parking xidməti pulsuzdur. Şənbə günü saat 11.00-dən bazar ertəsi saat 8.00-ə qədər də maşın sahibləri "kefə baxır", çünki dayanacaq üçün pul ödəmirlər.

Nyu-Yorkda da bazar və bayram günləri maşın sahibləri dayanacaq pulu ödəmir. Əgər hansısa küçələrdə bu qayda keçərlə deyilsə, bu, xüsusi nişanlarla öz əksini tapır. Şəhərin istənilən yerində, istənilən vaxt maşınlarını qoyub getmək hüququ ancaq əlillərə və xüsusi icazəsi olan şəxslərə mümkündür.

Mexiko şəhərində də dayanacaq üçün pulsuz rejim tamamilə fərqli qaydadadır. Bu, bazar ertəsi və cümə axşamı günü saat 20.00-dan səhər saat 8.00-a qədər olan vaxtı əhatə edir. Cümə saat 20.00-dan bazar ertəsi saat 8.00-a qədər də mexikolular dayanacaq üçün pul ödəmirlər. Bundan başqa, şəhər sakinləri cəmi bir maşın üçün evlərinin yanında dayanacaq üçün pulsuz yer haqqına sahibdirlər.

Sinqapurda isə pulsuz dayanacaq əsasən bazar və bayram günləri fəaliyyət göstərir. Bu isə həmin günlər saat 7.00-dan 22.30-a qədərki saatı əhatə edir. Bəzi yerlərdə maşınları ancaq gecə saatlarında dayanacaq-lara pulsuz qoymaq mümkündür. Tokioda isə küçələrdə pulsuz dayanacaq nəzərdə tutulmayıb. Şəhər sakinlərinin dayanacaq-la bağlı hər hansı güzəştləri yoxdur.

□ **Sevinc TELMANQIZI,**
"Yeni Müsavat"

MÜSAVAT

Son səhifə

N 171 (7060) 11 avqust 2018

Musiqi dinləmək ürəyi gücləndirir

Serbiyadakı Nis Universiteti salimlərinin aparacağı araşdırmaya görə, instrumental musiqi ürəyi gücləndirir, ürək xəstələrinin daha tez yaxşılaşmasını təmin edir. Bundan başqa, sevilən musiqini dinləmək beyində endofrin hormonunun artımına səbəb olur ki, bu da ürəyin fəaliyyətinə müsbət təsir edir.

Araşdırma çərçivəsində ürək xəstəsi olan 74 nəfər 3 qrupa ayrılıb və ilk qrupdakılar 3 həftə boyunca aerobika dərslərinə göndərilib. İkinci qrupdakılara isə dərslərə qatılmaqla yanaşı, gündə yarım saat musiqi dinləmələri tapşırılıb. Son qrupdakılar, sadəcə, musiqi dinləyiblər.

3 həftə sonra idmanla məşğul olan və musiqi dinləyən xəstələrin ürəyindəki problemlərin böyük ölçüdə düzəldiyi müəyyənənib. Alimlərin araşdırmasına görə, musiqi dinləyərək idmanla məşğul olmaq ürək fəaliyyətinin yaxşılaşmasına, eləcə də xəstələrin daha asan düzəlməsinə səbəb olur. Alimlər "ideal musiqi"nin hələ tapılmadığını desə də, insanlarda pozitiv hisslər oyaqdan, onların özünü yaxşı hiss etməsinə, rahatlaşmasına səbəb olan musiqilərin olduğunu bildirib.

Məşhur müğənnini bomj bilib, sədəqə verdi

Amerika sakini ölkənin məşhur ulduzlarından olan müğəni Kir Urbanı evsiz-əşiksiz insan hesab edərək, ona sədəqə verib. Bu barədə "Associated Press" agentliyi xəbər verib. Amerikalı qadın Rut Rid deyib ki, "yardıma ehtiyacı olan" adamı Nyu Cersi ştatında görüb. Kişi alış-veriş zamanı kassada ondan qabaqda dayanıb və onun bir neçə dolları çatmayıb. Qadın ona yardım edib. Kişi ona təşəkkür edib və adının Kit olduğunu deyib. Amerikalı qadın bu zaman həmin adamın məşhur musiqiçi Kit Urbana bənzədiyini fərq edib və haqlı çıxıb. "Mən elə o anda anladım ki, kənardan necə də axmaq görünürəm. Çünki mən onun bomj olduğunu düşünmüşdüm".

Qadın bununla belə yardım etdiyi adamın kimliyini deqiqləşdirmək üçün müğənninin yandakı adama yaxınlaşıb. Həmin şəxs də Urbanın cangüdəni olduğunu deyib.

Oğru girdiyi evdə ayaqyolundan istifadə etdi və yaxalandı

Kaliforniya ştatındakı Los Angeles şəhərində mənzili qarət edən oğru ayaqyoluna su buraxmadığı üçün yaxalanıb. 2016-cı ilin 7 oktyabrında oğru evə girib. Oğurluq edəndən sonra ayaqyoluna girən oğru suyu çəkməyi unudub. İstintaqçılar isə ayaqyolundan nümunələr götürərək ekspertizaya yollayıblar. Bu minvalla əldə edilən DNK nümunələri 42 yaşlı Endryu Censenin yaxalanmasına səbəb olub. O, bundan öncə də qanunla müəyyən problemlər yaşamışdı. Ona görə də onun DNK nəticələri FTB-nin bazasında saxlanırdı. Detektiv Tim Loman deyib ki, böyük əksəriyyət DNK analizlərinin ancaq saç və selikdən əldə edilə biləcəyini düşünür. Halbuki bu, belə deyil: "Biz işimizə yaraya biləcək bütün izləri araşdırırıq. Siqaret kütüyü, atılmış banka - biz hər şeyi analizdən keçiririk".

Censeni evi qarət etdiyinə görə həbs ediblər. Onun azadlığa çıxması üçün 70 min dollar məbləğində girov qoyulmalıdır.

Timsahlar insanları evlərindən didərgin saldılar

Uqandada balıqçı qəsəbələrində yaşayan sakinlər öz evlərini atıb getməyə məcbur olub. Bu barədə "Daily Monitor" nəşri xəbər yayıb. Kənd sakinlərindən birinin dediyinə görə, onlar yemək axtarışında olan timsahların hər an onların evinə girib, zərər verəcəyinə görə təlaş içindədilər. Bəzi evlər isə artıq sahibləri tərəfindən tərk edilib. Sahilə yaxınlaşdıqca təhlükə daha da artır. Timsahlar gölə gedən qadın və uşaqlara hücum edirlər. Yerli hakimiyyət orqanları təmsilçiləri bildiriblər ki, çoxlu sayda insan, habelə yeddi nəfər məktəbli bu günə qədər dünyasını dəyişib. Bəzi ölüm halları isə rəsmi olaraq qeydiyyatda salınmır.

Balıqçılıqla məşğul olan kənd sakinlərinin dediyinə görə, seçkilərdən öncə prezident bu problemə müdaxilə edəcəyinə söz versə də, bunun öhdəsindən gəlmək üçün heç nə etməyib. Timsahlar əvvəlki illərdə olduğu kimi rahatlıqla gəzir, polislərə onları güllələmək qadağan edilib.

QOÇ - Həmişə olduğu kimi indi də ulduzlar maliyyə məsələlərində qənaətcil olmağınızı məsləhət görür. Gələcək planlarınızı düşünün. Nəhardan sonra mütləq müqəddəs yerlərə baş çəkin.

BUGA - Ulduzların düzümü yalnız maliyyə məsələlərində uğurlara yiyələncəyinizdən xəbər verir. İstənilən sövdələşmə və ya işbirliyi xeyrinizə olacaq. Risk etməkdən qorxmayın.

ƏKİZLƏR - Yaxşı olar ki, bürcünüz haqqındakı bu proqnozu oxuyan kimi səfərə çıxasınız. Sizin üçün darıxanların çox olduğunu nəzərə alıb tövsiyələrimizə əməl edin. Səs-küylü şəhərdə nə tapmışınız?!

XƏRÇƏNG - Havaların qızmarlığını nəzərə alıb vaxtınızı əyləncə və istirahətə həsr edin. Çünki hansısa əməkdaşlıq və ya sövdələşmə uğursuz olacaq. Qonaqlıq və yeni tanışlıq üçün olduqca münasib vaxtdır.

ŞİR - Astroloji göstəricilər əsəblərinizdə hələ də gərginlik olduğunu bəyan edir. Nəzərə alsaq ki, Ay bürcünüzdədir, deməli, daha ehtiyatlı olmalısınız. Maddi baxımdan uğurlu ola bilərsiniz.

QIZ - Bu gün sevdiyiniz adamlarla bir yerdə olmağınız sizə rahatlıq gətirəcək. Ötən dövrlərin nostalgisinə qapılmaqdan ənikbin nəzərlərlə gələcəyə baxmağınız məsləhətdir.

TƏRƏZİ - İştirakçısı olduğunuz görüşlərdə hövsələsizlik etməyin. Son vaxtlar təkininin pozulması ulduzların xoşuna gəlmir. Qeybət amilini isə özünüzdən qətiyyətlə uzaqlaşdırmalısınız.

ƏQRƏB - Bəxtinizdə sevgi dolu bir təqvim var. Oudur ki, özünü məhəbbət ümmanına salmaqla daxili sıxıntılarınızı xeyli azalda bilərsiniz. Maliyyə uğursuzluqlarına görə narahat olmayın.

OXATAN - Uğurlu tarix hesab etmək olar. Hansısa gərginlik və ya münaqişə gözənilmir. Deməli, nəzərdə tutduğunuz vəzifələrin əksəriyyətini reallaşdırmaqda da problemə üzləşməyəcəksiniz.

OĞLAQ - Yay olmasına baxmayaraq, istirahətdən daha çox fəaliyyətə yer ayırmalısınız. Çünki təxminən saat 12-dən sonra şəxsi işlərinizdə əsaslı dönüş yarana bilər. Bu yönmədə sizə dəstək də veriləcək.

SUTÖKƏN - Sevgi-ailə münasibətlərində müəyyən mübahisələr gözənilməyindən bəri başdan buna hazır olmalısınız. Əmin olun ki, bütün münaqişələri yalnız siz yoluna qoya bilərsiniz.

BALIQLAR - Avqustun bu qaynar günündə bütün vacib işlərinizi saat 16-ya qədər başa çatdırmağa çalışın. Çünki sonrakı ərəfədə bütün cəhdləriniz boşa çıxa bilər. İnsanlarla xoş davranın.

Unutmayın, Tanrı ulduzlardan daha yüksəkdə durur!

Balacaboy kişilərdə xərcəngə yoluxmaq ehtimalı zəifdir

Bəstəboy kişilərin ucaboylularla müqayisədə bəzi üstün cəhətləri var. Bu kişilər ailə ittifaqına daha da sadıqdırlar. Ucaboylar isə digərlərindən daha tez ailə qururlar. Alimlərin sözlərinə görə, bəstəboy kişilər bu çatışmazlığı kompensasiya etmək üçün daha çox qazanırlar. Ucaboy kişilər öz üstünlüklərindən istifadə edərək daha çox təminatlı qadınların diqqətini cəlb etməyə çalışırlar. Bəstəboy kişilərin isə təhsilləri adətən ucaboylulardan yaxşı olur. Bu da boy fərqi kompensasiyasıdır. Digər araşdırma göstərib ki, bəstəboy (boyları təxminən 157 sm və daha az olan) kişilər digərlərindən daha çox yaşayırlar. Havay Universitetinin alimləri deyirlər ki, bəstəboy kişilərdə FOXO3 geni mövcuddur. Bu genin sayəsində bədən ölçüləri kiçilir, ancaq ömür uzanır. Bəstəboy kişilərdə xərcəng xəstəliyinə yoluxmaq ehtimalı az olur.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Təsisçi: Rauf ARİFOĞLU
Baş redaktorun birinci müavini:
Azər AYGAN

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-cü məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Zahid SƏFƏROĞLU

Lisensiya N: B 114
SAYI: 5.100